ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική Εργασία

Η ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

του

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων
με εξειδίκευση στη Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων

Δεκέμβριος 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της συγκεκριμένης μελέτης μου προκάλεσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι η εργασία δεν αποτελεί μόνο μία από τις βασικές ανάγκες για την ολοκλήρωση του ατόμου αλλά μπορεί να αποτελέσει συγχρόνως και ένα δυνητικό κίνδυνο για την σωματική και ψυχική υγεία του σε οποιοδήποτε εργασιακό περιβάλλον και ιδιαίτερα στο στρατιωτικό.

Στόχος της παρούσης εργασίας είναι να γίνουν οι εργαζόμενοι, σε οποιοδήποτε εργασιακό περιβάλλον και αν ανήκουν, κοινωνοί των βασικών αξόνων οι οποίοι διασφαλίζουν συνθήκες υγιεινής και ασφαλείας καθώς και της πολιτικής που θα πρέπει να υιοθετήσει μια επιχείρηση στον τομέα της προστασίας των εργαζομένων. Παράλληλα προτείνονται μέθοδοι υλοποίησης της πολιτικής αυτής ενώ αναλύεται ο ρόλος και οι πρωτοβουλίες τις οποίες θα πρέπει να αναλάβουν τόσο τα υψηλόβαθμα στελέχη μιας επιχείρησης όσο και ο διευθυντής ανθρωπίνων πόρων προκειμένου να εμπεδωθεί ένα αίσθημα υγιεινής και ασφάλειας στους εργαζόμενους. Επίσης ένας από τους στόχους της παρούσης εργασίας είναι να δώσει μια εικόνα τόσο της εθνικής όσο και της ευρωπαϊκής πολιτικής στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας και κυρίως να ευαισθητοποιήσει τους αυριανούς εργαζόμενους στα θέματα του επαγγελματικού κινδύνου και γενικότερα της βελτίωσης του περιβάλλοντος εργασίας καθώς και να παρακινήσει την ελληνική πολιτεία να προβεί στη θέσπιση πληρέστερης και αυστηρότερης νομοθεσίας που σχετίζεται με την ασφάλεια των εργαζομένων. **Πλέον των παραπάνω επιχειρείται κυρίως μια σε βάθος εξερεύνηση του στρατιωτικού περιβάλλοντος**, ενός ιδιαίτερου, ιδιόμορφου και ενδεχομένως πιο δύσκολου και απαιτητικού εργασιακού περιβάλλοντος προκειμένου να διαπιστωθεί εάν και κατά πόσο λαμβάνεται μέριμνα για ζητήματα υγιεινής και ασφαλείας των στρατεύσιμων, των στελεχών και του πολιτικού προσωπικού που εργάζεται σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις.

Τα κύρια ευρήματα της διπλωματικής εργασίας συνίστανται στην ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου για τη διασφάλιση της υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων τόσο στη χώρα μας όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στο γεγονός ότι η ύπαρξη πολιτικής προστασίας σε μια επιχείρηση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός ασφαλούς και απαλλαγμένου από κινδύνους εργασιακού περιβάλλοντος. Ειδικότερα όσον αφορά το στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον διαπιστώθηκε ότι μέχρι το 2003 το ένστολο προσωπικό αποτελούσε εξαίρεση του νομοθετικού πλαισίου που έχει θεσμοθετήσει η ελληνική πολιτεία. Επιπλέον καθίσταται σαφές ότι έχουν ληφθεί και εξακολουθούν να λαμβάνονται μέτρα και να αναπτύσσονται πρωτοβουλίες για την υγεία και ασφάλεια των στρατευσίμων, των στελεχών και του πολιτικού προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων με αιχμή του δόρατος όλων αυτών των πρωτοβουλιών τη σχεδίαση και υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος υγιεινής και ασφάλειας. Πέραν των άλλων λαμβάνεται μέριμνα και για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον. Τέλος εξάγεται το συμπέρασμα για την συνεχή επαγρύπνηση της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων στο τομέα της βελτίωσης και προαγωγής των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης για όλο το προσωπικό που διαβιώνει

και εργάζεται σ’ αυτό το πολυσύνθετο, ιδιόμορφο, δύσκολο και απαιτητικό εργασιακό περιβάλλον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....1

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{ο} : ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.....4

1.1 Γενικά.....4

1.2 Ορισμός επαγγελματικής υγείας.....5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{ο}: ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ.....6

2.1 Βασικοί άξονες.....6

2.1.1 Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο.....6

2.1.2 Μηχανισμοί ελέγχου του εργασιακού χώρου.....10

2.1.2.1 Το υπουργείο εργασίας.....10

2.1.2.2 Το υπουργείο βιομηχανίας, ενέργειας και τεχνολογίας.....10

2.1.2.3 Το ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων.....11

2.1.3 Ο κοινωνικός διάλογος.....11

2.2 Κυρώσεις παραβάσεων.....11

2.2.1 Εργατικό ατύχημα και επαγγελματική ασθένεια.....12

2.2.1.1 Εργατικό ατύχημα.....12

2.2.1.1.1 Αιτίες εργατικών ατυχημάτων.....13

2.2.1.2 Επαγγελματική ασθένεια.....16

2.2.1.3 Αστική ευθύνη του εργοδότη.....16

2.3 Η κουλτούρα της υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας.....16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο} : ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ.....19

3.1 Γενικά.....19

3.2 Τί περιλαμβάνει μια πολιτική προστασίας;.....19

3.3 Βασικές κατευθύνσεις πολιτικής και μέθοδοι υλοποίησης στον τομέα της προστασίας των εργαζομένων 19

3.3.1 Βασικές κατευθύνσεις 19

3.3.2 Μέθοδοι υλοποίησης 21

3.4 Μέθοδοι αποτροπής της πρόκλησης ατυχημάτων από τις επιχειρήσεις 21

3.4.1 Αντιμετώπιση των τεχνικών προβλημάτων 22

3.4.2 Αντιμετώπιση προσανατολισμένη στους εργαζόμενους 22

3.5 Βασικές ενέργειες του διευθυντή ανθρωπίνων πόρων ή των στελεχών γραμμής για σχεδιασμό και υλοποίηση πολιτικής προστασίας των εργαζομένων 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 25

4.1 Ιστορική αναδρομή για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία 25

4.1.1 Γενικά 25

4.1.2 Συνθήκες εργασίας 25

4.1.3 Ιστορική αναδρομή 26

4.2 Πολιτική της ευρωπαϊκής ένωσης στα θέματα επαγγελματικής υγιεινής και ασφάλειας 28

4.3 Πολιτική στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας στην Ελλάδα 29

Β΄ΜΕΡΟΣ: Η ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο : ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ 31

5.1 Τί περιλαμβάνει το ανθρώπινο δυναμικό των ενόπλων δυνάμεων; 31

5.2 Ο ρόλος της διεύθυνσης ανθρώπινου δυναμικού και περιβάλλοντος 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ 32

6.1 Το νομοθετικό πλαίσιο 32

6.2 Μέτρα για την υγεία και ασφάλεια στις στρατιωτικές εγκαταστάσεις 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΣΤΡΕΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.. 34

7.1 Εισαγωγή 34

7.2 Πηγές του εργασιακού στρες 34

7.2.1 Γενικές αιτίες του εργασιακού στρες 34

7.2.2 Ειδικές αιτίες του εργασιακού στρες 34

7.3 Ανάλυση του στρατιωτικού εργασιακού περιβάλλοντος 35

7.4 Πηγές του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον 36

7.5 Μέτρα πρόληψης του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον 36

7.6 Στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον 37

7.6.1 Ενδεικτικά μέτρα επίλυσης των προβλημάτων εργασιακού στρες 37

7.6.2 Στόχοι των στρατηγικών αντιμετώπισης του στρες 37

7.6.3 Οφέλη ολοκληρωμένης μεθόδου επιλογής προσωπικού 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο : ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 39

8.1 Γενικά 39

8.2 Περιγραφή συστήματος υγιεινής και ασφάλειας 39

8.2.1 Σκοπός 39

8.2.2 Διαδικασίες συστήματος υγιεινής και ασφάλειας 39

8.2.3 OHSAS – 18001: 1999 40

8.2.4 ΕΛΟΤ – 1801: 2002 40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο : ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ 41

9.1 Σκοπός 41

9.2 Ορισμοί 41

9.3 Μεθοδολογία 42

9.4 Στάδια εκτίμησης επικινδυνότητας 43

9.4.1 Ταξινόμηση δραστηριοτήτων 43

9.4.2 Αναγνώριση ταυτότητας κινδύνων 43

9.4.3 Αναγνώριση υφιστάμενων μέτρων ελέγχου 44

9.4.4 Εκτίμηση της επικινδυνότητας 45

9.4.4.1 Προσδιορισμός της επικινδυνότητας 45

9.4.4.2 Κατάταξη της επικινδυνότητας 48

9.4.4.3 Εκπόνηση μέτρων ελέγχου της επικινδυνότητας 50

9.4.4.4 Ανασκόπηση της επικινδυνότητας 51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο: ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 57

10.1 Τεχνικός ασφαλείας 57

10.2 Ιατρός εργασίας 58

10.3 Επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας για το πολιτικό προσωπικό 59

10.4 Προσωπικό μονάδων και υπηρεσιών των ενόπλων δυνάμεων 60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο : ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ 61

11.1 Σκοπός 61

11.2 Ορισμοί 61

11.3 Μεθοδολογία 61

11.4 Διαχείριση επικίνδυνων υλικών 62

11.4.1 Γενικά 62

11.4.2 Υπευθυνότητες τεχνικού ασφαλείας 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο : ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ/ΣΥΜΒΑΝΤΑ 64

12.1 Σκοπός 64

12.2 Ορισμοί 64

12.3 Διαχείριση ατυχήματος/συμβάντος 64

12.4 Στόχοι διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος 65

12.5 Φάσεις διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος 65

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 73

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 75

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

1. Σύνδεση προσωπικών χαρακτηριστικών και πρόκληση ατυχημάτων.....15

2. Εκτίμηση της πιθανότητας 46

3. Εκτίμηση της σοβαρότητας.....47

4. Προσδιορισμός της επικινδυνότητας.....48

5. Ενδεικτικός οδηγός ενεργειών μείωσης της επικινδυνότητας σε αποδεκτά ή ανεκτά επίπεδα.....50

6. Ενδεικτικές καταστάσεις κινδύνου.....52

7. Κατηγοριοποίηση ατυχήματος/συμβάντος.....68

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Διαδικασίες συστήματος υγιεινής και ασφάλειας 40

2. Στάδια εκτίμησης επικινδυνότητας 42

3. Αλυσίδα πρόκλησης ατυχήματος ή βλάβης υγείας 44

4. Το τρίγωνο του ALARP 49

5. Φάσεις διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος 65

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΒΙΒΛΙΟ

Ανδρεάδης, Π. , Παπαϊωάννου, Γ. (1997), Ασφάλεια Εργαζομένων

Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος, (2007), Σύστημα Υγιεινής και Ασφάλειας

Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος, (2011), Οδηγίες περί των επιπτώσεων του εργασιακού στρες στην ψυχική και σωματική υγεία των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων

Ξηροτύρη - Κουφίδου, Σ. (2010), Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων

Τζιώνας, Ι. (2012), Εισαγωγή στο Εργατικό Δίκαιο, Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων

2. ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Wikipedia, the free encyclopedia, ΄΄ Occupational safety and health ΄΄
Wikipedia, the free encyclopedia, October 19 2012
Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/Occupational_safety_and_health (22 Οκτωβρίου 2012)

Καμενόπουλος Σωτήρης, ΄΄ Η κουλτούρα της Υγιεινής και Ασφάλειας στους χώρους εργασίας ΄΄, 25 Μαΐου 2007
Available at: http://e-rooster.gr/05/2007/473 (22 Οκτωβρίου 2012)

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ΄΄ Το ανθρώπινο Δυναμικό των Ενόπλων Δυνάμεων ΄΄, 14 Οκτωβρίου 2012
Available at: http://www.mod.mil.gr/el/ypourgeio/dnsis-ypoyrgeioy/644-anthropino dynamiko.html (22 Οκτωβρίου 2012)

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ΄΄ Υγιεινή και Ασφάλεια ΄΄,14 Οκτωβρίου 2012
Available at: http://www.mod.mil.gr/el/home/648-ugieini-kai-asfaleia.html (22 Οκτωβρίου 2012)

Το Βήμα του Ασκληπιού, ΄΄ Η υγιεινή και ασφάλεια, μετρήσιμος στόχος βελτίωσης της απόδοσης και μέτρο επιτυχίας στο νοσοκομείο ΄΄
Το Βήμα του Ασκληπιού, Ιανουάριος – Μάρτιος 2011
Availableat:http://www.vimaasklipiou.gr/volumes/2011/VOLUME%2001_11/VA_ISSUE_10_01_11.pdf (22 Οκτωβρίου 2012)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθημερινά στη χώρα μας αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, πολλοί άνθρωποι εκτίθενται σε κινδύνους κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους. Η έκθεση αυτή μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα την πρόκληση εργατικών ατυχημάτων, επαγγελματικών ασθενειών ή την πρόωρη φθορά της υγείας τους.

Συνήθως τα θέματα βελτίωσης του εργασιακού περιβάλλοντος, θεωρούνται άμεσης προτεραιότητας για τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους, μετά από κάποιο σοβαρό εργατικό ατύχημα.

Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας σε ένα εργασιακό περιβάλλον και η προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, δεν αποτελεί μόνο υποχρέωση του εργοδότη και απλά μια τυπική διαδικασία τήρησης κάποιων διατάξεων της νομοθεσίας. Αποτελεί δείκτη οργάνωσης και προτεραιοτήτων της επιχείρησης, δείκτη πολιτισμού. Συγχρόνως δε αποτελεί δείκτη για το βαθμό ευαισθητοποίησης των εργαζομένων, για τα θέματα αυτά (Ανδρεάδης, Παπαϊωάννου (1997)).

Τα θέματα που αφορούν την υγεία και ασφάλεια στο χώρο εργασίας απασχολούν και τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας μας οι οποίες προσπαθούν με την σχεδίαση, ανάπτυξη και εφαρμογή μιας ανθρωποκεντρικής πολιτικής να εμπεδώσουν στους στρατεύσιμους αλλά και στο στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό ένα αίσθημα αποτελεσματικής προστασίας του από όλους τους δυνατούς κινδύνους. Το πολυτιμότερο αγαθό για τις ένοπλες δυνάμεις είναι το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο αποτελεί τον σπουδαιότερο παράγοντα της μαχητικής ικανότητας τους. Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί την μέγιστη αξία για την εμπέδωση και ενίσχυση του αισθήματος ασφαλείας στους πολίτες μιας χώρας, τη διατήρηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας και τη διασφάλιση της ακεραιότητας της πατρίδας. Τα παραπάνω μπορούν να εξασφαλισθούν μόνο όταν το ανθρώπινο δυναμικό διαθέτει υψηλό ηθικό. Το ηθικό του προσωπικού ενισχύεται όταν λαμβάνεται μέριμνα για την αποτελεσματική προστασία του, από όλους τους προβλέψιμους κινδύνους. Συνεπώς υπάρχει ανάγκη ύπαρξης, για όλο το προσωπικό, στρατιωτικό και πολιτικό ενός υγιούς και ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας και διαβίωσης, απαλλαγμένου από κινδύνους.

Δεδομένου ότι, η φύση της αποστολής των ενόπλων δυνάμεων είναι απαιτητική, δύσκολη, συχνά και επικίνδυνη, για να υπάρξει αυτό το ασφαλές περιβάλλον εργασίας απαιτείται να ληφθούν υπόψη όλες οι δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε ένα στρατιωτικό περιβάλλον ακόμη και εκείνες οι οποίες παρουσιάζουν εγγενείς ιδιαιτερότητες προκειμένου να καθορισθούν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα οι κατάλληλες διαδικασίες για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που πηγάζουν από αυτές. Οι διαδικασίες αυτές δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα εύχρηστο και σαφές πλαίσιο κανόνων, που αποσκοπούν στην προστασία του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού στους χώρους εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης. Ακόμη αποτελούν το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στη διασφάλιση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπινου δυναμικού και του σεβασμού της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας.

Σημείο αναφοράς σε αυτό το πλαίσιο κανόνων αποτελεί ο κατάλληλος και ορθός χειρισμός του ανθρώπινου δυναμικού, ο οποίος είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει σε θεαματικά καλύτερα και αποδοτικότερα αποτελέσματα. Κάθε παράγοντας που αυξάνει

τις ψυχικές και σωματικές απώλειες, μειώνει τη μαχητική ικανότητα, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της αποτελεσματικότητας του στρατεύματος. Αντίστροφα κάθε παράγοντας που μειώνει τις ψυχικές και σωματικές απώλειες αυξάνει την αποτελεσματικότητα του.

Στα πλαίσια αυτά εντάσσεται και η προσπάθεια σχεδιασμού και εφαρμογής ενός συστήματος υγιεινής και ασφάλειας που όχι μόνο θα μειώσει αλλά θα επιδιώξει το μηδενισμό των ατυχημάτων στις στρατιωτικές εγκαταστάσεις και παράλληλα θα διαμορφώσει νοοτροπία η οποία θα συντελέσει στην ευαισθητοποίηση και εγρήγορση όλου του προσωπικού σε θέματα υγείας και ασφάλειας.

Η παρούσα εργασία έχει χωριστεί σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος επιχειρείται μια θεωρητική προσέγγιση της υγείας και ασφαλείας στους χώρους εργασίας και στο δεύτερο μέρος γίνεται αναλυτική αναφορά σε επιμέρους εργασίες και δραστηριότητες καθώς και στους κινδύνους που υπάρχουν και απειλούν την υγεία και τη σωματική ακεραιότητα του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων και στα μέτρα προστασίας που πρέπει να λαμβάνονται ώστε να προστατευτούν από τους κινδύνους αυτούς.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** ορίζεται η επαγγελματική υγεία και γίνεται μια αναφορά στα αντικείμενα με τα οποία ασχολείται η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία. Επίσης μνημονεύονται οι στόχοι της υγιεινής της εργασίας και αναφέρονται επιγραμματικά τα οφέλη της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** περιγράφονται οι τρεις βασικοί άξονες διαμόρφωσης ενός υγιούς και ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος οι οποίοι θα πρέπει να υλοποιούνται ταυτόχρονα προκειμένου να διασφαλίζεται στο έπακρο η υγεία και η ασφάλεια των εργαζομένων. Επίσης γίνεται ιδιαίτερη μνεία στις διοικητικές και ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται για τους εργοδότες οι οποίοι παραβιάζουν τις διατάξεις για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων και περιγράφονται οι όροι ΄΄εργατικό ατύχημα΄΄ και ΄΄επαγγελματική ασθένεια΄΄ καθώς και οι βασικές αιτίες πρόκλησης εργατικών ατυχημάτων. Τέλος γίνεται αναφορά σε ένα καινούριο όρο στο εργασιακό περιβάλλον αυτόν της ΄΄κουλτούρας΄΄ της υγιεινής και ασφαλείας στους χώρους εργασίας.

Το **τρίτο κεφάλαιο** αναφέρεται στην πολιτική και στις μεθόδους προστασίας που μπορεί να εφαρμόσει μια επιχείρηση προκειμένου να διαμορφώσει ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον με την συμβολή τόσο των στελεχών γραμμής και του διευθυντή του τμήματος ανθρωπίνων πόρων όσο και του συνόλου των εργαζομένων δίνοντας τους κατάλληλα κίνητρα προς την κατεύθυνση αυτή.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** είναι αφιερωμένο στην τρέχουσα εθνική αλλά και στην τρέχουσα ευρωπαϊκή πολιτική σε θέματα υγείας και ασφάλειας, ενώ γίνεται παράλληλα και μια ιστορική αναδρομή προκειμένου να διαπιστωθεί πότε και σε ποιο βαθμό άρχισε να γίνεται αντιληπτή η έννοια της υγείας και ασφάλειας στο εργασιακό περιβάλλον τόσο στην ελληνική επικράτεια όσο και σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** σκιαγραφείται το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο διαβιώνει και εργάζεται στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον. Επιπλέον αναλύεται ο ρόλος της διεύθυνσης ανθρώπινου δυναμικού και περιβάλλοντος η οποία μεταξύ των άλλων είναι αρμόδια για την υγεία και την ασφάλεια του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων.

Στο **έκτο κεφάλαιο** περιγράφεται το νομοθετικό πλαίσιο που έχει θεσμοθετήσει η ελληνική πολιτεία σχετικά με την υγεία και ασφάλεια στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον και γίνεται μια ανασκόπηση των μέτρων που έχουν ληφθεί από το υπουργείο εθνικής άμυνας στην προσπάθεια του να δημιουργήσει ένα υγιές και ασφαλές περιβάλλον εργασίας και διαβίωσης για όλο το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων.

Στο **έβδομο κεφάλαιο** εξετάζονται οι επιπτώσεις του εργασιακού στρες στην ψυχική και σωματική υγεία των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων. Πιο συγκεκριμένα αναλύεται το στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον και εντοπίζονται οι πηγές του εργασιακού στρες σε ένα τέτοιο ιδιαίτερα απαιτητικό, ιδιόμορφο και μερικές φορές ανεξερεύνητο και απύθμενο εργασιακό περιβάλλον. Τέλος προτείνονται μέτρα πρόληψης και στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες που εμφανίζουν τα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων.

Το **όγδοο κεφάλαιο** αφορά το σύστημα υγιεινής και ασφάλειας το οποίο αποτελεί έναν οδηγό στη διαχείριση των κινδύνων για την υγεία και ασφάλεια, που σχετίζονται με τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε ένα στρατιωτικό περιβάλλον. Ο στόχος του είναι διττός και εστιάζεται στο να μειώσει ή να εκμηδενίσει τα ατυχήματα που συμβαίνουν στο στρατιωτικό περιβάλλον και παράλληλα να καλλιεργήσει και να διαμορφώσει μια νοοτροπία εγρήγορσης και ευαισθητοποίησης, για θέματα που αφορούν την υγεία και ασφάλεια, από το σύνολο του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων έτσι ώστε τελικά αυτή να διαχυθεί προς την υπόλοιπη ελληνική κοινωνία, τόσο από τους στρατεύσιμους, όσο και από το μόνιμο στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό.

Στο **ένατο κεφάλαιο** γίνεται αναφορά στην εκτίμηση της επικινδυνότητας η οποία κατά κύριο λόγο περιλαμβάνει τον εντοπισμό των στρατιωτικών και μη δραστηριοτήτων οι οποίες ενέχουν κίνδυνο, την αναγνώριση της ταυτότητας των κινδύνων, την εκτίμηση της επικινδυνότητας των προσδιορισθέντων κινδύνων και την σχεδίαση και εφαρμογή αποτελεσματικών προληπτικών μέτρων ελέγχου και συστημάτων παρακολούθησης για την εξάλειψη τους.

Το **δέκατο κεφάλαιο** είναι αφιερωμένο στις αρμοδιότητες του εμπλεκόμενου προσωπικού σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας. Πιο συγκεκριμένα αναλύονται οι αρμοδιότητες του τεχνικού ασφαλείας, του ιατρού εργασίας και της επιτροπής υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας για το πολιτικό προσωπικό.

Στο **εντέκατο κεφάλαιο** περιγράφονται οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων μη αποδεκτής επικινδυνότητας για τους οποίους θα πρέπει να εφαρμοστούν συγκεκριμένες οδηγίες που υποδεικνύουν τον τρόπο εκτέλεσης των δραστηριοτήτων και λειτουργιών καθώς και των μέτρων ελέγχου που πρέπει να παρθούν.

Στο **δωδέκατο κεφάλαιο**, τέλος, μνημονεύονται οι διαδικασίες διαχείρισης των ατυχημάτων και συμβάντων που λαμβάνουν χώρα σε ένα ιδιόμορφο περιβάλλον όπως είναι το στρατιωτικό με σκοπό τον μετριασμό των συνεπειών τους, τον ακριβή προσδιορισμό των αιτιών που τα προκάλεσαν και τον καθορισμό των απαραίτητων διορθωτικών και προληπτικών ενεργειών ώστε να εξασφαλίζεται η αποκατάσταση των αιτιών που τα προκάλεσαν και να αποφεύγεται η επανάληψη τους.

Α΄ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{ο} : ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

1.1.Γενικά

Η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία είναι ένας τομέας που ασχολείται με την προστασία της ασφάλειας , της υγείας και ευημερίας των ανθρώπων που εργάζονται ή απασχολούνται. Ο στόχος της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας είναι η προώθηση ενός ασφαλούς και υγιούς εργασιακού περιβάλλοντος όχι μόνο για τους εργαζόμενους αλλά και για τις ομάδες ενδιαφέροντος στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι συνάδελφοι, τα μέλη της οικογένειας, οι εργοδότες, οι πελάτες και πολλοί άλλοι που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από το εργασιακό περιβάλλον (en.wikipedia.org).

Δηλαδή , ο όρος υγεία και ασφάλεια στην εργασία, αφορά τις συνθήκες και τους παράγοντες που επηρεάζουν την ευεξία όχι μόνο των εργαζομένων αλλά και των προσωρινά απασχολούμενων, του προσωπικού, των εργολάβων, των επισκεπτών και οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο χώρο εργασίας.

Σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας, η υγιεινή της εργασίας στοχεύει στη διατήρηση της εργασιακής ικανότητας των εργαζομένων, στη βελτίωση της εργασίας και του εργασιακού περιβάλλοντος, ώστε να είναι συμβατό με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας και στην ανάπτυξη της οργάνωσης και της κουλτούρας της εργασίας στην κατεύθυνση της υγιεινής και ασφάλειας. Επομένως, η υγεία και ασφάλεια στην εργασία προάγει το θετικό κοινωνικό κλίμα και την ομαλή λειτουργία μιας επιχείρησης και μπορεί να αυξήσει και την παραγωγικότητά της (vimaasklipiou.gr).

Επίσης η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία μπορεί να είναι σημαντική για ηθικούς, νομικούς και οικονομικούς λόγους. Στις ηθικές υποχρεώσεις συμπεριλαμβάνεται η προστασία της ζωής και της υγείας του εργαζομένου ενώ στις νομικές συμπεριλαμβάνονται πρακτικές οι οποίες αφορούν τα προληπτικά, τιμωρητέα και αντισταθμιστικά αποτελέσματα των νόμων που προστατεύουν την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων. Η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία μπορεί επίσης να μειώσει τους τραυματισμούς των εργαζομένων και των σχετικών με τις ασθένειες δαπανών, συμπεριλαμβανομένης της ιατρικής περίθαλψης, της αναρρωτικής άδειας και των δαπανών για επιδόματα αναπηρίας. Ακόμη στην επαγγελματική ασφάλεια και υγεία μπορούν να υπαχθούν και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ πολλών θεματικών τομέων, όπως είναι η ιατρική της εργασίας , η υγιεινή της εργασίας , η δημόσια υγεία , η ασφάλεια της μηχανικής , η βιομηχανική μηχανική , η χημεία , η φυσική υγεία , η εργονομία και η επαγγελματική ψυχολογία της υγείας(en.wikipedia.org). Σήμερα η εργασιακή υγιεινή και ασφάλεια είναι νομικά θεσμοθετημένη σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες και πρέπει να αποτελεί πρώτιστο μέλημα όλων των οργανισμών, καθώς η οποιαδήποτε επαγγελματική ενασχόληση ανάλογα με τη φύση της και το περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται μπορεί να ασκήσει βλαβερή επίδραση στην υγεία των

εργαζομένων, η οποία εκδηλώνεται είτε ως επαγγελματικό ατύχημα είτε ως επαγγελματικό νόσημα.

Με μέτρα και πολιτικές μπορεί να εξασφαλίζεται το δικαίωμα στην εργασία για όλους τους πολίτες, αλλά ταυτόχρονα να κατοχυρώνεται και το δικαίωμα για ασφάλεια και υγιεινή στην εργασία(vimaasklipiou.gr).

1.2 Ορισμός επαγγελματικής υγείας

Από το 1950, η διεθνής οργάνωση εργασίας και η παγκόσμια οργάνωση υγείας έχουν μοιραστεί έναν κοινό ορισμό για την υγεία. Η απόφαση αυτή εγκρίθηκε από τη κοινή επιτροπή για την υγεία κατά την πρώτη σύνοδό της το 1950 και αναθεωρήθηκε στη δωδέκατη σύνοδο της το 1995. Ο ορισμός έχει ως εξής:

Η υγεία πρέπει να στοχεύει:

α. στην προώθηση και διατήρηση του υψηλότερου βαθμού της σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας των εργαζομένων σε όλα τα επαγγέλματα.

β. στην πρόληψη μεταξύ των εργαζομένων των αναχωρήσεων από την εργασία εξαιτίας της απώλειας υγείας η οποία προκαλείται από τις συνθήκες εργασίας τους.

γ. στην προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους που απορρέουν από δυσμενείς παράγοντες για την υγεία.

δ. στη διάθεση και συντήρηση του εργαζομένου σε ένα εργασιακό περιβάλλον, προσαρμοσμένο στις φυσιολογικές και ψυχολογικές ικανότητες του και

ε. συνοψίζοντας, στην προσαρμογή της εργασίας στον άνθρωπο και του κάθε ανθρώπου στην εργασία του.

Επιπλέον η κύρια έμφαση στον τομέα της επαγγελματικής υγείας εντοπίζεται σε τρεις διαφορετικούς τομείς οι οποίοι είναι:

α. η διατήρηση και προαγωγή της υγείας των εργαζομένων και της ικανότητας για εργασία.

β. η βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος και της εργασίας

γ. η ανάπτυξη των οργανώσεων της εργασίας και των πολιτισμών σε μια κατεύθυνση η οποία στηρίζει την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία και με αυτόν τον τρόπο προωθεί επίσης ένα θετικό κοινωνικό κλίμα και συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία ενώ παράλληλα μπορεί να ενισχύσει την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων. Η έννοια της κουλτούρας της εργασίας έχει ως στόχο, στο πλαίσιο αυτό να σημάνει μία αντανάκλαση των βασικών συστημάτων αξίας που προωθούνται από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Μια τέτοια κουλτούρα αντανακλάται στην πράξη στα διοικητικά συστήματα, στη πολιτική για το προσωπικό, στις αρχές που ισχύουν για τη συμμετοχικότητα, στην κατάρτιση του προσωπικού και στη διαχείριση της ποιότητας στην επιχείρηση(en.wikipedia.org).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

2.1 Βασικοί άξονες

Οι βασικοί άξονες που οδηγούν στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ως εκ τούτου στην διασφάλιση της υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων είναι:

α. Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο

β. Ο έλεγχος του εργασιακού χώρου και οι μηχανισμοί ελέγχου

γ. Ο κοινωνικός διάλογος (vimaasklipiou.gr)

2.1.1 Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο

Λόγω της πολλαπλότητας των κινδύνων στους οποίους μπορεί να εκτίθενται οι εργαζόμενοι, της πολυπλοκότητας που προκαλεί η αλληλεπίδραση τους, αλλά και της ανισότητας στη διαπραγματευτική ισχύ των αντισυμβαλλομένων(εργοδότη και εργαζομένου), καθιερώθηκε ένα νομοθετικό πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, το οποίο συνοδεύεται από ένα ειδικό ελεγκτικό μηχανισμό, που είναι το σώμα επιθεώρησης εργασίας. Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο αποτελείται από νομοθετήματα γενικού χαρακτήρα, όπως είναι ο κώδικας νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων που θεσπίστηκε με το νόμο 3850/2010 και από νομοθετήματα ειδικού χαρακτήρα τα οποία αποτελούν την νομοθετική θωράκιση της ασφαλούς και υγιεινής εργασίας σε πλήρη εναρμόνιση με τις οδηγίες της ευρωπαϊκής ένωσης αλλά και με πρόσθετα μέτρα. Τα νομοθετήματα ειδικού χαρακτήρα περιλαμβάνουν ρυθμίσεις που καθορίζουν όρους υγείας και ασφάλειας ως προς:

α. την εκτελούμενη εργασία ή το αντικείμενο δραστηριότητας(Π.Δ.305/1996) για τα έργα πολιτικού μηχανικού, Π.Δ. 225/1989 για τα υπόγεια τεχνικά έργα),

β. το φυσικό, χημικό ή βιολογικό παράγοντα στον οποίο εκτίθενται οι εργαζόμενοι(Π.Δ. 149/2006 για το θόρυβο, Π.Δ. 176/2005 για τους κραδασμούς, Π.Δ. 212/2006 για τον αμίαντο, Π.Δ. 94/1987 όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 338/2001 για το μόλυβδο) ή το σύνολο παραγόντων(Π.Δ. 338/2001 για τους χημικούς παράγοντες, Π.Δ. 399/1994 όπως τροποποιήθηκε με τα Π.Δ. 127/2000 και 43/2003 για τους καρκινογόνους παράγοντες, Π.Δ. 186/1995 όπως τροποποιήθηκε με τα Π.Δ. 174/1997 και 15/1999 για τους βιολογικούς παράγοντες) και

γ. την ομάδα στην οποία ανήκει ο εργαζόμενος(Π.Δ. 176/1997 για τις εγκύους και γαλουχούσες, Π.Δ. 62/1998 και κεφάλαιο Η του ΚΝΥΑΕ για τους ανηλίκους).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι διατάξεις γενικού χαρακτήρα περιλαμβάνονται κυρίως στον ΚΝΥΑΕ. Στον τελευταίο κωδικοποιούνται παλαιότερες διατάξεις, όπως αυτές του Ν. 1568/1985, του Π.Δ. 294/1988 και του Π.Δ. 17/1996. Πρέπει να επισημανθεί ότι με το Π.Δ. 17/1996 ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία – Πλαίσιο 89/391/ΕΟΚ της 12ης Ιουνίου 1989, που αποτελεί το σημαντικότερο ευρωπαϊκό νομοθετικό κείμενο για την υγεία και την ασφάλεια μέχρι σήμερα(Τζιώνας, (2012)).

Μετέπειτα νομοθετικές ρυθμίσεις σε εναρμόνιση με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι ακόλουθες:

α. Για την απασχόληση και τους όρους εργασίας και ζωής του νοσηλευτικού προσωπικού σύμφωνα με τη σύμβαση 149/1977 του διεθνούς γραφείου εργασίας.

β. Νόμος 3528/07: Κύρωση του κώδικα κατάστασης δημοσίων πολιτικών διοικητικών υπαλλήλων ΝΠΔΔ και άλλες διατάξεις.

Η ισχύουσα νομοθεσία για τον δημόσιο τομέα περιλαμβάνει το Π.Δ. 16/96 (ΦΕΚ 10/Α/96, Ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας στου χώρους εργασίας σε συμμόρφωση με την οδηγία 89/654/ΕΟΚ). Πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά:

α. Στους χώρους εργασίας που χρησιμοποιούνται για πρώτη φορά

β. Στους χώρους εργασίας που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί

γ. Στην πυρανίχνευση – πυρόσβεση

δ. Στον εξαερισμό

ε. Στον φωτισμό

στ. Στη θερμοκρασία χώρων

ζ. Στη παροχή υπηρεσιών προστασίας – πρόληψη – τεχνικός ασφαλείας – γιατρός εργασίας.

Επί πλέον των εθνικών νόμων και συμφωνιών υπάρχουν επίσης και διεθνείς συμφωνίες, διακηρύξεις και προγράμματα συνθηκών εργασίας. Αυτά έχουν συνταχθεί από οργανισμούς των ηνωμένων εθνών, όπως ο διεθνής οργανισμός εργασίας και ο παγκόσμιος οργανισμός υγείας και έχουν υιοθετηθεί από πολλές χώρες. Ιδιαίτερης σπουδαιότητας και σημασίας είναι οι διεθνείς συμβάσεις και συστάσεις του διεθνούς οργανισμού εργασίας που αναφέρονται στις συνθήκες ασφάλειας, υγιεινής, ευεξίας και κοινωνικής πρόνοιας στο χώρο εργασίας όπως το πρόγραμμα PIACT του διεθνούς οργανισμού εργασίας το οποίο άρχισε το 1976. Το πρόγραμμα αυτό αναγνωρίζει τις ακόλουθες αρχές, ως ουσιαστικές:

α. Η εργασία πρέπει να λαμβάνει χώρα κάτω από ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες.

β. Οι συνθήκες εργασίας πρέπει να στοχεύουν στο «ευ ζειν» των εργαζομένων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

γ. Η εργασία πρέπει να προσφέρει πραγματικές ευκαιρίες για προσωπική επιτυχία, ικανοποίηση και κοινωνική υπηρεσία (vimaasklipiou.gr)**.**

Οι βασικότερες ρυθμίσεις που λαμβάνει ο κώδικας νόμων για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων είναι οι εξής:

α. Ο εργοδότης καθίσταται ο κύριος φορέας της υποχρέωσης ασφάλειας στην εργασία. Σύμφωνα με το άρθρο 42, αλλά και το άρθρο 5 της οδηγίας, ο εργοδότης υποχρεούται να εξασφαλίζει την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων ως προς όλες τις πτυχές της εργασίας.

β. Ο εργοδότης, ακόμη κι αν απασχολεί έναν μόνο εργαζόμενο, έχει την υποχρέωση να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας. Ο χρόνος απασχόλησης του, αλλά και το απαιτούμενο επίπεδο γνώσεων του εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων της επιχείρησης και την κατάταξη της σε κατηγορία επικινδυνότητας (Τζιώνας, (2012)). Ο εργοδότης υποχρεούται να γνωστοποιήσει στην επιθεώρηση εργασίας τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα του ατόμου που προσλαμβάνει για αυτή τη θέση. Ο τεχνικός ασφαλείας κάνει γραπτές υποδείξεις προς τη διοίκηση οι οποίες

καταχωρούνται σε ειδικό βιβλίο θεωρημένο από την επιθεώρηση εργασίας. Ο εργοδότης υποχρεούται να λαμβάνει γνώση των υποδείξεων υπογράφοντας στο βιβλίο. Για να εξασφαλισθεί η ηθική ανεξαρτησία του στελέχους αυτού απέναντι στον εργοδότη, ο νόμος ορίζει ότι τυχόν διαφωνία του με τον εργοδότη, για θέματα υγιεινής και ασφάλειας, δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο καταγγελίας της σύμβασης του τεχνικού ασφαλείας. Σε κάθε περίπτωση η απόλυση του πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Από οργανωτική άποψη ο τεχνικός ασφαλείας υπάγεται απευθείας στη διοίκηση της επιχείρησης. Τα καθήκοντα του σύμφωνα με το νόμο συνοψίζονται στα εξής:

i. Συμβουλεύει σε θέματα σχεδιασμού, προγραμματισμού μέσων και εξοπλισμού

ii. Ελέγχει την ασφάλεια των εγκαταστάσεων

iii. Επιθεωρεί τις θέσεις εργασίας

iv. Επιβλέπει την ορθή χρήση των ατομικών μέσων προστασίας

v. Ερευνά τα αίτια ατυχημάτων

vi. Εποπτεύει τις ασκήσεις πυρασφαλείας (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010))

γ. Στις επιχειρήσεις που απασχολούν πενήντα και άνω εργαζομένους, ο εργοδότης έχει την υποχρέωση να χρησιμοποιεί, επιπλέον του τεχνίτη ασφαλείας, και τις υπηρεσίες ιατρού εργασίας. Ο ιατρός εργασίας πρέπει καταρχήν να έχει την ειδικότητα της ιατρικής εργασίας, υπό προϋποθέσεις όμως μπορεί και άλλος ιατρός να ασκήσει τα καθήκοντα του (Τζιώνας, (2012)). Τα προσόντα του πρέπει να γνωστοποιούνται στην επιθεώρηση εργασίας ενώ οργανωτικά υπάγεται στη διοίκηση της επιχείρησης. Τα καθήκοντα του σύμφωνα με το νόμο συνοψίζονται στα εξής:

i. Συμβουλεύει, γραπτά στο ειδικό βιβλίο τον εργοδότη, ο οποίος λαμβάνει γνώση υπογράφοντας στο βιβλίο, αλλά και προφορικά, τόσο τον εργοδότη, όσο και τους εργαζομένους, για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν

ii. Συμβουλεύει σε θέματα προγραμματισμού, σχεδιασμού και τροποποίησης της παραγωγικής διαδικασίας σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας ή του περιβάλλοντος της εργασίας

iii. Γνωματεύει για τις περιπτώσεις που ένας εργαζόμενος πρέπει να αλλάξει θέση εργασίας για λόγους υγείας

iv. Προβαίνει στον αναγκαίο ιατρικό έλεγχο των εργαζομένων

v. Επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας, ερευνά τις αιτίες των ασθενειών που οφείλονται στην εργασία και αναγγέλλει, μέσω της επιχείρησης, στην επιθεώρηση εργασίας ασθένειες των εργαζομένων που οφείλονται στην εργασία

vi. Συνεργάζεται με τον τεχνικό ασφαλείας και σε περίπτωση διαφωνίας τους η διαφορά επιλύεται από τον επιθεωρητή εργασίας (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

δ. Ο εργοδότης δύναται να επιλέξει μεταξύ της ανάθεσης καθηκόντων τεχνικού ασφαλείας ή και ιατρού εργασίας σε εργαζόμενους στην επιχείρηση ή σε άτομα εκτός της επιχείρησης ή της σύναψης σύμβασης με τις εξωτερικές υπηρεσίες προστασίας και πρόληψης ή συνδυασμό μεταξύ αυτών των δυνατοτήτων. Ο εργοδότης γνωστοποιεί τα άτομα που αναλαμβάνουν τα καθήκοντα αυτά στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας, η οποία ελέγχει το νομότυπο των αναθέσεων.

ε. Ο εργοδότης για την αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων του τεχνικού ασφαλείας και του ιατρού εργασίας, θέτει στη διάθεση τους το αναγκαίο προσωπικό,

χώρους, εγκαταστάσεις, συσκευές και γενικά τα απαραίτητα μέσα και βαρύνεται με όλες τις σχετικές δαπάνες. Ακόμη, έχει την υποχρέωση να διευκολύνει τον τεχνικό ασφαλείας και τον ιατρό εργασίας για την παρακολούθηση μαθημάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.

στ. Ο τεχνίτης ασφαλείας και ο ιατρός εργασίας πρέπει να έχουν κατά την άσκηση του έργου τους ηθική ανεξαρτησία απέναντι στον εργοδότη και τους εργαζομένους.

ζ. Ο εργοδότης οφείλει σύμφωνα με το άρθρο 43 να έχει στη διάθεση του μια γραπτή εκτίμηση των υφισταμένων κατά την εργασία κινδύνων. Η εκτίμηση αυτή αποτελεί μια συστηματική εξέταση όλων των πλευρών κάθε διεξαγόμενης εργασίας με σκοπό να εντοπισθούν οι πηγές επαγγελματικού κινδύνου, να καταγραφούν τα μέτρα πρόληψης που ήδη εφαρμόζονται και να προταθούν αυτά που πρέπει συμπληρωματικά να ληφθούν. Κατά την εκτίμηση πρέπει, μεταξύ άλλων, να λαμβάνεται υπ' όψιν η ανάλυση των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών.

η. Ο εργοδότης οφείλει να αναγγέλλει στις αρμόδιες επιθεωρήσεις εργασίας εντός 24 ωρών όλα τα εργατικά ατυχήματα και εφ' όσον πρόκειται περί σοβαρού τραυματισμού ή θανάτου να τηρεί αμετάβλητα όλα τα στοιχεία.

θ. Οι εργαζόμενοι, ανάλογα με τον αριθμό των εργαζομένων της επιχείρησης, έχουν δικαίωμα να εκλέγουν εκπρόσωπο ή επιτροπή υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων. Αυτή η επιτροπή ή ο εκπρόσωπος της, συνεδριάζει με τον εργοδότη ή τον εκπρόσωπο του, τον τεχνίτη ασφαλείας και τον ιατρό εργασίας μέσα στο πρώτο δεκαήμερο κάθε τριμήνου(άρθρα 4 έως και 7 του ΚΝΥΑΕ) (Τζιώνας, (2012)). Πιο συγκεκριμένα εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 50 άτομα έχουν δικαίωμα να συνιστούν επιτροπή υγιεινής και ασφαλείας της εργασίας, αποτελούμενη από εκλεγμένους αντιπροσώπους της. Σε επιχειρήσεις που απασχολούν από 20 έως 50 άτομα, ορίζεται ένας εκλεγμένος αντιπρόσωπος των εργαζομένων. Τόσο η επιτροπή όσο και ο αντιπρόσωπος είναι όργανα συμβουλευτικά. Επειδή ο ρόλος της επιτροπής είναι πολύ σημαντικός και μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και στη μείωση των ατυχημάτων, παρατίθενται τα καθήκοντα της όπως αυτά ορίστηκαν από το νόμο:

i. Μελετά τις συνθήκες εργασίας στην επιχείρηση, προτείνει μέτρα για την βελτίωση τους, παρακολουθεί την τήρηση των μέτρων υγιεινής και ασφάλειας και συμβάλλει στην εφαρμογή τους από τους εργαζόμενους

ii. Σε περιπτώσεις σοβαρών εργατικών ατυχημάτων ή σχετικών συμβάντων προτείνει τα κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή επανάληψής τους

iii. Επισημαίνει τον επαγγελματικό κίνδυνο στους χώρους ή θέσεις εργασίας και προτείνει μέτρα για την αντιμετώπισή του, συμμετέχοντας έτσι στη διαμόρφωση της πολιτικής επιχείρησης, για την πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου

iv. Ενημερώνεται από τη διοίκηση της επιχείρησης για τα στοιχεία των εργατικών και των επαγγελματικών ασθενειών που συμβαίνουν σ' αυτή

v. Ενημερώνεται για την εισαγωγή στην επιχείρηση νέων παραγωγικών διαδικασιών, μηχανημάτων, εργαλείων και υλικών ή για τη λειτουργία νέων εγκαταστάσεων σ'αυτή, στο μέτρο που επηρεάζουν τις συνθήκες υγιεινής και ασφαλείας

vi. Σε περίπτωση άμεσου και σοβαρού κινδύνου καλεί τον εργοδότη να λάβει ενδεικνυόμενα μέτρα, χωρίς να αποκλείεται και η διακοπή λειτουργίας μηχανήματος ή εγκατάστασης ή παραγωγικής διαδικασίας

vii. Μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή εμπειρογνωμόνων για θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας μετά τη σύμφωνη γνώμη του εργοδότη (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

2.1.2 Μηχανισμοί ελέγχου του εργασιακού χώρου

Όσον αφορά τον έλεγχο του εργασιακού χώρου το κρίσιμο ζήτημα είναι να μετατρέπονται οι νομοθετικές ρυθμίσεις σε πράξη και να μπαίνουν στην εργασιακή ζωή. Στην Ελλάδα ο έλεγχος του εργασιακού περιβάλλοντος ασκείται βασικά από:

α. Το υπουργείο εργασίας

β. Το υπουργείο βιομηχανίας, ενέργειας και τεχνολογίας

γ. Το ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων

2.1.2.1 Το υπουργείο εργασίας

Είναι ο κύριος φορέας ελέγχου του εργασιακού περιβάλλοντος, για όλες τις βιομηχανικές, βιοτεχνικές και κατασκευαστικές επιχειρήσεις, εκτός του κλάδου των λατομείων-μεταλλείων. Σε τοπικό επίπεδο τον έλεγχο των επιχειρήσεων ασκούν οι επιθεωρήσεις εργασίας που υπάρχουν σε κάθε νομό (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

Το σώμα επιθεωρητών εργασίας ιδρύθηκε και λειτουργεί. από την 1η Ιουλίου 1999 και είναι ένας ελεγκτικός μηχανισμός υψηλών προδιαγραφών για τη τήρηση των όρων στις εργασιακές σχέσεις και την τήρηση κανόνων για την ασφάλεια των εργαζομένων (vimaasklipiou.gr).

Οι επιθεωρητές εργασίας επισκέπτονται τους εργασιακούς χώρους και ελέγχουν την τήρηση και εφαρμογή των νόμων, υποδεικνύουν βελτιώσεις, συντάσσουν εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης, επιβάλλουν κυρώσεις ή προσφεύγουν στις αρμόδιες δικαστικές αρχές για επιβολή κυρώσεων.

Οι εργοδότες υποχρεούνται να τηρούν βιβλίο στο οποίο να γράφουν τα ατυχήματα που συμβαίνουν και να τα αναγγέλλουν μέσα σε 24 ώρες στην επιθεώρηση εργασίας. Εφόσον πρόκειται για σοβαρό τραυματισμό ή θάνατο πρέπει να τηρούνται αμετάβλητα όλα εκείνα τα στοιχεία που μπορούν να χρησιμεύσουν για τη εξακρίβωση των αιτίων του ατυχήματος. Αρμόδιοι κρατικοί επιθεωρητές διενεργούν έρευνα για τη φύση και τα αίτια του εργατικού ατυχήματος και υποδεικνύουν μέτρα για να αποφευχθεί η επανάληψη του. Σε περίπτωση σοβαρών ατυχημάτων, οι επιθεωρητές, αφού ακούσουν τις απόψεις των αυτοπτών μαρτύρων, των εκπροσώπων της επιχείρησης και των εργαζομένων συντάσσουν την έκθεση πραγματογνωμοσύνης. Αντίγραφο της έκθεσης διαβιβάζεται στις ανακριτικές ή εισαγγελικές αρχές για περαιτέρω εξέταση και καταλογισμό ευθυνών.

2.1.2.2 Το υπουργείο βιομηχανίας, ενέργειας και τεχνολογίας

Ασκεί έμμεσο έλεγχο μέσω κυρίως της διαδικασίας χορήγησης των αδειών ίδρυσης και λειτουργίας των βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

2.1.2.3 Το ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων

Ασχολείται με την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων αλλά και με την περίθαλψη, αποζημίωση, συνταξιοδότηση των παθόντων. Εκτός από τις γενικές υγειονομικές υπηρεσίες, διαθέτει το κέντρο ερευνών φυσιολογίας και παθολογίας της εργασίας με δυνατότητα αιματολογικών κυρίως εξετάσεων των εργαζομένων σε συγκεκριμένες εργασίες καθώς και το διαγνωστικό κέντρο αναπηρίας (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

2.1.3 Ο κοινωνικός διάλογος

Για να υλοποιηθεί ο στόχος βελτίωσης των συνθηκών εργασίας έχουν βασικές υποχρεώσεις και ρόλους και τα τρία ενδιαφερόμενα μέλη: πολιτεία – εργοδότες – εργαζόμενοι. Ο βαθμός και η πληρότητα ανταπόκρισης των μερών στις υποχρεώσεις τους μας δίνει τη συνισταμένη της βελτίωσης στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας. Θεμέλιο της προόδου στον τομέα αυτό αποτελεί ο κοινωνικός διάλογος ο οποίος:

α. Συμβάλλει στο να ενημερώνονται και να ευαισθητοποιούνται τα ενδιαφερόμενα μέρη με στόχο την πρόληψη των ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών.

β. Οδηγεί σε συναίνεση για τα μέτρα και τις προτεραιότητες στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας.

γ. Οδηγεί σε εξεύρεση αποδεκτών και αποτελεσματικών λύσεων για την προστασία της υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων (vimaasklipiou.gr).

2.2 Κυρώσεις παραβάσεων

Για τους εργοδότες που παραβιάζουν τις διατάξεις για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων προβλέπονται διοικητικές και ποινικές κυρώσεις.

Οι διοικητικές κυρώσεις είναι δύο ειδών:

α. Η προσωρινή διακοπή της λειτουργίας συγκεκριμένης παραγωγικής διαδικασίας ή τμήματος ή του συνόλου της επιχείρησης ή εκμετάλλευσης που επιβάλλεται όταν υπάρχει άμεσος κίνδυνος για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων και

β. Το πρόστιμο που επιβάλλεται από τον προϊστάμενο του αρμόδιου τμήματος επιθεώρησης ή το διευθυντή της περιφερειακής διεύθυνσης επιθεώρησης ασφάλειας και υγείας στην εργασία. Το πρόστιμο μπορεί να κυμανθεί από πεντακόσια έως πενήντα χιλιάδες ευρώ και ο προσδιορισμός του γίνεται με βάση την κατάταξη της επιχείρησης σε κατηγορίες επικινδυνότητας, τον αριθμό των εργαζομένων της, τη σοβαρότητα της παράβασης, το βαθμό συνεργασίας και την πιθανή υποτροπή της. Αν ο εργοδότης αποδεχθεί το πρόστιμο, παραιτηθεί από την άσκηση ένδικων βοηθημάτων και το καταβάλει μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε ημερών από την κοινοποίηση της απόφασης επιβολής του, τότε δικαιούται έκπτωσης 30% επί του προστίμου.

Πριν την επιβολή διοικητικών κυρώσεων μπορεί να χορηγηθεί στον εργοδότη εύλογη προθεσμία μέχρι τριάντα ημερών για να συμμορφωθεί. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί έως και δέκα ημέρες, αν κριθεί ότι εκείνη που χορηγήθηκε αρχικά δεν ήταν επαρκής. Με άλλα λόγια, όταν οι επιθεωρητές ασφάλειας και υγείας στην εργασία διαπιστώνουν παραβάσεις της νομοθεσίας έχουν τη διακριτική ευχέρεια να μην ξεκινήσουν άμεσα τη διαδικασία επιβολής διοικητικών ή ποινικών κυρώσεων, αλλά να υποδείξουν τα ενδεδειγμένα μέτρα πρόληψης και να χορηγήσουν προθεσμία συμμόρφωσης.

2.2.1 Εργατικό ατύχημα και επαγγελματική ασθένεια

2.2.1.1 Εργατικό ατύχημα

Εργατικό ατύχημα είναι το ατύχημα που προκαλείται σε εργαζόμενο από βίαιο και αιφνίδιο συμβάν κατά τη διάρκεια της εργασίας του ή εξ' αφορμής της και του προκαλεί ανικανότητα για εργασία, διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων ημερών ή απώλεια της ζωής του. Δηλαδή, όταν προκλήθηκε από βίαιη ενέργεια, που έχει αιτία εξωτερική, ξένη προς τον οργανισμό του θύματος και έλαβε χώρα κατά την εκτέλεση ή με αφορμή την εργασία, ώστε να συνδέεται με αυτήν, είτε αμέσως είτε εμμέσως, σε σχέση αιτίου προς αποτέλεσμα.

Βίαιο και αιφνίδιο συμβάν είναι το αιφνίδιο γεγονός που προκαλείται από έκτακτες συνθήκες, εκείνο π.χ. που οφείλεται στη βλάβη λειτουργίας χρησιμοποιούμενου μηχανήματος, σε πτώση του εργαζομένου, σε κατάρρευση οικοδομήματος και όχι σε βλάβη που ενδεχόμενα μπορεί να πάθει ο εργαζόμενος υπό κανονικές συνθήκες εργασίας του. Πάντως, για να χαρακτηριστεί οποιοδήποτε ατύχημα σαν εργατικό, πρέπει να οφείλεται οπωσδήποτε σε βίαιο και αιφνίδιο εξωτερικό συμβάν, δηλαδή σε περιστατικό ξένο προς την οργανική σύσταση του παθόντος, να υπάρχει δε σύνδεσμος αιτίου και αποτελέσματος μεταξύ της εργασίας και του βίαιου συμβάντος. Έτσι, κρίθηκε ότι ο θάνατος που επέρχεται από συγκοπή καρδιάς δεν αποτελεί εργατικό ατύχημα, εφόσον ο μισθωτός εργαζόταν με ομαλές και κανονικές συνθήκες εργασίας. Αντίθετα, η καρδιακή προσβολή που επέρχεται συνεπεία υπερβολικής προσπάθειας ή κουραστικής και εξαντλητικής εργασίας, θεωρείται ότι συνιστά εργατικό ατύχημα.

Για το χαρακτηρισμό του ατυχήματος σαν εργατικού, πρέπει να υπάρχει παροχή εξαρτημένης εργασίας.

Εργατικό ατύχημα είναι εκείνο που συμβαίνει κατά την εκτέλεση της εργασίας ή «εξ' αφορμής της».

«Κατά την εκτέλεση της εργασίας» είναι το ατύχημα που προκύπτει ως ευθεία και άμεση συνέπεια της εργασίας, λ.χ. τραυματισμός από το χρησιμοποιούμενο εργαλείο ή λόγω πτώσης οικοδόμου από ικρίωμα οικοδομής ή από μηχανήματα της επιχείρησης κλπ., δηλαδή, γενικώς το ατύχημα που συνδέεται στενά με την εκτέλεση της εργασίας και επέρχεται κατά τη διάρκεια αυτής.

«Εξ' αφορμής της εργασίας» είναι εκείνα τα ατυχήματα, τα οποία δεν εμφανίζονται μεν ως ευθεία και άμεση συνέπεια της εργασίας, βρίσκονται όμως προς αυτή σε σχέση αιτίου προς αποτέλεσμα, με την έννοια ότι η εργασία ήταν η αφορμή για

να εκτεθεί ο εργαζόμενος στις επιδράσεις του γεγονότος του παραγωγικού της βίαιης σε βάρος του βλάβης. Δηλαδή, εκείνα που με την κοινή πρόβλεψη και πείρα δεν θα επέρχονταν, εάν ο μισθωτός δεν βρισκόταν στην ανάγκη να προβεί σε κινήσεις ή ενέργειες που ήταν απαραίτητες προκειμένου να εκτελέσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη σύμβαση εργασίας, π.χ. το ατύχημα που παθαίνει ο εργαζόμενος πηγαίνοντας να εκτελέσει υπηρεσία με εντολή του εργοδότη ή κατά την επιστροφή του. Έχει γίνει δεκτό όμως από τη νομολογία ότι εργατικό είναι και το ατύχημα που συμβαίνει στον εργαζόμενο κατά τη μετάβασή του από το σπίτι του στην εργασία του ή κατά την επιστροφή του από την εργασία του στο σπίτι.

Η έννοια του όρου «κατά την εκτέλεση της εργασίας» διευρύνθηκε νομολογιακώς με την πάροδο του χρόνου σε τέτοιο σημείο, ώστε να περιλαμβάνει και τα ατυχήματα που επέρχονται όχι μόνο στο χώρο της επιχείρησης, αλλά και κατά τη διαδρομή που ακολουθεί ο μισθωτός όταν μεταβαίνει από την κατοικία του στον τόπο εργασίας ή όταν επιστρέφει απ' αυτή, χρησιμοποιώντας βέβαια το συνηθισμένο μεταφορικό μέσο ή δρομολόγιό του. Αρκεί να υπάρχει η πρόθεση στο μισθωτό να φθάσει στον τόπο της εργασίας του ή να επιστρέψει στην κατοικία του απ' αυτή και να μη διακόπτεται από ενέργειές του που αποβλέπουν σε άλλο σκοπό. Δηλαδή τελικά να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της εργασίας του και του ατυχήματος. Νοείται, βέβαια, ότι δικαιολογημένη παρέκκλιση από τη συνήθη διαδρομή του εργαζομένου (π.χ. πορεία σε κάποια κεντρική οδό που εμποδίζει την πρόσβαση του αστικού λεωφορείου, αναγκάζοντάς το να αλλάξει δρομολόγιο) δεν διακόπτει τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της εργασίας και του ατυχήματος.

Ειδικότερα, όμως, ο αναφερόμενος αιτιώδης σύνδεσμος εκλείπει στην περίπτωση κατά την οποία το ατύχημα που συνέβη στο μισθωτό οφείλεται σε διακοπή της διαδρομής, καθοδόν, εκ του τόπου της εργασίας του προς τον τόπο της κατοικίας του, π.χ. για να κάνει θαλάσσιο μπάνιο κατά τη διάρκεια του οποίου πνίγηκε.

Επίσης, και η σωματική βλάβη που επέρχεται συνεπεία απόπειρας αυτοκτονίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί καταρχήν ότι συνιστά εργατικό ατύχημα, γιατί δεν προέρχεται από την εργασία, αλλά ούτε με αφορμή αυτήν και επομένως λείπει ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ βίαιου συμβάντος και εργασίας. Δεν αποκλείεται, όμως, και η αυτοκτονία να θεωρηθεί σαν εργατικό ατύχημα, όταν οφείλεται σε ψυχικό κλονισμό του αυτόχειρα, που προήλθε από την εργασία ή με αφορμή αυτήν, ή συνεπεία επιδείνωσης ασθένειάς του που προϋπήρχε (Τζιώνας, (2012)).

2.2.1.1.1 Αιτίες εργατικών ατυχημάτων

Οι ειδικοί θεωρούν ότι τρεις είναι οι βασικές αιτίες που μπορούν να προκαλέσουν ατυχήματα μέσα στις επιχειρήσεις/οργανισμούς:

α. Τυχαία συμβάντα: Αν και τα συμβάντα αυτά είναι δυνατόν να προκαλέσουν ατυχήματα, ξεφεύγουν μάλλον από τον έλεγχο της διοίκησης. Π.χ. κάποιος ρίχνοντας τη μπάλα σπάζει το τζάμι του παραθύρου ενός εργοστασίου και τραυματίζει έναν εργαζόμενο που τυχαίνει να περνά εκείνη τη στιγμή από αυτό το σημείο. Ένας εργαζόμενος τραυματίζεται ή χάνει τη ζωή του σε τροχαίο ατύχημα την ώρα που πηγαίνει στη δουλειά του. Ή πάλι, ένας εργαζόμενος από αδέξιο χειρισμό την ώρα που αναχωρεί με το αυτοκίνητο του τραυματίζει έναν συνάδελφο του.

β. Ανασφαλείς συνθήκες: Είναι οι μηχανικές και φυσικές συνθήκες που προκαλούν ατυχήματα. Στις ανασφαλείς συνθήκες μπορούν να περιληφθούν τα εξής:

i. Ανεπαρκής φωτισμός και εξαερισμός

ii. Χρήση ανασφαλών μηχανημάτων και εργαλείων

iii. Λανθασμένη αποθήκευση υλών και υλικών

iv. Υπερφόρτωση

v. Ελαττωματική ηλεκτρική εγκατάσταση

vi. Ανασφαλή στοιχεία του χώρου(ρυπαρό πάτωμα, προεξέχοντα αντικείμενα, φθαρμένα σχοινιά, εκσφενδονιζόμενα τεμαχίδια από περιστρεφόμενους τροχούς)

Θεωρείται επίσης ότι στις ανασφαλείς συνθήκες περιλαμβάνονται και οι εξής παράγοντες:

i. Η φύση της εργασίας: ορισμένες εργασίες είναι από τη φύση τους περισσότερο επικίνδυνες. Η εργασία π.χ. του χειριστή ενός γερανού θεωρείται πιο επικίνδυνη από τη δουλειά του εργοδηγού. Οι εργασίες στο χώρο παραγωγής είναι οπωσδήποτε περισσότερο επικίνδυνες από τις εργασίες γραφείου. Οι μονότονες εργασίες που προκαλούν ανία στον εργαζόμενο είναι δυνατόν να προκαλέσουν ατύχημα. Η ανία θεωρείται βασικός παράγοντας στην πρόκληση ατυχημάτων.

ii. Το πρόγραμμα εργασίας: τα ατυχήματα φαίνεται να είναι συχνότερα κατά το τέλος του ημερήσιου προγράμματος εργασίας και κατά τη διάρκεια της νυχτερινής βάρδιας

iii. Το ψυχολογικό κλίμα που επικρατεί στον εργασιακό χώρο φαίνεται να επηρεάζει το δείκτη ατυχημάτων. Έτσι το εχθρικό κλίμα μεταξύ των εργαζομένων αλλά και η ψυχολογική ένταση(stress) που πολλές φορές δημιουργείται στα άτομα λόγω απειλών από την πλευρά των ανωτέρων ή λόγω ανασφάλειας ως προς τη συνέχιση της εργασιακής σχέσης, θεωρούνται παράγοντες που ευνοούν τη δημιουργία ατυχημάτων.

iv. Ανασφαλείς ενέργειες από μέρους των εργαζομένων: Είναι οι μορφές συμπεριφοράς και οι ανεπιθύμητες ενέργειες εργαζομένων οι οποίες προκαλούν ατυχήματα. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται:

- αμέλεια στη χρησιμοποίηση προστατευτικού εξοπλισμού και διαδικασιών
- ρίψη αντικειμένων και υλικών
- εξαιρετικά αργός ή γρήγορος ρυθμός εργασίας
- λανθασμένη χρησιμοποίηση εξοπλισμού, εργαλείων, μηχανημάτων
- πραγματοποίηση λανθασμένων χειρισμών
- διάσπαση της προσοχής, πειράγματα μεταξύ εργαζομένων, καυγάδες

Η άποψη ότι οι ενέργειες αυτές συμβάλλουν πολύ περισσότερο των προηγουμένων ετών στην πρόκληση εργατικών ατυχημάτων, είναι ευρύτατα διαδεδομένη. Για το λόγο αυτό θα τις εξετάσουμε λεπτομερέστερα.

γ. Προσωπικά χαρακτηριστικά και ατυχήματα: Οι E.McCormick και J.Tiffin έχουν παρουσιάσει ένα πρότυπο στο οποίο εμφανίζεται η σύνδεση των προσωπικών χαρακτηριστικών(όπως προσωπικότητα, ευφυΐα) με την πρόκληση ατυχημάτων:

Πίνακας 6:Σύνδεση προσωπικών χαρακτηριστικών και πρόκληση ατυχημάτων

Προσωπικά χαρακτηριστικά	Δημιουργία προδιάθεσης για μορφές συμπεριφοράς	Μορφές συμπεριφοράς σε συγκεκριμένες περιστάσεις	Επίπτωση συγκεκριμένης συμπεριφοράς
Προσωπικότητα	Ανεπιθύμητες στάσεις και συνήθειες	Απροσεξία	Πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφοράς που οδηγεί σε ατύχημα
Ευφυΐα	Απουσία ειδικών ικανοτήτων	Αμέλεια	
Υποκίνηση	Τάση ανάληψης κινδύνων κ.α.	Παρανόηση	
Αισθητήριες δεξιότητες		Αποτυχία στην τήρηση διαδικασιών	
Κινητικές δεξιότητες		Ανεπαρκής επίδοση	
Εμπειρία		Ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων	

Σύμφωνα με το παραπάνω πρότυπο τα προσωπικά μας χαρακτηριστικά αποτελούν τη βάση για ορισμένες τάσεις συμπεριφοράς, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις προκαλούν ανασφαλείς ενέργειες με ανάλογη πιθανότητα πρόκλησης ατυχήματος.

δ. Προδιάθεση για το ατύχημα: Ο βαθμός στον οποίο το άτομο συμβάλλει στο ατύχημα θεωρείται ότι αποτελεί ένδειξη προδιάθεσης(ροπής) προς ατύχημα. Η προδιάθεση προς ατύχημα δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί σαν ένα σύνολο σταθερών χαρακτηριστικών που έτσι και συνυπάρχουν θα προκαλέσουν οπωσδήποτε ατύχημα. Μετά από πολλά χρόνια έρευνας οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να περιγραφεί ένας συγκεκριμένος τύπος προσωπικότητας, ο οποίος να χαρακτηρισθεί ως επιρρεπής σε ατύχημα δεδομένου ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά που συμβάλλουν, όπως φαίνεται, στην πρόκληση ατυχήματος ποικίλλουν αναλόγως των περιστάσεων. Οπωσδήποτε, όμως, γίνεται σήμερα αποδεκτό ότι ορισμένα προσωπικά χαρακτηριστικά κάτω από ορισμένες συνθήκες είναι δυνατό να προκαλέσουν ατύχημα. Παραδείγματα τέτοιων χαρακτηριστικών αποτελούν:

i. Η όραση: σε ορισμένα είδη εργασιών η όραση συνδέεται με τη συχνότητα ατυχημάτων. Οδηγοί λεωφορείων ή χειριστές μηχανών με υψηλή οξύτητα προκάλεσαν λιγότερα ατυχήματα από αυτούς με χαμηλή οξύτητα

ii. Η ηλικία και ο χρόνος υπηρεσίας: νεαροί, ανειδίκευτοι εργάτες, αλλά και εργάτες που είναι καινούριοι στη δουλειά, έχουν υψηλότερο δείκτη ατυχημάτων από γηραιότερους εργάτες, εκπαιδευμένους και πιο έμπειρους

iii. Οι αισθητήριες και κινητικές δεξιότητες: άτομα των οποίων οι αισθητήριες ικανότητες είναι ανώτερες των αισθητηρίων ικανοτήτων

iv. Οι ψυχολογικοί παράγοντες: εργαζόμενοι, που βρίσκονται σε κατάσταση ψυχολογικής έντασης(stress) ή γενικά σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση, είναι πιθανό να προκαλέσουν ατύχημα (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

2.2.1.2 Επαγγελματική ασθένεια

Ως επαγγελματική ασθένεια νοείται η νοσηρή κατάσταση που δημιουργείται στον οργανισμό, από τη βλαβερή επίδραση της εργασίας του μισθωτού, όπως είναι λ.χ. η οξεία ή χρόνια δηλητηρίαση από άνθρακα, μόλυβδο (Τζιώνας, (2012)). Οι επαγγελματικές ασθένειες προκαλούνται από την επίδραση φυσικών, χημικών, βιολογικών αλλά και κοινωνικών-ψυχολογικών παραγόντων στο άτομο, μέσα στον εργασιακό χώρο (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

2.2.1.3 Αστική ευθύνη του εργοδότη

Το ατύχημα και η επαγγελματική ασθένεια που εξομοιώνεται προς αυτό, έχουν μεγάλη σημασία για την εργατική νομοθεσία, την κοινωνική ασφάλιση και ιδίως την αστική ευθύνη του εργοδότη.

Ειδικότερα, η ευθύνη του εργοδότη, σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος, είναι αντικειμενική, δηλαδή ανεξάρτητη από το πταίσμα του. Αυτή η ευθύνη του εργοδότη αποκλείεται όταν αποδειχθεί ότι το ατύχημα οφείλεται σε δόλο του εργαζομένου. Η ευθύνη του εργοδότη είναι δυνατό να μειωθεί αν συντρέχει αμέλεια του εργαζομένου με τη μορφή της αδικαιολόγητης παράβασης των κανόνων, των σχετικών με τους όρους ασφάλειας της εργασίας.

Σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος η οφειλόμενη από τον εργοδότη αποζημίωση είναι ανάλογη με την έκταση και τη διάρκεια της ανικανότητας του εργαζομένου.

Επειδή, όμως, η κάλυψη των εργατικών ατυχημάτων είναι κλάδος ασφάλισης στο Ι.Κ.Α., σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος, όταν ο εργαζόμενος είναι ασφαλισμένος στο Ι.Κ.Α., ανεξαρτήτως του χρόνου ασφάλισής του, απαλλάσσεται ο εργοδότης του από τις υποχρεώσεις που προβλέπει ο ν. 551/1915 . Η ανωτέρω απαλλαγή των εργοδοτών έχει εφαρμογή μόνο όταν πρόκειται για ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α. και όχι για ασφαλισμένους σε άλλα ταμεία.

Τέλος, ο εργοδότης, ανεξάρτητα από τυχόν απαλλαγή του από την υποχρέωση αποζημίωσης του παθόντος, σύμφωνα με το ν. 551/1915, έχει υποχρέωση να καταβάλει είτε στον παθόντα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, είτε, σε περίπτωση θανάτου του, στην οικογένειά του χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 932 ΑΚ (Τζιώνας, (2012)).

2.3 Η κουλτούρα της υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας

Η σωστή επικοινωνία μεταξύ των εργαζομένων στους χώρους εργασίας αποτελεί ένα σημαντικότατο παράγοντα μείωσης των εργατικών ατυχημάτων. Η αποτελεσματική ανταλλαγή μηνυμάτων που αφορούν την πρόληψη εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για τη δημιουργία της κουλτούρας υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας.

Τί θεωρείται όμως κουλτούρα; Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, κουλτούρα εννοείται «…το σύνολο των πνευματικών, υλικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας ή μέρους αυτής, που περιλαμβάνει την τέχνη, την πεζογραφία, τον τρόπο ζωής, τις αξίες, τις παραδόσεις και τα πιστεύω της…»

Ο όρος κουλτούρα της υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία πρωτοεμφανίστηκε λίγο μετά το πυρηνικό ατύχημα στο Chernobyl το 1986. Σύμφωνα με τον ορισμό της διεθνούς επιτροπής ατομικής ενέργειας ως κουλτούρα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας, ορίζεται «…το σύνολο των χαρακτηριστικών και των ιδιοτήτων των οργανισμών ή των ατόμων που καθορίζουν πως πρώτιστη προτεραιότητα στη λειτουργία των οργανισμών ή των ατόμων παίζει η εφαρμογή μέτρων ασφάλειας και αυτά τα μέτρα ασφάλειας λαμβάνουν την απαραίτητη προσοχή που εγγυάται την εφαρμογή τους».

Η κουλτούρα της υγιεινής και ασφάλειας συνδέεται άμεσα με το επίπεδο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Η ανθρώπινη επικοινωνία είναι μια εξαιρετικά σύνθετη διαδικασία ανταλλαγής μηνυμάτων. Αυτή η ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ των ατόμων ή κοινωνικών ομάδων ορίζεται και ως επικοινωνία. Καθημερινά δίνοντας και παίρνοντας πληροφορίες καλύπτουμε ανάγκες πολύ σημαντικές για την επαγγελματική, ψυχολογική και κοινωνική μας επιβίωση. Οι άνθρωποι βρίσκονται σε διαρκή και αδιάκοπη αλληλεπίδραση με το κοινωνικό τους περιβάλλον, ανταλλάσσοντας χιλιάδες πληροφορίες σε καθημερινή βάση. Κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, μία αρκετά σημαντική ποσότητα πληροφοριών χάνεται, καθώς οι άνθρωποι υψώνουν τείχη αντίστασης κατά της αποδοχής των πληροφοριών που δέχονται από άλλους συνανθρώπους τους. Οι λόγοι αυτής της αντίστασης εξαρτώνται από το ύφος της επικοινωνίας, τις προσωπικές διαθέσεις του κάθε ανθρώπου, τον χαρακτήρα του, τις πολιτιστικές του καταβολές, το επίπεδο μόρφωσής του, τις ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες και την πιθανή χρήση διαφορετικών – ξένων – γλωσσών μεταξύ των εμπλεκομένων μερών.

Η πολιτική ανοιχτής επικοινωνίας μεταξύ των εργαζομένων και της διοίκησης ενός οργανισμού, ιδιαίτερα σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας, συνεισφέρει στην παραγωγικότητα του οργανισμού, αυξάνει το επίπεδο αυτοϊκανοποίησης των εργαζομένων, αυξάνει το επίπεδο απόκρισης της διοίκησης, συμβάλλει στην ανάπτυξη της κουλτούρας υγιεινής και ασφάλειας στον οργανισμό και τελικώς βελτιώνει τις συνθήκες ασφάλειας στον οργανισμό.

Η σημασία της ύπαρξης κουλτούρας υγιεινής και ασφάλειας σε έναν οργανισμό, διαπιστώθηκε με τραγικό τρόπο στο καταστροφικό δυστύχημα των διυλιστηρίων γνωστής πετρελαϊκής εταιρείας στο Τέξας το 2005. Στο τραγικό αυτό δυστύχημα είχαν

σκοτωθεί συνολικά 15 εργαζόμενοι και πάνω από 170 είχαν τραυματισθεί. Η έκθεση διερεύνησης του δυστυχήματος, που δημοσιεύθηκε πρόσφατα, αποτελούνταν από 374 σελίδες και εστίαζε τα αίτια του δυστυχήματος σε 5 βασικές παρατηρήσεις. Όλες οι παρατηρήσεις των επιθεωρητών ήταν σχετικές με την κουλτούρα υγιεινής και ασφάλειας στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης. Στην δεύτερη παρατήρηση των επιθεωρητών γίνεται ρητή αναφορά στο γεγονός πως η επιχείρηση δεν είχε φροντίσει να δημιουργηθεί ένα θετικό περιβάλλον εμπιστοσύνης και ανοικτής επικοινωνίας μεταξύ των εργαζομένων και της διοίκησης της επιχείρησης με ανοικτούς δίαυλους ανταλλαγής πληροφοριών.

Στη χώρα μας, είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο, πως υπάρχει σαφέστατη έλλειψη κουλτούρας υγιεινής και ασφάλειας τόσο μεταξύ των εργαζομένων (οι οποίοι φέρουν και αυτοί μερίδιο ευθύνης) όσο και από πλευράς διοίκησης πολλών επιχειρήσεων. Η συνεχής εκπαίδευση των εργαζομένων και η ύπαρξη ανοικτού δίαυλου επικοινωνίας μεταξύ των εργαζομένων και της διοίκησης των επιχειρήσεων, είναι τα μοναδικά εργαλεία υιοθέτησης κουλτούρας υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας. Κουλτούρα η οποία συμβάλλει στη μείωση των εργατικών ατυχημάτων που τόσο ακριβά πληρώνει ολόκληρη η κοινωνία(rooster.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο} : ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

3.1 Γενικά

Οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να προσφέρουν στον εργαζόμενο ένα ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον μέσα στο οποίο να μπορεί να εργάζεται ακίνδυνα. Την ευθύνη αυτή την επωμίζονται τόσο τα στελέχη όσο και οι διευθυντές ανθρωπίνων πόρων. Το εργασιακό περιβάλλον περικλείει σημαντικό αριθμό εργονομικών, φυσικών, χημικών και βιολογικών παραγόντων, που μπορούν να αποβούν επιβλαβείς για την υγεία των εργαζομένων. Δεν πρέπει όμως να παραβλέπονται και ορισμένοι κοινωνικό-ψυχολογικοί παράγοντες, που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την υγεία των εργαζομένων, δημιουργώντας ψυχολογική υπερένταση. Για την αντιμετώπιση του μεγάλου αυτού αριθμού θανατηφόρων και μη εργατικών ατυχημάτων καταβάλλεται προσπάθεια για τη θέσπιση πληρέστερης και αυστηρότερης νομοθεσίας, που σχετίζεται με την ασφάλεια των εργαζομένων, καθώς και για την ενημέρωση των εργαζομένων σχετικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν στον εργασιακό χώρο όπου απασχολούνται.

3.2 Τί περιλαμβάνει μια πολιτική προστασίας;

Οι πολιτικές προστασίας εργαζομένων αφορούν τους τρόπους με τους οποίους μια επιχείρηση προσπαθεί να προσφέρει και να δημιουργήσει ένα ασφαλές και απαλλαγμένων κινδύνων εργασιακό περιβάλλον.

3.3 Βασικές κατευθύνσεις πολιτικής και μέθοδοι υλοποίησης στον τομέα της προστασίας των εργαζομένων

3.3.1 Βασικές κατευθύνσεις

Οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής στον τομέα της προστασίας της υγείας των εργαζομένων συνοψίζονται στα εξής:

α. Καθορισμός στόχων: Πρώτα-πρώτα η ανώτατη διοίκηση πρέπει να ξεκαθαρίσει τι επιδιώκει. Να καθορίσει δηλαδή τους στόχους της. Έτσι από την αρχή πρέπει να απαντήσει σε ερωτήματα όπως: <<Θέλουμε να είμαστε πρωτοπόροι στον

τομέα αυτόν ή απλά και μόνο μας ενδιαφέρει να έχουμε χαμηλό δείκτη ατυχημάτων, ώστε να μην επιβαρυνόμαστε με ενδεχόμενες αποζημιώσεις>> ; <<Θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα πραγματικά ασφαλές περιβάλλον, ή απλά μας ενδιαφέρει να εκπαιδεύσουμε τους εργαζομένους, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν ένα ενδεχομένως επικίνδυνο εργασιακό περιβάλλον>> ;

β. Οργάνωση και ανάθεση αρμοδιοτήτων: Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο τρόπος που θα οργανωθεί η σχετική υπηρεσία εξαρτάται από το μέγεθος της οργάνωσης και τη φύση των προβλημάτων που παρουσιάζει στον τομέα αυτόν.

γ. Μηχανολογικός εξοπλισμός: Βασική φροντίδα της οργάνωσης πρέπει να αποτελεί η προμήθεια ή η αντικατάσταση του υπάρχοντος μηχανολογικού εξοπλισμού με αντίστοιχο που να τηρεί όλες τις προδιαγραφές ασφάλειας και προστασίας.

δ. Σχολαστική επιλογή προσωπικού: Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελεί το πρώτο βήμα στην πρόληψη των ατυχημάτων. Σήμερα γίνεται δεκτό ότι ορισμένα χαρακτηριστικά του ατόμου(δεξιότητες – προσωπικότητα) μπορούν να δημιουργήσουν ευνοϊκές συνθήκες για την πρόκληση ατυχήματος σε ορισμένες εργασίες. Έτσι, επιβάλλεται η προσεκτική, επιλογή των ατόμων που θα στελεχώσουν τις αντίστοιχες θέσεις. Η διαδικασία της συστηματικής επιλογής προβλέπει μεθόδους που μας βοηθούν να διερευνήσουμε τόσο τις δεξιότητες όσο και την προσωπικότητα ή τα ενδιαφέροντα του ατόμου. Η συναισθηματική σταθερότητα, η όλη δομή της προσωπικότητας αλλά και ορισμένες μεμονωμένες δεξιότητες(όπως π.χ. οπτική οξύτητα, ακουστική οξύτητα, κινητικές δεξιότητες, μηχανικές δεξιότητες) πρέπει απαραιτήτως να εξετάζονται, πριν το άτομο τοποθετηθεί σε πόστο που περικλείει κινδύνους.

ε. Διερεύνηση των αιτιών των ατυχημάτων και ασθενειών: Η διερεύνηση αυτή, που πρέπει να γίνεται κάθε φορά που συμβαίνει ατύχημα, αποτελεί έργο και του υπεύθυνου εργοδηγού και του ειδικού τεχνικού ασφαλείας. Αποτελεί επίσης πρωτογενές υλικό για την εκπαίδευση των εργαζομένων στα θέματα αυτά. Η διερεύνηση αυτή καλό είναι να συνδυάζεται και με την τήρηση στατιστικών στοιχείων, ώστε να υπάρχει μια πλήρης περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης. Τότε οι διορθωτικές παρεμβάσεις είναι πιο αποτελεσματικές. Σαν τέτοια στοιχεία προτείνονται η ομαδοποίηση των ατυχημάτων κατά εργοστάσιο, τμήμα, βάρδια, αιτία, είδος και πρόκληση ή μη αναπηρίας ή θανάτου. Επίσης πρέπει να δίνονται μετρήσεις του επιπέδου μόλυνσης του εργασιακού περιβάλλοντος από βλαπτικούς παράγοντες.

στ. Εκπαίδευση και επιμόρφωση: Αυτή πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα κλιμάκια μιας οργάνωσης πέρα από τους άμεσα επηρεαζόμενους. Όλα τα διοικητικά στελέχη, ανεξάρτητα αν εργάζονται ή όχι σε επικίνδυνες θέσεις, πρέπει να επιμορφωθούν, ώστε να αποκτήσουν συνείδηση του θέματος αυτού. Τα ανώτερα και ανώτατα διοικητικά στελέχη πρέπει να ενημερωθούν πλήρως για τη σπουδαιότητα του θέματος και τις συνέπειες των τυχόν παραλείψεων, δεδομένου ότι αυτά θα καθορίσουν και τη γενική πολιτική της επιχείρησης/οργανισμού στον τομέα αυτόν. Το κόστος των συνεπειών τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και στον ανθρώπινο παράγοντα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα στα στελέχη αυτά. Από το βαθμό στον οποίο η ανώτερη και ανώτατη διοίκηση θα υποστηρίξει την πολιτική στον τομέα αυτόν, θα εξαρτηθεί και το ενδιαφέρον που θα επιδείξουν τα μεσαία και κατώτερα στελέχη στην εφαρμογή και υλοποίηση του όλου προγράμματος υγιεινής και ασφάλειας. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για την εκπαίδευση του εργοδηγού. Πρέπει να κατανοήσει τόσο το ρόλο του,

όσο και την ευθύνη που φέρει για την προστασία των εργαζομένων και την αποφυγή ατυχημάτων. Στον εργοδηγό θα ανατεθεί η εκπαίδευση των εργατών, η οποία περιλαμβάνει τόσο εκπαίδευση στην ίδια του την εργασία, όσο και θεωρητική εκπαίδευση με τη μορφή σεμιναρίων στον εργασιακό χώρο. Είναι βασικό οι εργαζόμενοι όχι μόνο να ενημερωθούν απλά για τους κινδύνους που διατρέχουν, αλλά να τους συνειδητοποιήσουν. Πολλές φορές το μορφωτικό τους επίπεδο δεν τους επιτρέπει κάτι τέτοιο. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται να βρούμε τρόπους ώστε να κατανοήσουν τους κινδύνους, για να μπορέσουν να προστατευθούν. Γενικότερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι στόχοι κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος μέσα σε μία οργάνωση θα πρέπει να είναι:

i. Η συνειδητή ανάπτυξη θετικών στάσεων προς την υγιεινή και ασφάλεια

ii. Η απαίτηση από κάθε εργαζόμενο να εκπληρώσει τους στόχους που έχουν τεθεί, αλλά κάτω από συνθήκες ασφάλειας.

ζ. Εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων: Η βασική ευθύνη ανήκει στον εργοδηγό ο οποίος ελέγχει αν εκτελέστηκε η εργασία έτσι όπως πρέπει και αν τηρήθηκαν οι διαδικασίες ασφαλείας. Αυτός επιβάλλει και τις αναγκαίες διορθώσεις στην καθημερινή εργασία και αναφέρει στους ανωτέρους τις αλλαγές που ενδεχομένως πρέπει να γίνουν. Πολλές φορές όμως οι εργαζόμενοι αρνούνται επίμονα να συνεργαστούν και να τηρούν τους κανόνες ασφαλείας. Στην περίπτωση αυτή η οργάνωση μπορεί να ζητήσει τη βοήθεια του σωματείου, αλλά μπορεί και να επιβάλλει κυρώσεις σε όσους δεν παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας.

η. Τήρηση στατιστικών στοιχείων τόσο για τα ατυχήματα όσο και για τις επαγγελματικές ασθένειες. Ας μην ξεχνάμε ότι ιδιαίτερα οι επαγγελματικές ασθένειες εξελίσσονται μέσα σε ένα μακρύ χρονικό διάστημα και είναι δύσκολο πολλές φορές να αποδειχθεί πλήρως η σύνδεση τους με ένα συγκεκριμένο εργασιακό περιβάλλον.

θ. Σχεδίαση προγραμμάτων που αντιμετωπίζουν και απαλύνουν τα προβλήματα της ψυχολογικής υπερέντασης.

ι. Ιατρική περίθαλψη: Κάθε οργάνωση ανεξαρτήτως μεγέθους πρέπει να είναι σε θέση να προσφέρει τις πρώτες βοήθειες σε περίπτωση που συμβεί ατύχημα. Για το σκοπό αυτό, ακόμη και σε μικρές επιχειρήσεις, εκπαιδεύεται τουλάχιστον ένας εργαζόμενος από κάθε βάρδια. Σε μεγαλύτερες, υπάρχει ειδικό προσωπικό που καλύπτει αυτή την ανάγκη σε 24ωρη βάση. Είναι ευνόητο ότι σε σοβαρότερες περιπτώσεις θα έχει ληφθεί μέριμνα ιατρικής περίθαλψης ή μεταφοράς σε νοσοκομείο.

κ. Αποκατάσταση: Μια ολοκληρωμένη πολιτική καλό είναι να περιλαμβάνει και κάθε μορφής βοήθεια προς το άτομο που υπέστη ατύχημα. Μέσω της κοινωνικής λειτουργού της επιχείρησης, το άτομο μπορεί να βοηθήσει(ώστε να προσαρμοσθεί στη νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε(αν έχει υποστεί αναπηρία) ή και να βρεθεί μια θέση που να μπορεί να απασχοληθεί, αν δε μπορεί να επιστρέψει στην παλιά του.

3.3.2 Μέθοδοι υλοποίησης

Οι μέθοδοι με τις οποίες μπορεί να υλοποιηθεί η πολιτική αυτή είναι:

α. Εκτίμηση συνθηκών κινδύνου(risk assessment)

β. Σχεδιασμός ασφαλών διαδικασιών και εργασιών

γ. Επίβλεψη υλοποίησης έργων και διαδικασιών

δ.Έλεγχος προδιαγραφών και αποτελεσματικότητας παραγωγικών διαδικασιών, μηχανικού εξοπλισμού, χρήσης προστατευτικού εξοπλισμού για αποφυγή ατυχημάτων.

ε. Σχεδιασμό και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων

στ.Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας όλων των παραπάνω, δηλαδή των μεθόδων που χρησιμοποιούνται.

3.4 Μέθοδοι αποτροπής της πρόκλησης ατυχημάτων από τις επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις οργανισμοί μπορούν να αποτρέψουν την πρόκληση ατυχημάτων, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή τόσο στην τεχνική πλευρά όσο και στη συμπεριφορά των εργαζομένων, χρησιμοποιώντας ειδικότερα τόσο τις επιτελικές όσο και τις γραμμικές λειτουργίες.

3.4.1 Αντιμετώπιση των τεχνικών προβλημάτων

Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο σχεδιασμό του εργασιακού περιβάλλοντος και στη χρήση μηχανημάτων, προστατευτικού εξοπλισμού και εργαλείων ώστε δύσκολα να μπορεί να προκληθεί ατύχημα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αν τηρούνται πάντα οι απαιτούμενες προδιαγραφές ασφαλείας:

α. Στα μηχανήματα: διακόπτες ασφαλείας, προειδοποιητικοί λαμπτήρες, αυτόματη διακοπή λειτουργίας, αυτορρυθμιζόμενοι μηχανισμοί, προφυλακτήρες. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια είναι τα μηχανήματα να συντηρούνται τακτικά και όπως πρέπει.

β. Στον προστατευτικό εξοπλισμό των εργαζομένων: ένα παράπονο που εκφράζουν συχνά οι εργαζόμενοι είναι ότι ο προστατευτικός εξοπλισμός που υποχρεούνται να φορέσουν, όταν ασχολούνται με επικίνδυνες εργασίες(προστατευτικές στολές, κράνη, γάντια, κάσκες, γυαλιά) τους εμποδίζει να εργασθούν άνετα. Πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε ο εξοπλισμός αυτός να είναι σωστά σχεδιασμένος και να χρησιμοποιείται άνετα από τους εργαζομένους χωρίς να τους εμποδίζει το έργο τους. Διαφορετικά είναι ενδεχόμενο να επιφέρει ατύχημα αντί να προστατεύει, δεδομένου ότι ο εργαζόμενος αναγκάζεται να κάνει αδέξιες κινήσεις.

γ. Στον εργασιακό χώρο: τοποθέτηση στους χώρους εργασίας και σε εμφανή σημεία, των συγκεκριμένων σημάτων απαγορεύσεως(π.χ. για κάπνισμα, χρήση γυμνής φλόγας) σημάτων προειδοποιήσεως(π.χ. θέση κουτιών πρώτων βοηθειών, εξόδων κινδύνου).

Ένας άλλος τρόπος πάλι για να βελτιωθεί η ασφάλεια στους εργασιακούς χώρους είναι το να σχεδιασθεί έτσι η ατομική εργασία ώστε να εκτελείται όσο το δυνατόν πιο άνετα, προκαλώντας τη λιγότερη δυνατή κόπωση και χωρίς περιττούς χειρισμούς. Με αυτού του είδους το σχεδιασμό ασχολείται η εργονομία.

Πέρα από τον αποτελεσματικό σχεδιασμό της ατομικής εργασίας, η επιχείρηση/οργανισμός μπορεί να αντιμετωπίσει και με ορισμένα άλλα μέτρα την κόπωση και την ανία που είναι δυνατόν να αναπτυχθούν κατά την ώρα της εργασίας μεταξύ των εργαζομένων και να προκαλέσουν ατύχημα. Τα μέτρα αυτά είναι: συχνά

διαλείμματα, εναλλαγή εργασίας, ρυθμός προσαρμοσμένος στην ατομικότητα του ατόμου, μουσική, δημιουργία αυτοματισμών στις κινήσεις κ.α.

3.4.2 Αντιμετώπιση προσανατολισμένη στους εργαζομένους

Τόσο το τμήμα ή ο υπεύθυνος ανθρωπίνων πόρων όσο και τα στελέχη της επιχείρησης, αλλά και η ανώτατη διοίκηση πρέπει να βοηθήσουν στη πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων. Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να γίνει αυτό συνοψίζονται στους εξής:

α. Συστηματική καταγραφή ατυχημάτων: Η συστηματική καταγραφή βοηθά τόσο στη διερεύνηση των αιτιών όσο και στη διερεύνηση της συχνότητας και σοβαρότητάς τους. Η παρακολούθηση των δεικτών που αναφέραμε παραπάνω δίνει πληροφορίες για το πόσο επιτυχημένη είναι η στρατηγική που ακολουθείται στον τομέα υγιεινής και ασφάλειας και τι αλλαγές πρέπει να γίνουν. Δίνει επίσης τη δυνατότητα σύγκρισης με άλλες ομοειδής επιχειρήσεις/οργανισμούς.

β. Δημιουργία επιτροπής υγιεινής και ασφάλειας: Η δημιουργία μιας τέτοιας επιτροπής βοηθά τόσο πολύ στο σχεδιασμό της πολιτικής για υγιεινή και ασφάλεια όσο και στην εφαρμογή της πολιτικής αυτής. Εάν στην επιτροπή αυτή μετέχουν και εκπρόσωποι των εργαζομένων, τότε διευκολύνεται και η επικοινωνία με τους εργαζομένους, αλλά και οι ίδιοι αρχίζουν να συνειδητοποιούν καλύτερα το πρόβλημα. Επίσης διευκολύνεται και η παρουσίαση ιδεών πρόληψης ατυχημάτων από μέρους των εργαζομένων, οι οποίοι έχουν και την άμεση σχέση με τις επικίνδυνες διαδικασίες στον εργασιακό χώρο. Μια τέτοια επιτροπή μπορεί να εκτελεί τις ακόλουθες εργασίες:

i. Να ανακαλύπτει τα επικίνδυνα σημεία και να δίνει λύσεις ή να ζητά τη θεραπεία τους

ii. Να φροντίζει ώστε να τίθεται σε εφαρμογή οι αποφάσεις που πάρθηκαν και να τηρούνται οι κανόνες ασφαλείας

iii. Να δίνει πληροφορίες για τα θέματα αυτά στο προσωπικό της επιχείρησης/οργανισμού

iv. Να εισηγείται πολιτικές που πρέπει να ακολουθηθούν

v. Να διερευνά τα αίτια των ατυχημάτων, κ.α.

Πολλές επιχειρήσεις, ιδίως όταν είναι μεγάλες, δημιουργούν διάφορες επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας με σκοπό να διευκολύνουν την εφαρμογή της πολιτικής τους(σε επίπεδο τμημάτων), καθώς και μια ευρύτερη επιτροπή(σε ανώτατο επίπεδο) με σκοπό το σχεδιασμό της πολιτικής σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας.

γ. Καθιέρωση χρηματικών βραβείων: Πολλές οργανώσεις καθιερώνουν χρηματικά βραβεία για όσους εργαζόμενους ή ομάδες εργαζομένων συμπληρώσουν έναν αριθμό ωρών εργασίας χωρίς να προκαλέσουν εργατικό ατύχημα. Σκοπός αυτών των προγραμμάτων είναι η υποκίνηση των εργαζομένων ώστε να είναι πιο προσεκτικοί. Ορισμένοι πάντως υποστηρίζουν ότι τα προγράμματα αυτά είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά, όταν οι εργαζόμενοι έχουν συνειδητοποιήσει τους κινδύνους που ενδεχομένως διατρέχουν και το εργασιακό περιβάλλον δεν είναι εξαιρετικά επικίνδυνο.

Στην όλη διαδικασία το τμήμα ανθρωπίνων πόρων παίζει βασικό ρόλο δεδομένου ότι σε συνεργασία με τους ειδικούς εισηγείται μια ολοκληρωμένη πολιτική και είναι

αρμόδια να παρακολουθήσει και να ελέγξει την εφαρμογή της και τα προβλήματα που παρουσιάζονται.

3.5 Βασικές ενέργειες του διευθυντή ανθρωπίνων πόρων ή των στελεχών γραμμής για σχεδιασμό και υλοποίηση πολιτικής προστασίας εργαζομένων

Οι βασικές ενέργειες είναι:

α. Γνώση της στρατηγικής της επιχείρησης

β. Γνώση της επίδρασης της προστασίας των εργαζομένων στα τελικά αποτελέσματα της επιχείρησης

γ. Γνώση του βαθμού επικινδυνότητας του περιβάλλοντος

δ. Γνώση των τρόπων μείωσης συνθηκών επικινδυνότητας και επικίνδυνων ενεργειών από πλευράς εργαζομένων

ε. Αποτύπωση υπάρχουσας κατάστασης από άποψη ατυχημάτων και παραγόντων που δημιουργούν ψυχολογική υπερένταση

στ. Σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις

ζ. Προσδιορισμό παραγόντων που απειλούν την υγεία των εργαζομένων

η. Ανάπτυξη νέων προγραμμάτων εκπαίδευσης προϊσταμένων-υφισταμένων

θ. Δημιουργία επιτροπών προστασίας

ι. Προσδιορισμό στόχων

κ. Παροχή οικονομικών κινήτρων

κα. Πληροφόρηση εργαζομένων

κβ. Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στους εργαζομένους για αντιμετώπιση καταστάσεων ψυχολογικής υπερένταση

κγ. Σχεδιασμός προγραμμάτων που ισορροπούν εργασιακή και προσωπική ζωή

κδ. Σχεδιασμός προγραμμάτων πρόσθετων παροχών για προστασία εργαζομένων και κάλυψη αποζημιώσεων αναπηρίας (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^{ο} : Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

4.1 Ιστορική αναδρομή για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία

4.1.1 Γενικά

Από την εμφάνιση του ο άνθρωπος χρησιμοποίησε την εργασία σαν μέσο για την επιβίωση του. Άπειρες φορές η εργασία έγινε αντικείμενο εκμετάλλευσης και στην πορεία των χρόνων υπάρχουν πολλές εξεγέρσεις και αγώνες για την καλυτέρευση της ζωής και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Στην πρωτόγονη ζωή, η εργασία ήταν απλά το μέσο για την εξασφάλιση της ζωής. Σήμερα με την πολιτιστική ανάπτυξη και την εξέλιξη της κοινωνίας, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η εργασία αποσκοπεί στη ιδέα της ανθρώπινης ύπαρξης.

Στην αρχαία Ελλάδα και στη ρωμαϊκή εποχή, δεν εκτιμούσαν την εργασία που γίνεται για λόγους επιβίωσης και όσον αφορά την χειρονακτική εργασία, θεωρούνταν ότι έπρεπε να την κάνουν μόνο οι δούλοι.

Για να φτάσει η εργασία να έχει την εννοιολογική σημασία με την οποία την αντιλαμβανόμαστε σήμερα, πέρασε από διάφορες φάσεις ανάλογα με την κοινωνική και πολιτική κατάσταση διαφόρων εποχών, έτσι φτάσαμε στη διακήρυξη της Φιλαδέλφειας το 1944, με την οποία διακηρύχθηκε ότι η εργασία δεν είναι εμπόρευμα.

Σήμερα μπορούμε να δεχθούμε σαν εργασία, την σωματική ή διανοητική προσπάθεια που καταβάλλει ο άνθρωπος σκόπιμα και συστηματικά, για την επίτευξη ορισμένου σκοπού που αποβλέπει στη δημιουργία των υλικών ή πνευματικών αγαθών τα οποία είναι αναγκαία για την εξασφάλιση της ύπαρξης του.

Η ραγδαία αύξηση της βιομηχανικής δραστηριότητας, με τη βιομηχανική επανάσταση, που άλλαξε σημαντικά τις αναλογίες συμμετοχής στην παραγωγική δραστηριότητα, σε σχέση με την αγροτική, δεν βελτίωσε ανάλογα και τις συνθήκες εργασίας. Αξίζει να αναφερθεί ότι τον 18^{ο} αιώνα η ημερήσια απασχόληση για τους βιομηχανικούς εργάτες, ήταν κατά μέσο όρο 15 ώρες την ημέρα. Την ίδια εποχή ήταν σε πολύ μεγάλη έξαρση η απασχόληση ανηλίκων, κάτω των 10 ετών, κάτι που ακόμη και σήμερα παρατηρείται σε πολλές χώρες, κυρίως υπανάπτυκτες.

4.1.2 Συνθήκες εργασίας

Ο άνθρωπος από την αρχαιότητα, προσπαθούσε να βελτιώσει τις συνθήκες εργασίας του και για το σκοπό αυτό έπαιρνε μέτρα προστασίας, από τους κινδύνους που υπήρχαν.

Ο Όμηρος στην Οδύσσεια αναφέρει για πρώτη φορά τα μέσα ατομικής προστασίας της εποχής του. Αναφερόμενος σε κάποιον που εργαζόταν σε αγροτικές εργασίες, περιγράφει ότι χρησιμοποίησε κνημίδες, για να προστατεύσει τα πόδια του και γάντια για την προστασία των χεριών του, από τα αγκάθια.

Στην αρχαία Ελλάδα, επίσης για πρώτη φορά παρουσιάζονται αναφορές, καταγραφές και σκέψεις για τα εργατικά ατυχήματα και τις ασθένειες, που είχαν σχέση με την εργασία.

Στη νεότερη Ελλάδα, ουσιαστικά βήματα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας άρχισαν να γίνονται μετά το 1911, με την έκδοση πολλών νομοθετημάτων για τους κινδύνους και τα μέτρα προστασίας από αυτούς. Τα νομοθετήματα αυτά αναφέρονται σε διάφορες εργασίες και ειδικότητες εργαζομένων.

Από τη χρονική αυτή περίοδο και μετά, οι συνθήκες εργασίας πέρασαν πολλές φάσεις μέχρι να βελτιωθούν σημαντικά. Στην βελτίωση αυτή συνέβαλλαν ουσιαστικά οι θετικές επιρροές από τις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, η κοινωνική παρέμβαση του κράτους, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η διαμορφούμενη αντίληψη για τη ζωή, οι εξελίξεις στη βιομηχανία και την τεχνολογία και οι διεκδικήσεις και οι παρεμβάσεις των συνδικάτων των εργαζομένων.

Σήμερα καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση των συνθημάτων εργασίας στη χώρα μας, παίζει η συμμετοχή μας στην ευρωπαϊκή ένωση. Τα νομοθετήματα που εντάχθηκαν στο εθνικό μας δίκαιο τα τελευταία χρόνια, είναι σε εναρμόνιση της χώρα μας με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η αντίληψη που έχουμε διαμορφώσει σήμερα, για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας δεν έχει να κάνει μόνο με την πρόληψη του εργατικού ατυχήματος ή της επαγγελματικής ασθένειας, αλλά και με τη δημιουργία ευχάριστου κλίματος στο χώρο εργασίας (Ανδρεάδης, Παπαϊωάννου, (1997)).

4.1.3 Ιστορική αναδρομή

Για πολλά χρόνια οι λόγοι που ωθούσαν τους εργοδότες να πάρουν κάποια μέτρα για την αποφυγή των εργατικών ατυχημάτων ήταν ανθρωπιστικοί και οικονομικοί. Οι συνθήκες απασχόλησης θεωρούνταν και ήταν απαράδεκτες για όσο διάστημα η εργασία ήταν φθηνή και άφθονη. Οι ατελείωτες ώρες εργασίας των ανηλίκων αλλά και των μικρών παιδιών σε συνδυασμό με την ανεπαρκή ή ανύπαρκτη εκπαίδευση καθώς και οι άθλιες συνθήκες του εργασιακού περιβάλλοντος ήταν φυσικό να οδηγήσουν σε έναν ανεξέλεγκτο αριθμό ατυχημάτων.

Η πρώτη νομοθετική ρύθμιση που απαγόρευσε την παιδική εργασία στα ορυχεία και στα εργοστάσια εμφανίζεται το 1842 στην Αγγλία, ενώ στην ίδια χώρα εισάγεται και ο θεσμός του επιθεωρητή εργοστασίων το 1833. Η τυχόν αξίωση για αποζημίωση από μέρους του εργαζομένου προς την εργοδοσία βασιζόταν στην κοινή νομοθεσία που ρύθμιζε όλα τα ατυχήματα γενικά. Στην περίπτωση αυτή ο εργαζόμενος, για να πάρει αποζημίωση έπρεπε βασικά να αποδείξει στο δικαστήριο ότι το ατύχημα οφείλεται σε

αμέλεια του εργοδότη. Μια τέτοια όμως τεκμηρίωση απαιτούσε στοιχεία. Οι συνάδελφοι βέβαια δεν ήταν πάντα πρόθυμοι να καταθέσουν εναντίον του εργοδότη, φοβούμενοι ενδεχόμενη απόλυση, ενώ οι δικηγόροι που αναλάμβαναν τέτοιες υποθέσεις δεν ήταν οι καλύτεροι, λόγω των χαμηλών μισθών και της μεγάλης χρονικής διάρκειας που απαιτούσαν αυτές οι υποθέσεις. Για αυτούς τους λόγους λίγες υποθέσεις έφθαναν στα δικαστήρια και αυτές με αμφίβολη επιτυχία.

Η αύξηση όμως των εργατικών ατυχημάτων, η πίεση της κοινής γνώμης και των εργατικών σωματείων, αλλά και η συνεχής ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας προκάλεσαν την έντονη ανάμιξη του κράτους στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας. Η ανάμιξη αυτή εκδηλώθηκε στα διάφορα κράτη με την επιβολή και εφαρμογή αυστηρής νομοθεσίας, η οποία αφορά στην προστασία των εργαζομένων από επιβλαβείς για την υγεία τους παράγοντες και στην αποζημίωση τους σε περίπτωση ατυχήματος, καθώς και στον έλεγχο από μέρους του κράτους της τήρησης και εφαρμογής του νόμου.

Η πρώτη νομοθετική ρύθμιση που μεταθέτει την ευθύνη της αποζημίωσης στον εργοδότη σε περίπτωση ατυχήματος εμφανίστηκε το 1911 στις ΗΠΑ, ενώ σιγά σιγά αρχίζει να εδραιώνεται η αντίληψη ότι η αποφυγή ατυχημάτων πρέπει να μη βασίζεται μόνο στην ασφαλή χρήση των μηχανημάτων, αλλά και στην ανάπτυξη της συνείδησης για ασφάλεια από την πλευρά των εργαζομένων. Ταυτόχρονα οι ειδικοί αρχίζουν να ασχολούνται με την ανάπτυξη προγραμμάτων αποφυγής ατυχημάτων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα και το 1913 ιδρύεται στις ΗΠΑ το εθνικό συμβούλιο ασφάλειας ατυχημάτων.

Δεδομένου ότι η νομοθεσία όχι μόνο αποτέλεσε το τρίτο παράγοντα πίεσης αποφυγής των εργατικών ατυχημάτων και προστασίας της υγείας των εργαζομένων, αλλά έδωσε και στους ίδιους τους εργαζομένους το δικαίωμα να συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή, παρατίθεται μια συνοπτική περιγραφή των βασικών νομοθετικών ρυθμίσεων σε χώρες της Ευρώπης, στις ΗΠΑ και στη χώρα μας.

Στις ΗΠΑ ο σχετικός νόμος τέθηκε σε εφαρμογή το 1971. Πρόκειται για το νόμο επαγγελματικής ασφάλειας και υγιεινής του 1970, όπως εφαρμόζεται σε όλες τις επαγγελματικές εγκαταστάσεις που απασχολούν έστω και ένα εργαζόμενο. Ο νόμος απαιτεί την τήρηση λεπτομερών στοιχείων τόσο για τα ατυχήματα που συμβαίνουν στον εργασιακό χώρο, όσο και για τις επαγγελματικές ασθένειες. Οι οργανώσεις υποχρεούνται να καταγράφουν πλήρως κάθε τραυματισμό είτε αυτός συνεπάγεται απώλεια εργάσιμων ημερών ή όχι. Υποχρεούνται επίσης να τηρούν στοιχεία για τις δερματικές ασθένειες και ανωμαλίες που εμφανίζονται στον εργασιακό χώρο, ασθένειες των πνευμόνων, δηλητηριάσεις κ.α. Υποχρεωτικά γίνονται μετρήσεις και τηρούνται στοιχεία για τις επιβλαβείς χημικές ουσίες που υπάρχουν στο εργασιακό περιβάλλον. Τα στατιστικά αυτά στοιχεία περιλαμβάνουν την ημερομηνία που έγινε η μέτρηση, τον αριθμό των δειγμάτων που πάρθηκαν, τη διάρκεια της χρονικής περιόδου κατά την οποία έγινε η δειγματοληψία, τη διαδικασία και την αναλυτική μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε, τα ονόματα των εργαζομένων οι οποίοι εξετάστηκαν, τις εργασίες που εκτελούν και το προστατευτικό εξοπλισμό που χρησιμοποιούν. Η οργάνωση είναι υποχρεωμένη να κρατήσει στο αρχείο της τα στοιχεία αυτά για όσα χρόνια είναι αναγκαία ώστε να διερευνηθεί πλήρως μια επαγγελματική ασθένεια. Εάν η οργάνωση πουληθεί ο νέος ιδιοκτήτης υποχρεούται να φυλάξει τα στοιχεία αυτά και να συνεχίσει

να συγκεντρώνει τα απαιτούμενα στοιχεία. Αν η οργάνωση αυτή παύσει να υφίσταται η κρατική υπηρεσία πρέπει απαραιτήτως να ενημερωθεί για το που φυλάσσονται τα αρχεία αυτά.

Η βασική ευθύνη για την προστασία από εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες επαφίεται κυρίως στην ίδια την οργάνωση. Αν και ο νόμος δεν επιβάλλει τη δημιουργία επιτροπών, έρευνες αποδεικνύουν ότι αυτές συγκροτούνται σε πάρα πολλές επιχειρήσεις. Με βάση το νόμο αυτό ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα να αρνηθεί να εργαστεί εάν νομίζει ότι μια εργασία είναι επικίνδυνη, χωρίς να φοβάται αντίποινα από μέρους του εργοδότη. Εργαζόμενοι που καταγγέλλουν παραβιάσεις της νομοθεσίας προστατεύονται από το νόμο από ενδεχόμενη απόλυση ή πειθαρχική ποινή. Οι εξουσιοδοτημένοι εκπρόσωποι των εργαζομένων έχουν το δικαίωμα να απαιτήσουν από το κράτος να ελέγξει και να προσδιορίσει αν υπάρχουν στο εργασιακό τους περιβάλλον τοξικοί παράγοντες. Στην περίπτωση αυτή μπορούν επίσης να απαιτήσουν από το κράτος να καθορίσει όρια ασφαλούς έκθεσης των εργαζομένων σε τέτοιους κινδύνους.

Οι απαιτήσεις του νόμου ανάγκασαν τις περισσότερες οργανώσεις να προσλάβουν ειδικούς για αυτά τα θέματα, τους οποίους ανέταξαν στα τμήματα ανθρωπίνων πόρων. Σύμφωνα με τα πορίσματα ερευνών, στις περισσότερες οργανώσεις οι ειδικοί αυτοί έχουν την εξουσία να διακόψουν τη λειτουργία οποιασδήποτε διαδικασίας, αν τη θεωρήσουν επικίνδυνη (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

4.2 Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα θέματα επαγγελματικής υγιεινής και ασφάλειας

Τα θέματα υγιεινής και ασφάλειας στον εργασιακό χώρο αντιμετωπίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια της κοινωνικής πολιτικής, με σκοπό όχι την πλήρη νομοθετική κάλυψη των κρατών μελών, αλλά την εναρμόνιση τους στα σημεία που οι εθνικές νομοθεσίες αντιτίθεται σε βασικές κοινοτικές αρχές.

Το 1974 διενεργήθηκε μια συμβουλευτική επιτροπή για την προστασία της ασφάλειας, της υγιεινής και της υγείας των εργαζομένων, ενώ το 1978 υιοθετήθηκε για το θέμα αυτό και το πρώτο πρόγραμμα δράσης(επιτροπή ευρωπαϊκών κοινοτήτων, 1984:540). Σκοπός του προγράμματος αυτού ήταν η βελτίωση της προστασίας έναντι των επαγγελματικών κινδύνων και ειδικότερα(ΚΕΠΕ, 1987:49):

α. Η βελτίωση των μέσων εργασίας από άποψη ασφάλειας

β. Η βελτίωση των γνώσεων ώστε να είναι δυνατή η εκτίμηση των κινδύνων και η τελειοποίηση των μεθόδων πρόληψης και ελέγχου

γ. Η ανάπτυξη και προώθηση πνεύματος ασφαλείας και υγείας.

Ακολούθησε η έκδοση διαφόρων οδηγιών που αφορούν:

α. Στην προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους κατά την έκθεση σε χημικούς, φυσικούς και βιολογικούς παράγοντες στην εργασία(EEC/1107/80, 27-11-1980)

β. στους κινδύνους σοβαρών ατυχημάτων από κύριες βιομηχανικές δραστηριότητες(EEC/82/501, 24-6-1982)

γ. Στην προστασία των εργαζομένων από έκθεση σε μόλυβδο και ιονικές ενώσεις του(EEC/605/82, 28-7-1977)

δ. Στην προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους που οφείλονται στην έκθεση τους στον αμίαντο(ΕΟΚ/477/83, 19-9-1983)

ε. Στην προστασία της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιονίζουσες ακτινοβολίες(80/836Ευρατόμ, 17-9-1980)

στ. στην προστασία των εργαζομένων από την έκθεση τους στον θόρυβο(86/188/ΕΟΚ, 12-1986)

ζ. Στην πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τον αμίαντο(87/21/ΕΟΚ,19-3-1987).

Ήδη η νομοθεσία έχει επεκταθεί και στους εργαζομένους μερικής απασχόλησης, στην προστασία των εγκύων, στη χρήση εξοπλισμού, στη χρησιμοποίηση των προστατευτικών μέσων, τόσο στο χώρο της παραγωγής όσο και στα γραφεία.

Το 1984 εγκρίθηκε από το συμβούλιο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων το δεύτερο πρόγραμμα δράσης για την υγεία και ασφάλεια στον τόπο εργασίας(επίσημη εφημερίδα των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, αριθμός C67/2/ 8-3-1984). Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό συνεχίζεται η προσπάθεια για:

α. Προστασία των εργαζομένων από επικίνδυνες ουσίες στον εργασιακό χώρο (όπως π.χ. θέσπιση κοινών μεθοδολογιών για την εκτίμηση των κινδύνων για την υγεία, δημιουργία μιας προτύπου μεθόδου προσέγγισης για τον καθορισμό των οριακών τιμών έκθεσης σε τοξικές ουσίες, καθιέρωση προτύπων μεθόδων μέτρησης και εκτίμηση βλαβερών ουσιών, ανάπτυξη δράσης για πρόληψη και προστασία από τις αναγνωρισμένες ως καρκινογόνες ουσίες).

β. Προστασία από τα ατυχήματα και τις επικίνδυνες καταστάσεις στον εργασιακό χώρο(όπως π.χ. εξέταση των κινδύνων ατυχημάτων μεγάλης έκτασης που περικλείουν ορισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες, κατάρτιση εργονομικών μέτρων και αρχών για την πρόληψη των ατυχημάτων, κατάρτιση προτάσεων για το φωτισμό στον τόπο εργασίας, ανταλλαγή εμπειριών ώστε να ορισθούν με σαφήνεια αρχές και μέθοδοι οργάνωσης των υπηρεσιών επιθεώρησης για την υγεία και ασφάλεια στους εργασιακούς χώρους).

γ. Οργάνωση των υπηρεσιών που είναι επιφορτισμένες με τα προβλήματα υγείας και ασφάλειας (όπως καθορισμό του ρόλου τους, κατάρτιση των αρχών και κριτηρίων εποπτείας των εργαζομένων και των αντιπροσώπων τους στη βελτίωση των μέτρων για την υγεία και ασφάλεια στον εργασιακό χώρο)

δ. Πληροφόρηση των εργοδοτών και εργαζομένων για τις επικίνδυνες ουσίες καθώς επίσης και εκπαίδευση των ατόμων που εκτίθενται σε κινδύνους σε ότι αφορά στους επαγγελματικούς κινδύνους και τα μέτρα ασφαλείας

ε. Τήρηση στατιστικών στοιχείων(όπως καθιέρωση συγκρίσιμων στοιχείων για τη θνησιμότητα και τις επαγγελματικές ασθένειες, συγκέντρωση στοιχείων για τη συχνότητα, βαρύτητα και τα αίτια των εργατικών ατυχημάτων, καθιέρωση απογραφής των μητρώων καρκίνου σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο ώστε να είναι τα στοιχεία συγκρίσιμα και να βελτιωθεί ο συντονισμός σε κοινοτικό επίπεδο).

στ. Προσδιορισμό και συντονισμό των θεμάτων εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα υγείας και ασφάλειας

ζ. Συνέχιση της συνεργασίας με άλλες κοινοτικές δράσεις και με δράσεις των κρατών μελών.

Με σκοπό τη συστηματική διερεύνηση των τρόπων βελτίωσης των συνθηκών στον τόπο εργασίας ιδρύθηκε το 1975 στο Δουβλίνο, στα πλαίσια της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. Το ίδρυμα διεξάγει έρευνες και μελέτες στα κράτη μέλη σε μια προσπάθεια καλύτερου συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών με την κοινοτική πολιτική (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

4.3 Πολιτική στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας στην Ελλάδα

Ο πρώτος νόμος που δημιούργησε υποχρεώσεις για την εργοδοσία ήταν ο Νόμος ΓΠΛΔ/21.11.1911 « περί υγιεινής και ασφαλείας των εργατών και περί ωρών εργασίας». Ακολούθησαν και άλλα νομοθετήματα μεταξύ των οποίων ο νόμος 551/1914 « περί ευθύνης προς αποζημίωσην», και ο Ν. 2868/1922 « περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως των εργατών και ιδιωτικών υπαλλήλων».

Ο Νόμος ΓΠΛΔ/1911 θεωρήθηκε αρκετά πρωτοποριακός για την εποχή του και περιελάμβανε διατάξεις για:

α. Την καθαριότητα των χώρων

β. Το φωτισμό

γ. Τα μηχανήματα και

δ. Γενικά τις υπαίθριες εργασίες.

Δημοσιεύτηκαν επίσης πολλά εκτελεστικά διατάγματα που καθορίζουν τις υποχρεώσεις της εργοδοσίας στα θέματα υγιεινής και ασφαλείας από τα οποία το Προεδρικό Διάταγμα της 14.3.1934(ΦΕΚ 112Α/22.3.34) «περί υγιεινής και ασφαλείας των εργατών και υπαλλήλων των πάσης φύσεως βιομηχανικών και βιοτεχνικών εργοστασίων, εργαστηρίων κ.λπ.» θεωρείται και το σπουδαιότερο. Ακολούθησαν διατάγματα που ρυθμίζουν τις συνθήκες υγιεινής και ασφαλείας εργαζομένων σε διάφορους βιομηχανικούς κλάδους (ξυλουργεία, βυρσοδεψία, τυπογραφεία, κ.λπ.). Εκδόθηκαν επίσης διάφοροι νόμοι για την προστασία των εργαζομένων από συγκεκριμένους παράγοντες του περιβάλλοντος στον εργασιακό χώρο όπως: ο μόλυβδος(το 1937 και το 1938), το βενζόλιο(το 1975 και το 1976), το βυνιλοχλωρίδιο (το 1980), οι ιονίζουσες ακτινοβολίες(το 1981). Οφείλουμε επίσης να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 662 του Αστικού Κώδικα, (το οποίο έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα), ο εργοδότης έχει υποχρέωση να μεριμνά για την προστασία της υγείας του εργαζομένου διαρρυθμίζοντας ανάλογα εγκαταστάσεις, διαμονή, μηχανήματα και εργαλεία.

Το 1981 γίνεται μια προσπάθεια δημιουργίας των επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας. Στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας που υπογράφτηκε το Μάιο του 1981 μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, συμφωνήθηκε η δημιουργία διμερών επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας σε επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 500 άτομα και προαιρετικά στις μικρότερες(ΦΕΚ 311Β/29.5.1981). Δυστυχώς ο θεσμός αυτός δε λειτούργησε.

Το 1985 δημοσιεύτηκε ο Νόμος-Πλαίσιο για υγιεινή και ασφάλεια (Ν.1568). Με το νόμο αυτό εισάγονται ορισμένοι καινούργιοι θεσμοί. Επιχειρείται μια πιο ολοκληρωμένη και ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων υγιεινής και ασφάλειας, ενώ εναρμονίζεται το εθνικό δίκαιο με το αντίστοιχο κοινοτικό σε ότι

αφορά στην προστασία των εργαζομένων, που εκτίθεται σε φυσικούς, χημικούς και βιολογικούς παράγοντες κατά την εργασία(οδηγία 1107/1980 της ΕΟΚ). Ο νόμος αυτός αφορά στις επιχειρήσεις του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Για το δημόσιο τομέα, ειδικότερα, δημοσιεύτηκε αργότερα και η υπουργική απόφαση 88555/3293/1988 (Ξηροτύρη - Κουφίδου, (2010)).

Β΄ ΜΕΡΟΣ: Η ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^{ο}: ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

5.1 Τί περιλαμβάνει το ανθρώπινο δυναμικό των ενόπλων δυνάμεων;

Βασική συνιστώσα της ποιότητας των ενόπλων δυνάμεων είναι η ποιότητα του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού.

Το στρατιωτικό προσωπικό διακρίνεται σε μόνιμο και στρατεύσιμο προσωπικό. Στο μόνιμο προσωπικό περιλαμβάνονται οι αξιωματικοί, οι ανθυπασπιστές, οι υπαξιωματικοί καθώς και οι επαγγελματίες οπλίτες των τριών κλάδων των ενόπλων δυνάμεων. Στο στρατεύσιμο προσωπικό ανήκουν οι υπηρετούντες και στους τρείς Κλάδους των ενόπλων δυνάμεων.

Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελεί η θητεία των οπλιτών βραχείας ανακατάταξης και των εφέδρων υψηλής ετοιμότητας, οι οποίοι αναλαμβάνουν υποχρέωση εκπλήρωσης θητείας περιορισμένης διάρκειας.

Το πολιτικό προσωπικό ενσωματώνεται στις ένοπλες δυνάμεις και προσφέρει υπηρεσίες κυρίως σε θέματα διοικητικά, οικονομικά, εκπαίδευσης, εφοδιασμού και συντήρησης υλικού.

Η συνεχής επιμόρφωση των στελεχών και η εκπαίδευση για την δημιουργία ηγετών αποτελούν τη βάση για την αύξηση της μαχητικής ισχύος των μονάδων.

Διατηρείται το θεσμικό πλαίσιο κατάταξης, εκπαίδευσης, εξέλιξης, των στελεχών σε υψηλό επίπεδο έτσι ώστε να προσελκύονται στις ένοπλες δυνάμεις οι καλύτεροι των νέων Ελλήνων και Ελληνίδων, με φιλοδοξίες και όνειρα για προσφορά στην πατρίδα, αλλά και για μία πολύ καλή επαγγελματική καριέρα.

5.2 Ο ρόλος της διεύθυνσης ανθρώπινου δυναμικού και περιβάλλοντος

Η διεύθυνση ανθρώπινου δυναμικού και περιβάλλοντος είναι αρμόδια για τη μελέτη, την υποβολή εισηγήσεων και γενικότερα το χειρισμό θεμάτων σχετικών με την οροφή και οργάνωση των ενόπλων δυνάμεων, την αξιοποίηση του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού, τη στρατολογία, την προστασία και ορθολογική εκμετάλλευση πηγών του περιβάλλοντος, καθώς και την υγιεινή και την ασφάλεια του προσωπικού για αυτό και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και το τμήμα υγιεινής-ασφάλειας και διαχείρισης περιβάλλοντος. Το τμήμα αυτό μελετά, εισηγείται και χειρίζεται θέματα που αφορούν:

α. Στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και τη διαχείριση συστημάτων υγιεινής και ασφάλειας του προσωπικού στο χώρο των ενόπλων δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας του προσωπικού από ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

β. Στο συντονισμό υλοποιήσεως από τις ένοπλες δυνάμεις των αναγκαίων περιβαλλοντικών και των σχετικών τεχνολογικών εφαρμογών (mod.mil.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^{ο}: ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

6.1 Το νομοθετικό πλαίσιο

Με το νομοθετικό πλαίσιο που έχει θεσμοθετήσει η ελληνική πολιτεία, ξεκινώντας με τον Ν.1568/85, εισάγονται θεσμοί και όργανα που έχουν σκοπό να συμβάλουν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας του προσωπικού, σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια. Η εφαρμογή των διατάξεων αυτών επεκτάθηκε με το Π.Δ. 289/1986 στο πολιτικό προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων, και στο ένστολο προσωπικό, με τον Ν.3144/2003, με εξαίρεση όμως ορισμένες δραστηριότητες που παρουσιάζουν εγγενείς ιδιαιτερότητες. Δηλαδή, μέχρι το 2003 το ένστολο προσωπικό αποτελούσε εξαίρεση του νομοθετικού πλαισίου.

6.2 Μέτρα για την υγεία και ασφάλεια στις στρατιωτικές εγκαταστάσεις

Το υπουργείο εθνικής άμυνας, στο πλαίσιο της προστασίας της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας, έχει ξεκινήσει μία συστηματική προσπάθεια για τη δημιουργία ενός υγιούς και ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας και διαβίωσης για όλο το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων, τηρούμενης της βασικής αρχής ότι η ποιότητα των συνθηκών εργασίας αποτελεί για το υπουργείο εθνικής άμυνας άμεση προτεραιότητα και κοινωνική ευθύνη.

Πιο συγκεκριμένα το υπουργείο εθνικής άμυνας παρεμβαίνει ουσιαστικά σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας ένα ολοκληρωμένο σύστημα υγιεινής και ασφάλειας, σε συνδυασμό με την εναρμόνιση αυτών με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία και το οποίο περιλαμβάνει διαδικασίες βασισμένες σε

διεθνή αναγνωρισμένα πρότυπα διαχείρισης οι οποίες εφαρμόζονται ήδη στο σύνολο των στρατιωτικών εγκαταστάσεων.

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων, έχουν παρακολουθήσει ανάλογα πιστοποιημένα σεμινάρια συνολικά 229 «τεχνικοί ασφαλείας» και εξήντα εννέα «επιθεωρητές προτύπου υγείας και ασφάλειας OHSAS 18001», αναγνωρισμένα από το υπουργείο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας και από το International Register of Certificate Auditors. Εντός της διετίας 2005-2006 αποφοίτησαν με την ειδικότητα της ιατρικής της εργασίας συνολικά έξι αξιωματικοί ιατροί, οι οποίοι έχουν ήδη τοποθετηθεί σε ανάλογες θέσεις, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η επιμόρφωση επιπλέον έξι μονίμων αξιωματικών ιατρών στην ειδικότητα του «ιατρού εργασίας». Επίσης έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια σε θέματα επαγγελματικής υγείας, συνολικά εβδομήντα πέντε στρατιωτικοί ιατροί στους οποίους έχουν ανατεθεί καθήκοντα ιατρού εργασίας.

Ήδη έχει ολοκληρωθεί η σύσταση και στελέχωση 154 γραφείων υγιεινής και ασφάλειας σε όλα τα επίπεδα ιεραρχίας των ενόπλων δυνάμεων από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και έχουν ανατεθεί καθήκοντα τεχνικού ασφαλείας και ιατρού εργασίας.

Για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του προσωπικού του υπουργείου εθνικής άμυνας, έχουν διοργανωθεί ημερίδες με θέμα «υγιεινή και ασφάλεια», στην Αθήνα, στην Ξάνθη, στην Λάρισα, στην Σαλαμίνα, στην Θεσσαλονίκη, στον Βόλο, καθώς και ενημερωτικές διαλέξεις σε κέντρα νεοσυλλέκτων με θέματα που αφορούν υγιεινή- ασφάλεια, περιβάλλον και μέριμνας προσωπικού. Παράλληλα εκδίδονται και διανέμονται ενημερωτικά φυλλάδια και έντυπα σε όλες τις μονάδες και τις υπηρεσίες των ενόπλων δυνάμεων.

Για την εξασφάλιση της προστασίας του προσωπικού από τις ιοντίζουσες (ακτινολογικά εργαστήρια, ραδιενέργεια)και μη ιοντίζουσες ακτινοβολίες(ραντάρ, κεραίες κινητής τηλεφωνίας-τηλεόρασης κ.λπ.), πραγματοποιούνται από την διαρκή πενταμελή επιστημονική επιτροπή ακτινοπροστασίας του υπουργείου εθνικής άμυνας καθώς και από αντίστοιχες επιτροπές των γενικών επιτελείων, τακτικές επιθεωρήσεις και μετρήσεις σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις και νοσοκομεία.

Ολοκληρώθηκε εντός του 2006, η επιθεώρηση συνολικά σε 632 στρατόπεδα σε όλη την ελληνική Επικράτεια και καταγράφηκαν τα προβλήματα υγιεινής και ασφάλειας τα οποία δημιουργούν καταστάσεις επικινδυνότητας στους χώρους εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων.

Προκειμένου να ξεκινήσουν άμεσα τα απαιτούμενα έργα αποκατάστασης των αμέσου προτεραιότητας προβλημάτων και για την υλοποίηση του καθορισμένου σχεδιασμού, διατέθηκαν στους κλάδους των γενικών επιτελείων, πιστώσεις του υπουργείου εθνικής άμυνας συνολικού ύψους 18.950.000 €.

Τον Ιούνιο του 2007 εκδόθηκε το «εγχειρίδιο διαδικασιών συστήματος υγιεινής και ασφάλειας» του υπουργείου εθνικής άμυνας», το οποίο βασίζεται σε διαδικασίες των προτύπων υγιεινής και ασφάλειας OHSAS 18001 και ΕΛΟΤ 1801, και εφαρμόζεται ήδη στο σύνολο των μονάδων και υπηρεσιών του υπουργείου εθνικής άμυνας.

Καθιερώνονται και τηρούνται διαδικασίες για την συνεχή αναγνώριση της ταυτότητας των κινδύνων, την εκτίμηση επικινδυνότητας και την εφαρμογή των

απαραίτητων μέτρων ελέγχου, με αποτέλεσμα να έχουν ολοκληρωθεί «γραπτές εκτιμήσεις επικινδυνότητας» στο σύνολο των στρατιωτικών εγκαταστάσεων, οι οποίες ανασκοπούνται σε τακτά περιοδικά διαστήματα (mod.mil.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΣΤΡΕΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

7.1 Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες, το στρες, σαν έννοια και περιεχόμενο, έχει μπει για τα καλά στο λεξιλόγιο μας, περιγράφοντας την κούραση, την ταλαιπωρία και την πίεση που βιώνουμε στην καθημερινή μας ζωή. Η φύση της εργασιακής ζωής έχει αλλάξει σημαντικά λόγω της εντατικοποίησης του εργασιακού βίου, αφού μάλιστα οι απαιτήσεις, σήμερα, είναι περισσότερες από ποτέ.

Ακόμη στο εργασιακό περιβάλλον η δημιουργία είναι προνόμιο των λίγων, των μάνατζερ, των επικεφαλής των τμημάτων ερευνών, ενώ για τους πολλούς, η εργασιακή ζωή κάθε άλλο παρά δημιουργική και ενδιαφέρουσα είναι. Εδώ γίνεται σαφής ο διαχωρισμός της δουλειάς που θυμίζει δουλεία και της εργασίας που προσφέρει χαρά.

7.2 Πηγές του εργασιακού στρες

7.2.1 Γενικές αιτίες του εργασιακού στρες

Οι αιτίες του εργασιακού στρες ανεξάρτητα το εργασιακό περιβάλλον μπορούμε να πούμε γενικά ότι είναι:

α. Τα οργανωτικά προβλήματα
β. Η ανεπαρκής στήριξη
γ. Οι πολλές ή μοναχικές ώρες
δ. Το χαμηλό κύρος, ο μισθός και οι δυνατότητες εξέλιξης
ε. Η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια

7.2.2 Ειδικές αιτίες εργασιακού στρες

Ειδικότερα οι αιτίες του εργασιακού στρες εντοπίζονται:

α. Στην ασαφή περιγραφή των καθηκόντων
β. Στους αντικρουόμενους ρόλους
γ. Στις ουτοπικές υψηλές προσδοκίες
δ. Στην έλλειψη δυνατότητας επιρροής στη λήψη αποφάσεων
ε. Στις συχνές συγκρούσεις με ανωτέρους
στ. Στην απομόνωση από τη στήριξη των συναδέλφων
ζ. Στην έλλειψη ποικιλίας
η. Στη μικρή επικοινωνία
θ. Στην ακατάλληλη διοίκηση
ι. Στις συγκρούσεις με συναδέλφους
κ. Στην ανικανότητα ολοκλήρωσης μιας εργασίας

7.3 Ανάλυση του στρατιωτικού εργασιακού περιβάλλοντος

Οι ένοπλες δυνάμεις είναι μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα η οποία όμως είναι μέρος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου και παρουσιάζει:

α. Αυστηρή ιεράρχηση μεταξύ των μελών της, απαραίτητη για την ύπαρξη και οργάνωση της

β. Σαφή καταμερισμό αρμοδιοτήτων και ευθυνών σε όλη την κλίμακα ιεραρχίας, σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε περίπτωση συλλογικής δράσης.

γ. Ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των μελών της, που είναι απαραίτητη για τη συλλογική λειτουργία της ομάδας.

δ. Εφαρμογή κοινών κανόνων, βάση των οποίων ρυθμίζεται η συμπεριφορά των μελών

Η εκπλήρωση της αποστολής τους, που αποτελεί και το βασικό στόχο, εξαρτάται από:

α. Την ιδιομορφία στις δομές και λειτουργία του στρατεύματος

β. Την ιδιαιτερότητα των στρατιωτικών αξιών και κανόνων

γ. Την ποικιλία των τιθέμενων στόχων

δ. Την σημαντικότητα του ανθρώπινου παράγοντα, στο πλαίσιο της ομαδικής συμπεριφοράς και από την άρτια εν γένει διοίκηση των ανθρωπίνων πόρων.

ε. Την πολυπλοκότητα των αναπτυσσόμενων διαπροσωπικών σχέσεων, που μας οδηγεί στο να εστιάσουμε την προσοχή μας στη βασική μονάδα του στρατιωτικού οργανισμού, στον οπλίτη του οποίου η ύπαρξη του ή μη, έχει επίδραση στα στελέχη.

Η διοίκηση των ενόπλων δυνάμεων ασκείται με τέτοιο τρόπο, που έχουν εφαρμογή όλες οι αρχές της θεωρίας διοίκησης, δηλαδή ασκείται η λειτουργία του προγραμματισμού, της οργάνωσης, της διεύθυνσης και του ελέγχου και ισχύουν, κατά βάση όλες οι αρχές που διέπουν αυτές τις λειτουργίες. Όλες αυτές οι λειτουργίες αποσκοπούν στη λήψη και την εφαρμογή αποφάσεων στο πλαίσιο της εκπλήρωσης των στόχων των ενόπλων δυνάμεων.

Στις ένοπλες δυνάμεις λοιπόν, οι οποίες αποτελούν μια εντελώς ειδική και ιδιότυπη κοινωνική-στρατιωτική ομάδα συναντώνται τα εξής χαρακτηριστικά:

α. Ο καταναγκαστικός χαρακτήρας

β. Η παραίτηση σε μεγάλο βαθμό, από τις ατομικές επιδιώξεις

γ. Η ανάπτυξη δυαδικών και πολυεδρικών σχέσεων μεταξύ των μελών της ομάδας

δ. Η αυστηρή πειθαρχία

ε. Η καλλιέργεια εννοιών ιδανικού περιεχομένου

στ. Η σταθερή ύπαρξη ηγεσίας

ζ. Το ένοπλο στοιχείο

η. Η γραφειοκρατία, ως μοντέλο ελέγχου διοικητικών πράξεων

θ. Η διοίκηση των στρατευσίμων οπλιτών, με ότι αυτό συνεπάγεται

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο στρατιωτικός κατά την άσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων του, καλείται να αντιμετωπίσει ένα σημαντικό αριθμό στρεσσογόνων καταστάσεων, που συνήθως δεν παρατηρούνται κατά την άσκηση άλλων επαγγελμάτων και οι οποίες τον επιβαρύνουν σε σημαντικό βαθμό. Για αυτούς τους λόγους είναι απαραίτητο να υποστηρίζεται ψυχοκοινωνικά η οικογένεια του στρατιωτικού, όσο και ο ίδιος με ειδικά προγράμματα αγωγής υγείας και

ψυχοκοινωνικής μέριμνας, τα οποία θα αντιμετωπίζουν επιτυχώς τα προβλήματα που προκαλούνται από τη στρεσσογόνο φύση του επαγγέλματος.

7.4 Πηγές του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον

Οι πηγές του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον είναι οι παρακάτω:

α. Η ικανοποίηση από την εργασία

β. Η λειτουργικότητα και η αφοσίωση στην υπηρεσία

γ. Το άγχος, η ανησυχία, οι ανασφάλειες

δ. Οι προοπτικές για σταδιοδρομία

ε. Οι μεταθέσεις, οι υπηρεσίες, οι κρίσεις, οι οικογενειακές υποχρεώσεις, τα καθημερινά μικροπροβλήματα

στ. Οι στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων και το υποστηρικτικό κοινωνικό περιβάλλον

ζ. Ο αναποτελεσματικός προγραμματισμός

7.5 Μέτρα πρόληψης του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον

Τα μέτρα που σχετίζονται με τη διαχείριση του εργασιακού στρες και την πρόληψη στα προβλήματα της ψυχικής υγείας, χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

α. Πρόληψη: Περιλαμβάνει τον έλεγχο της έκθεσης σε συχνούς κινδύνους, μέσω του σχεδιασμού ή της εκπαίδευσης των στελεχών, με στόχο τη μείωση του άγχους όσο το δυνατόν περισσότερο.

β. Σωστή-έγκαιρη αντίδραση: Αυτή σε συνδυασμό με μια σειρά ενεργειών βασίζεται στην επίλυση προβλημάτων από την ηγεσία ή την ομάδα. Ο στόχος είναι να βελτιωθεί η οργανωτική και διοικητική ικανότητα, όσον αφορά τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν.

γ. Αποκατάσταση: Τα μέτρα περιλαμβάνουν ευρέως γνωστές διαδικασίες στήριξης συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβούλων και θεραπείας, ώστε τα στελέχη να μπορέσουν να αντέξουν και να ξεπεράσουν τα προβλήματα τους.

Επίσης η πρόληψη και η επίλυση προβλημάτων σχετικών με το στρες, μπορεί να γίνει σε επίπεδο στελεχών ή και διοικήσεων ενώ τα μέτρα αντιμετώπισης του στρες μπορεί να εφαρμοστούν σε διοικήσεις ή στελέχη. Πιο συγκεκριμένα τα ερωτήματα τα οποία τίθενται είναι τα παρακάτω:

i. Παράγοντες και στόχοι διοίκησης: Τι μπορεί να κάνει μια διοίκηση για να ελέγξει τα προβλήματα και να μειώσει το στρες και τις επιπτώσεις του;

ii. Παράγοντες διοίκησης και στόχοι στελεχών: Τι μπορεί να κάνει μια διοίκηση, για να μειώσει το στρες που νιώθουν τα στελέχη της, τις επιπτώσεις τους, καθώς και για να βελτιώσει τη στήριξη που τους προσφέρει;

iii. Παράγοντες και στόχοι στελεχών: Τι μπορούν να κάνουν τα στελέχη για να βελτιώσουν τη διαχείριση και οργάνωση της εργασίας τους, το στρες και τα προβλήματα από αυτούς τους παράγοντες;

iv. Παράγοντες στελεχών και στόχοι διοίκησης: Τι μπορούν να κάνουν τα στελέχη για την υλοποίηση του έργου που τους έχει αναθέσει η διοίκηση τους, για τη

μείωση των παραγόντων που προκαλούν στρες και για τα προβλήματα που προκύπτουν από αυτό;

Από τα παραπάνω οδηγούμαστε στο εύλογο συμπέρασμα ότι η διαχείριση του στρες πρέπει να αντιμετωπισθεί σε επίπεδο στελεχών και διοικήσεων. Υπάρχουν πολλοί τρόποι διαχείρισης του εργασιακού στρες και των επιπτώσεων του. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι παρακάτω:

α. Πρωτογενής πρόληψη: Μείωση του στρες μέσω της εργονομίας, τον εργασιακό και περιβαλλοντικό ανασχεδιασμό, τον εργασιακό, περιβαλλοντικό και διοικητικό ανασχεδιασμό. Ο επανασχεδιασμός περιλαμβάνει τη μεταβολή των εργασιακών απαιτήσεων, διασφαλίζοντας ότι τα στελέχη διαθέτουν ή πρόκειται να αποκτήσουν, τις απαραίτητες γνώσεις για την επιτέλεση της εργασίας τους. Με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται ο έλεγχος των στελεχών, όσον αφορά τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας τους και βελτιώνεται η ποσότητα και η ποιότητα της βοήθειας που λαμβάνουν.

β. Δευτερογενής πρόληψη: Μείωση του στρες μέσω της επιμόρφωσης και της εκπαίδευσης του προσωπικού. Η γνώση και οι εμπειρίες δίδουν το συγκριτικό πλεονέκτημα σε αυτόν που τις έχει, να αντιμετωπίσει τις στρεσογόνες καταστάσεις περισσότερο αποτελεσματικά.

γ.Τριτογενής πρόληψη: Μείωση των επιπτώσεων του στρες με την ανάπτυξη πιο ευαίσθητων συστημάτων ανθρωποκεντρικής διοίκησης και με την ενθάρρυνση της φροντίδας της εργασιακής υγείας.

7.6 Στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες στο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον

7.6.1 Ενδεικτικά μέτρα επίλυσης των προβλημάτων εργασιακού στρες

Οι διοικήσεις πρέπει να βεβαιωθούν ότι το προσωπικό γνωρίζει σε ποιον πρέπει να μιλήσει για τα προβλήματα του. Επίσης είναι πολύ σημαντικό, τα στελέχη να γνωρίζουν, που μπορούν να αναζητήσουν επαγγελματική βοήθεια, ιδιαίτερα όσα από αυτά παράγουν πρωτογενή επιτελική εργασία. Ενδεικτικά μέτρα επίλυσης των προβλημάτων εργασιακού στρες είναι τα εξής:

α. Εκπαίδευση σχετικά με τη διαχείριση του στρες(χαλάρωση, διαχείριση του χρόνου, θετική στάση)

β. Εργονομία και περιβαλλοντικός σχεδιασμός(εξοπλισμός, εργασιακές συνθήκες όπως φωτισμός, καθαριότητα, ποιότητα αέρα)

γ. Ανάπτυξη της διοίκησης(στάση των διοικήσεων, εκπαίδευση, επίλυση προβλημάτων)

δ. Βελτίωση της οργάνωσης των μονάδων των ενόπλων δυνάμεων(βελτίωση των συστημάτων εργασίας και διοίκησης, επιχειρησιακό περιβάλλον)

7.6.2 Στόχοι των στρατηγικών αντιμετώπισης του στρες

Οι στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες μπορεί να έχουν τους εξής στόχους:

α. Την αλλαγή του τρόπου εκτέλεσης των εργασιών

β. Το εργασιακό περιβάλλον
γ. Το φόρτο εργασίας
δ. Την εκπαίδευση
ε. Την δίκαιη κατανομή των καθηκόντων
στ. Τις εργασιακές πρακτικές
ζ. Τη συνεργασία
η. Την ομαδική εργασία
θ. Την ανθρωποκεντρική διοίκηση
ι. Την επιλογή του προσωπικού
κ. Τις ανεφάρμοστες εντολές των διοικήσεων

7.6.3 Οφέλη ολοκληρωμένης μεθόδου επιλογής προσωπικού

Επιπλέον μια ολοκληρωμένη μέθοδος επιλογής προσωπικού συνεισφέρει:
α. Στην αύξηση της παραγωγικότητας
β. Στη μείωση του στρες
γ. Στην εξάλειψη δυσπροσαρμοστικών συμπεριφορών
δ. Στον περιορισμό της επαγγελματικής εξουθένωσης
ε. Στη μείωση των λειτουργικών εξόδων
στ. Στην ελαχιστοποίηση της πιθανότητας ατυχημάτων
ζ. Στην εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού (Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος, (2011))

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο: ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

8.1 Γενικά

Το σύστημα διαχείρισης υγιεινής και ασφάλειας είναι μέρος ενός συνολικού συστήματος διαχείρισης το οποίο διευκολύνει τη διαχείριση των κινδύνων για την υγιεινή και ασφάλεια, που σχετίζονται με τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε ένα στρατιωτικό περιβάλλον. Αποτελεί τη βασική κατεύθυνση της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου εθνικής άμυνας για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης, το οποίο διευκολύνει τη διαχείριση των κινδύνων για την υγιεινή και την ασφάλεια. Περιλαμβάνει την οργανωτική δομή και τις ευθύνες, τον σχεδιασμό, τις πρακτικές και τις διαδικασίες, για την ανάπτυξη, την εφαρμογή, την ανασκόπηση και την διατήρηση της πολιτικής που έχει αποφασίσει η πολιτική ηγεσία του υπουργείου εθνικής άμυνας, για την υγιεινή και την ασφάλεια.

8.2 Περιγραφή συστήματος υγιεινής και ασφάλειας

8.2.1 Σκοπός

Σκοπός του σχεδιασμού του συστήματος υγιεινής και ασφάλειας στις ένοπλες δυνάμεις είναι:

α. Η υλοποίηση ενός συστήματος διαχείρισης που όχι μόνο θα μειώσει και ει δυνατόν θα μηδενίσει τα ατυχήματα στις ένοπλες δυνάμεις, αλλά θα διαμορφώσει νοοτροπία και θα καλλιεργήσει την ευαισθητοποίηση και την εγρήγορση όλου του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων, σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας, προκειμένου να διαχυθεί προς την υπόλοιπη ελληνική κοινωνία, τόσο από τους στρατεύσιμους, όσο και από το μόνιμο στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό.

β. Ο προσδιορισμός των αντικειμενικών σκοπών, για την επίτευξη της αποστολής.

γ. Ο προσδιορισμός των επιμέρους έργων που θα απαιτηθούν, για την υλοποίηση των αντικειμενικών σκοπών.

δ. Ο σχεδιασμός των απαιτούμενων σχεδίων δράσης, για την υλοποίηση των επιμέρους έργων.

8.2.2 Διαδικασίες συστήματος υγιεινής και ασφάλειας

Τα στοιχεία επιτυχούς διαχείρισης της υγιεινής και ασφάλειας με σκοπό την συνεχή βελτίωση του συστήματος υγιεινής και ασφάλειας, αφορούν:

α. Την πολιτική υγιεινής και ασφάλειας

β. Τον σχεδιασμό

γ. Την εφαρμογή και λειτουργία

δ. Τον έλεγχο και τις διορθωτικές ενέργειες

ε. Την ανασκόπηση από την διοίκηση

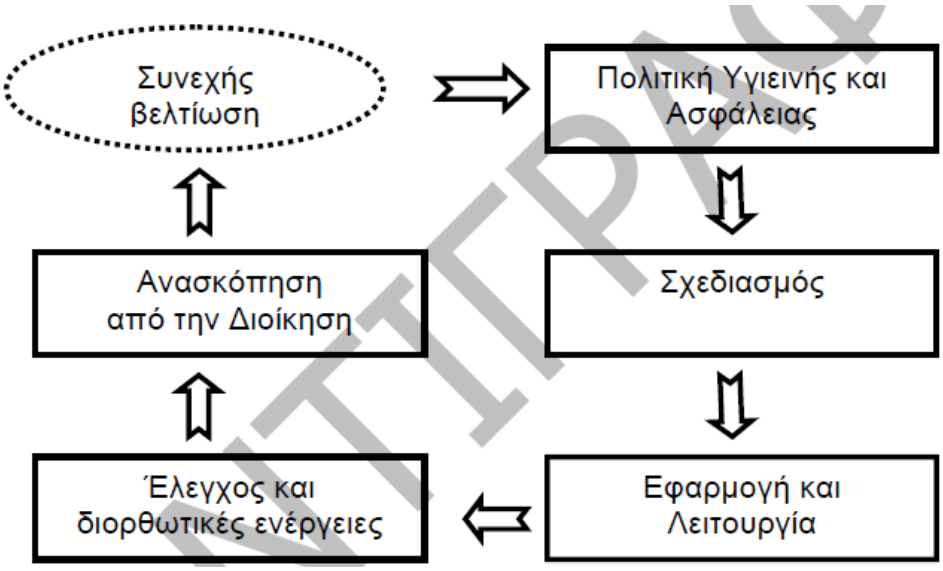

Διαδικασίες συστήματος υγιεινής και ασφάλειας

8.2.3 OHSAS-18001:1999

Το Occupational Health and Safety Assessment Series -18001:1999 είναι ένα πρότυπο το οποίο παρέχει απαιτήσεις για ένα σύστημα διαχείρισης της υγιεινής και της ασφάλειας, ώστε να καθιστά ικανό κάποιον οργανισμό να ελέγχει την επαγγελματική επικινδυνότητα και να βελτιώνει την επίδοσή του. Εκδόθηκε το 1999 από το British Standard Institution.

8.2.4 ΕΛΟΤ-1801:2002

Το ΕΛΟΤ-1801 είναι το ελληνικό πρότυπο το οποίο διατηρεί συμβατότητα και τεχνική ισοδυναμία με την προδιαγραφή OSHAS 18001:1999. Εκδόθηκε το 2002 από τον ελληνικό οργανισμός τυποποίησης(mod.mil.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο: ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

9.1 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας διαδικασίας είναι να καθοριστεί η μεθοδολογία σύμφωνα με την οποία πραγματοποιούνται:

α. Η συνεχής και προληπτική αναγνώριση της ταυτότητας των κινδύνων που σχετίζονται με το περιβάλλον εργασίας και τις δραστηριότητες των ενόπλων δυνάμεων.

β. Η εκτίμηση της επικινδυνότητας των προσδιορισθέντων κινδύνων.

γ. Η ανάπτυξη και η υλοποίηση αποτελεσματικών προληπτικών μέτρων ελέγχου και συστημάτων παρακολούθησης για την εξάλειψη των κινδύνων.

δ. Η καταγραφή και καταχώρηση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την εκτίμηση της επικινδυνότητας και κοινοποίησή αυτών στο σύνολο των εμπλεκομένων.

9.2 Ορισμοί

α. Αναγνώριση της ταυτότητας του κινδύνου: Η διεργασία αναγνώρισης της ύπαρξης κάποιου κινδύνου και προσδιορισμού των χαρακτηριστικών του.

β. Κίνδυνος: Πηγή ή κατάσταση με δυνατότητα πρόκλησης τραυματισμού ή ασθένειας ή απώλειας ανθρώπινης ζωής, ζημίας περιουσιακών στοιχείων, ζημίας στο περιβάλλον του χώρου εργασίας ή συνδυασμός των προηγουμένων.

γ. Επικινδυνότητα: Ο συνδυασμός της πιθανότητας και των συνεπειών (σοβαρότητας) ενός συγκεκριμένου επικίνδυνου γεγονότος.

δ. Σοβαρότητα: Η ένταση των συνεπειών ενός κινδύνου.

ε. Μη αποδεκτή επικινδυνότητα: Επικινδυνότητα η οποία δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, όποια και εάν είναι τα οφέλη από τη δραστηριότητα που προκαλεί την αύξηση της επικινδυνότητας.

στ. Αποδεκτή επικινδυνότητα: Επικινδυνότητα η οποία θεωρείται ως ασήμαντη είτε αυτούσια, είτε ως αποτέλεσμα της χρήσης μέτρων ελέγχου.

ζ. Ανεκτή επικινδυνότητα: Επικινδυνότητα η οποία μπορεί να θεωρηθεί αποδεκτή, όταν τα μέτρα ελέγχου που εφαρμόζονται, ελαττώνουν την επικινδυνότητα σε επίπεδο τόσο χαμηλό όσο είναι εύλογα πρακτικό, δηλαδή όταν το κόστος (σε όρους χρημάτων, χρόνου και καταβαλλόμενης προσπάθειας) δεν είναι δυσανάλογο της ωφέλειας από την μείωση της επικινδυνότητας.

η. Γεγονός: Κατάσταση, που λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο τόπο και για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

θ. Ατύχημα: Ανεπιθύμητο γεγονός που προκαλεί τραυματισμό ή ασθένεια ή απώλεια ανθρώπινης ζωής, ζημία περιουσιακών στοιχείων, ζημία στο περιβάλλον του χώρου εργασίας ή συνδυασμό των προηγουμένων.

ι. Συμβάν: Γεγονός το οποίο προκάλεσε κάποιο ατύχημα ή είχε τη δυνατότητα να οδηγήσει σε κάποιο ατύχημα (επικίνδυνο γεγονός).

κ. Εκτίμηση Επικινδυνότητας: Η διεργασία αξιολόγησης των κινδύνων για την υγεία και την ασφάλεια του προσωπικού και τα συμπεράσματα που απορρέουν ως συνέπεια αυτής.

9.3 Μεθοδολογία

Η διαδικασία εκτίμησης της επικινδυνότητας:

α. Εφαρμόζεται από τον τεχνικό ασφαλείας σε συνεργασία με τον ιατρό εργασίας, με την συνδρομή κατάλληλα εξειδικευμένου προσωπικού, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, υποχρεωτικά στο σύνολο των στρατιωτικών εγκαταστάσεων της ελληνικής επικράτειας, καθώς και στις περιπτώσεις εκείνες όπου απαιτείται ανασκόπηση της επικινδυνότητας.

β. Εφαρμόζεται επίσης σε όλες τις νέες εγκαταστάσεις οι οποίες πρόκειται να χρησιμοποιηθούν από προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων, πριν από την έναρξη λειτουργίας αυτών.

γ. Απαιτεί συστηματική και πλήρη επιθεώρηση του συνόλου των χώρων εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης, για την καταγραφή των κινδύνων που αφορούν θέματα υγιεινής και ασφάλειας, προκειμένου να συνταχθεί η «γραπτή εκτίμηση επικινδυνότητας».

Η διαδικασία εκτίμησης της επικινδυνότητας αποτελείται από τα στάδια που παρουσιάζονται στο σχήμα 1 και αναλύονται στις επόμενες παραγράφους.

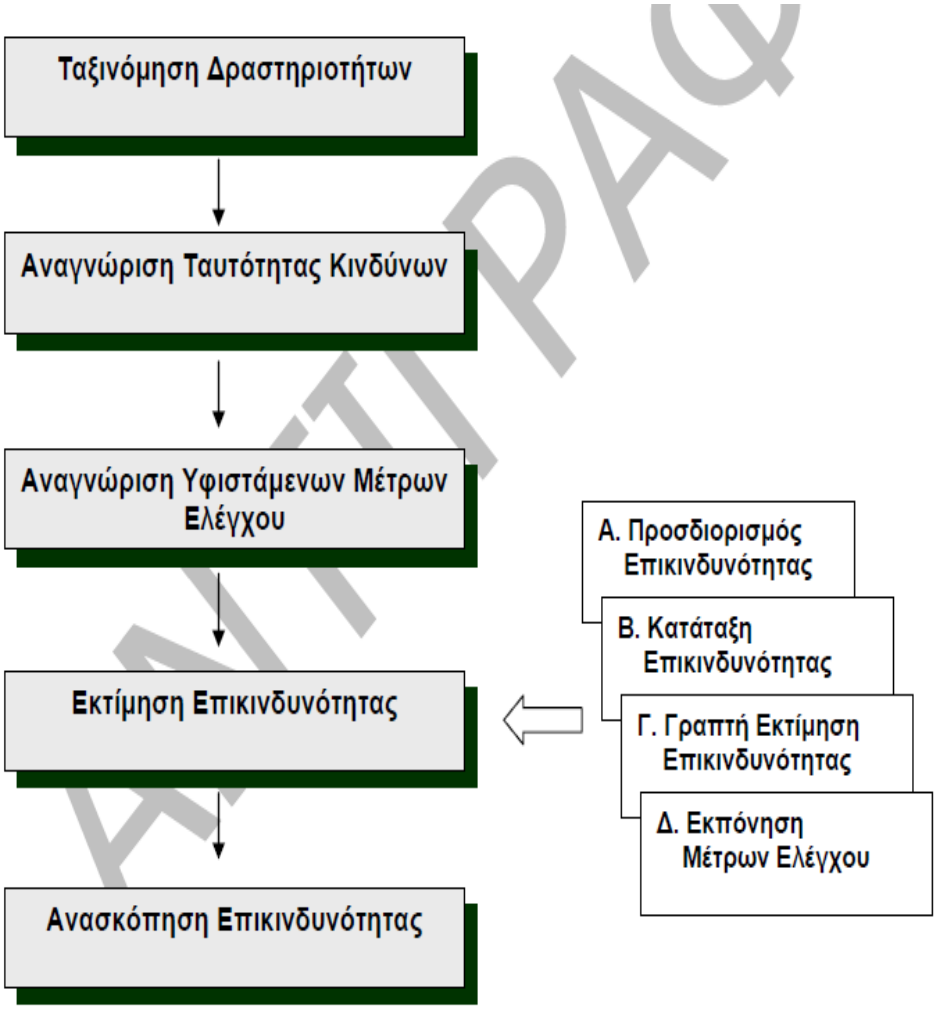

Σχήμα 1. Στάδια Εκτίμησης Επικινδυνότητας

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

9.4 Στάδια εκτίμησης επικινδυνότητας

9.4.1 Ταξινόμηση δραστηριοτήτων

Για την διευκόλυνση της αναγνώρισης της ταυτότητας των κινδύνων, πραγματοποιείται καταγραφή και ταξινόμηση των δραστηριοτήτων, ανά λειτουργικό τμήμα και τομέα κάθε στρατιωτικής εγκατάστασης, με σκοπό τη δομημένη αντιμετώπιση όλων των υφιστάμενων κινδύνων σε καθένα από αυτά. Προτεραιότητα δίνεται στις δραστηριότητες εκείνες οι οποίες δύναται να προκαλέσουν την μεγαλύτερη βλάβη στο προσωπικό, στα υλικά και στο περιβάλλον. Η ταξινόμηση των δραστηριοτήτων με βάση την επικινδυνότητά τους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και οι διαφαινόμενες τάσεις από τα στατιστικά στοιχεία ατυχημάτων, αποτελούν σημαντικά βοηθήματα προς την κατεύθυνση αυτή.

9.4.2 Αναγνώριση ταυτότητας κινδύνων

Για την αναγνώριση της ταυτότητας των κινδύνων πραγματοποιείται, όπως περιγράφεται σχηματικά στο σχήμα 2, καταγραφή της αλυσίδας πρόκλησης του πιθανού ατυχήματος ή βλάβης υγείας, προκειμένου να εντοπιστεί η βασική αιτία του προβλήματος. Ακολουθείται μία αντίστροφη λογική, όπου από τις συνέπειες και το γεγονός του πιθανού ατυχήματος και διαμέσου των άμεσων και έμμεσων αιτίων που το προκάλεσαν, εντοπίζεται η βασική αιτία που οδήγησε σε αυτό. Η βασική αιτία πρόκλησης ενός ατυχήματος ή βλάβης της υγείας, εντοπίζεται στους παρακάτω παράγοντες:

α. Επικεφαλής: Δίνονται εντολές-κατευθύνσεις από τον επικεφαλής, που αντιβαίνουν ή δεν συμβαδίζουν με τις διαδικασίες υγιεινής και ασφάλειας, είτε δεν δίνονται οι κατάλληλες εντολές-κατευθύνσεις για την εφαρμογή τους.

β. Εκπαίδευση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση: Ανεπαρκής εκπαίδευση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του προσωπικού σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας, όπως αυτή προβλέπεται από τις ισχύουσες διαδικασίες, που οδηγεί σε ανεπαρκή εφαρμογή των προβλεπόμενων διαδικασιών και μέτρων ελέγχου.

γ. Διαδικασία: Έλλειψη κατάλληλης διαδικασίας υγιεινής και ασφάλειας.

δ.Υποστήριξη:Ελλιπής παροχή υποστήριξης στο προσωπικό για την πραγματοποίηση της εργασίας του με ασφάλεια.

ε. Άτομο: Ακούσια ή εκούσια ενέργεια του ατόμου που δεν οφείλεται σε καμία από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

Τα άμεσα αίτια ενός ατυχήματος μπορεί να είναι:

α. Μη ασφαλείς ενέργειες, όπως είναι η μη χρήση μέσων ατομικής προστασίας, η παράβλεψη πρακτικών υγιεινής και ασφάλειας και το κάπνισμα.

β. Μη ασφαλείς συνθήκες, όπως περιβάλλον με θόρυβο, χαμηλό φωτισμό, τοξικό ή εκρηκτικό και εξοπλισμός με κινούμενα μηχανικά μέρη.

Τα έμμεσα αίτια ενός ατυχήματος μπορεί να είναι:

α. Προσωπικοί παράγοντες, όπως πονοκέφαλος, οικογενειακό πρόβλημα και έλλειψη εκπαίδευσης.

β. Εργασιακοί παράγοντες, όπως εσφαλμένος σχεδιασμός ή οργάνωση της εργασίας, ακατάλληλος εξοπλισμός και λανθασμένη στελέχωση.

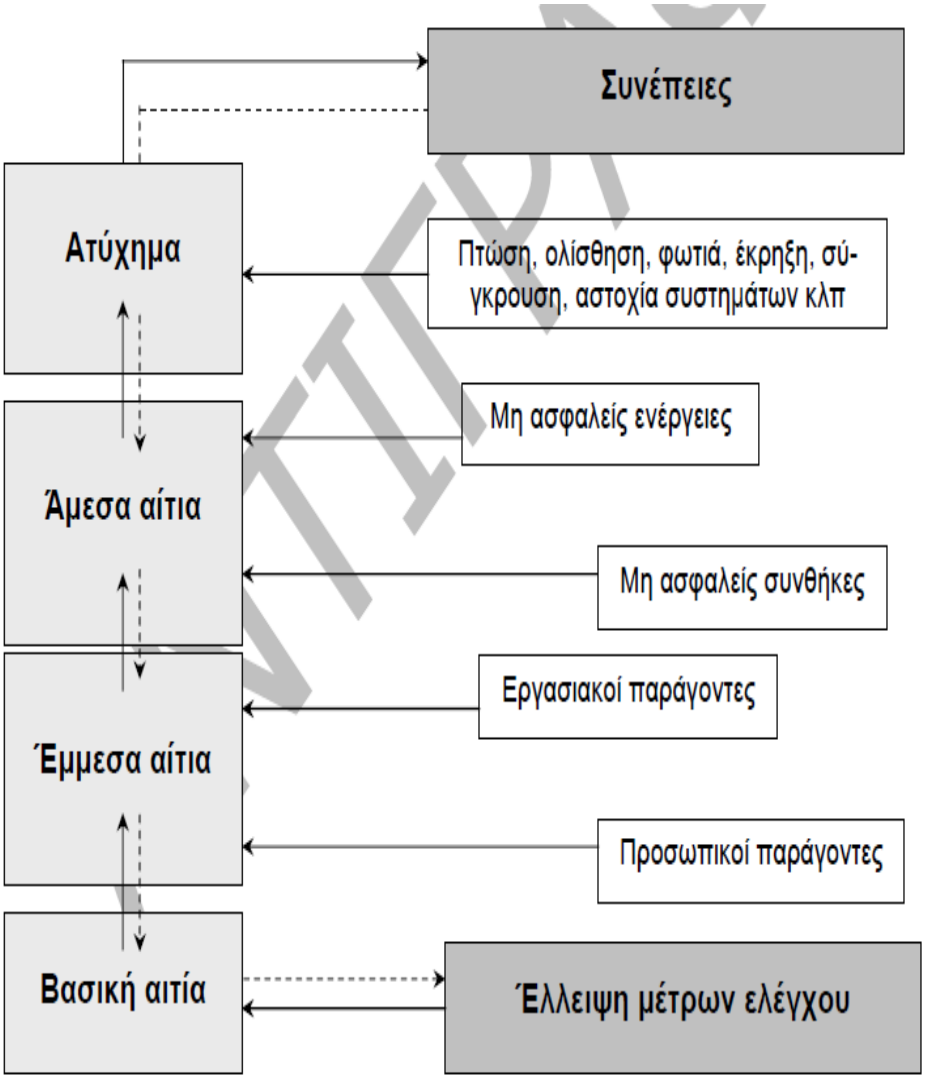

Σχήμα 2. Αλυσίδα Πρόκλησης Ατυχήματος ή Βλάβης Υγείας

Για την αναγνώριση της ταυτότητας των κινδύνων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, τόσο τα στατιστικά στοιχεία ατυχημάτων, όσο και τα ευρήματα-αποτελέσματα προηγούμενων επιθεωρήσεων.

9.4.3 Αναγνώριση υφιστάμενων μέτρων ελέγχου

Πριν από τον προσδιορισμό της επικινδυνότητας για κάθε αναγνωρισμένο κίνδυνο, τα υφιστάμενα μέτρα ελέγχου λαμβάνονται υπόψη για την επιβεβαίωση της καταλληλότητας και της αποτελεσματικότητάς τους, σε μετέπειτα στάδιο. Τα μέτρα ελέγχου μπορούν να ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες:

α. Διαχειριστικά μέτρα, τα οποία αφορούν τις διαδικασίες και τις οδηγίες του συστήματος διαχείρισης υγιεινής και ασφάλειας.

β. Περιβαλλοντολογικά μέτρα, τα οποία εφαρμόζονται για την προστασία του περιβάλλοντος και κατά συνέπεια της υγείας του ανθρώπου, όπως για παράδειγμα η μονάδα βιολογικού καθαρισμού αποβλήτων.

γ. Μέσα ατομικής προστασίας τα οποία χρησιμοποιούνται για την αυτοπροστασία του προσωπικού, όπως για παράδειγμα μέσα προστασίας κεφαλής και ακοής.

δ. Μέτρα επέμβασης στον ανθρώπινο παράγοντα, όπως για παράδειγμα περίοδοι ανάπαυσης και εκπαίδευση.

ε. Σχεδιαστικά/μηχανικά μέτρα, όπως για παράδειγμα αύξηση της αντοχής των καλυμμάτων φρεατίων και προσθήκη στεφάνης πρόσδεσης γύρω από τις κινητές σκάλες .

9.4.4 Εκτίμηση της επικινδυνότητας

Η εκτίμηση της επικινδυνότητας περιλαμβάνει:

α. Προσδιορισμό της επικινδυνότητας.

β. Κατάταξη της επικινδυνότητας.

γ. Γραπτή εκτίμηση επικινδυνότητας.

δ. Εκπόνηση μέτρων ελέγχου.

9.4.4.1 Προσδιορισμός της επικινδυνότητας

Ο προσδιορισμός της επικινδυνότητας βασίζεται στον συνδυασμό της πιθανότητας να συμβεί ένα επικίνδυνο γεγονός και της σοβαρότητας των συνεπειών που μπορεί να έχει το υπόψη περιστατικό στο προσωπικό, το υλικό ή τις εγκαταστάσεις. Ο προσδιορισμός της πιθανότητας και της σοβαρότητας διεξάγεται τόσο με ποσοτικές όσο και με ποιοτικές μεθόδους. Η προσέγγιση για τον προσδιορισμό της επικινδυνότητας επικεντρώνεται κυρίως σε ποιοτικές μεθόδους εκτίμησης, οι οποίες εμπεριέχουν μεγάλο βαθμό υποκειμενικότητας, καθόσον οι ποσοτικές μέθοδοι απαιτούν την ύπαρξη ενός ενεργοποιημένου συστήματος συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων. Τόσο η πιθανότητα, όσο και η σοβαρότητα του επικίνδυνου γεγονότος διαχωρίζονται σε υποκατηγορίες, ώστε τα γεγονότα να είναι ομαδοποιημένα και συγκρίσιμα.

Η εκτίμηση της πιθανότητας για κάθε κίνδυνο που έχει ήδη αναγνωριστεί, αφορά την πιθανότητα που έχει αυτός να προσλάβει μορφή ατυχήματος ή βλάβη υγείας, σε συνδυασμό με τα ήδη υφιστάμενα μέτρα ελέγχου, η επάρκεια των οποίων διερευνάται και λαμβάνεται υπόψη, ώστε η πιθανότητα ατυχήματος ή βλάβης υγείας να μην υπερεκτιμάται. Οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της πιθανότητας ατυχήματος ή βλάβης υγείας από ένα κίνδυνο, πέραν από τις εγγενείς ιδιαιτερότητες των δραστηριοτήτων, είναι οι παρακάτω:

α. Η διάρκεια και συχνότητα της έκθεσης του ατόμου ή ομάδων στον κίνδυνο.

β. Η τυχόν ευπάθεια συγκεκριμένων ατόμων ή ομάδων, στον κίνδυνο.

γ. Ενδεχόμενο πρόβλημα στην παροχή υπηρεσιών.

δ. Ενδεχόμενη βλάβη εγκαταστάσεων, εξοπλισμού και συστημάτων ασφαλείας.

ε. Ενδεχόμενο πολλαπλών βλαβών που οδηγούν στην αύξηση της πιθανότητας πρόκλησης βλάβης.

στ. Επάρκεια προστασίας από τον κίνδυνο με τη χρήση μέσων ατομικής προστασίας και ορθή εφαρμογή αυτών.

ζ. Μη ασφαλείς πράξεις, όπως ακούσια λάθη ή εκούσιες παραβιάσεις διαδικασιών του ατόμου που εκτελεί τη δραστηριότητα, ο οποίος:

i. Μπορεί να μην γνωρίζει τους κινδύνους

ii. Μπορεί να μην διαθέτει τη γνώση, τη φυσική δυνατότητα, τους πόρους, τις ικανότητες και τα κίνητρα να εργάζεται με ασφάλεια.

iii. Υποτιμά τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται.

iv. Υποτιμά την χρησιμότητα των μεθόδων και πρακτικών ασφαλούς εργασίας.

v. Επηρεάζεται από τη γενικότερη κουλτούρα σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας.

Για την εκτίμηση της πιθανότητας πρόκλησης ατυχήματος ή βλάβης υγείας, ακολουθείται η κατηγοριοποίηση που φαίνεται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑΣ

ΜΙΚΡΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΓΑΛΗ	ΥΨΗΛΗ
Βλάβη ή συνέπεια που εκτιμάται ότι μπορεί να μη συμβεί ποτέ.	Βλάβη ή συνέπεια που εμφανίζεται με περιοδικότητα μικρότερη από μία φορά ανά 5 έτη.	Βλάβη ή συνέπεια που εμφανίζεται με περιοδικότητα από μία έως και τέσσερις φορές ανά 5 έτη.	Βλάβη ή συνέπεια που εμφανίζεται με περιοδικότητα τουλάχιστον μία φορά ανά 1 έτος.

Η χρήση στατιστικών στοιχείων που σχετίζονται με το γεγονός το οποίο αναλύεται, αποτελεί τον πιο συνηθισμένο τρόπο προσδιορισμού της πιθανότητας πρόκλησης βλάβης από ένα κίνδυνο, λαμβάνοντας υπόψη τις πηγές των δεδομένων, την ποιότητα των δεδομένων (μέγεθος δείγματος, ακρίβεια) και τη σχέση των δεδομένων με το εξεταζόμενο γεγονός.

Η εκτίμηση της σοβαρότητας για κάθε κίνδυνο που έχει ήδη αναγνωριστεί, αφορά την εκτίμηση της σοβαρότητας των βλαβών και των συνεπειών του. Οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας είναι οι παρακάτω:

α. Τι είδους βλάβες/συνέπειες μπορούν να προκληθούν:

i. Γενική περιγραφή των βλαβών.

ii. Άτομα ή ομάδες ατόμων που μπορούν να επηρεαστούν.

iii. Τύπος βλαβών / συνεπειών (τραυματισμός, ασθένεια, καταστροφή υλικού, διακοπή δραστηριότητας, μόλυνση περιβάλλοντος, νομικές συνέπειες).

iv. Έκταση βλαβών / συνεπειών (αριθμός ατόμων που μπορούν να βλαφτούν, κόστος αποκατάστασης βλαβών σε εξοπλισμό, χρόνος διακοπής δραστηριότητας).

β. Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεαστεί ένα άτομο ή ομάδα ατόμων από το κίνδυνο:

i. Προσδιορισμός του μηχανισμού έκθεσης ατόμων ή ομάδων ατόμων στο συγκεκριμένο κίνδυνο (αναπνοή ή απορρόφηση από το δέρμα για ένα χημικό παράγοντα).

ii. Προσδιορισμός των ορίων έκθεσης για κάθε κίνδυνο, όπως ορίζονται από τη σχετική νομοθεσία και τα βιβλιογραφικά δεδομένα.

Για την εκτίμηση της σοβαρότητας ανά είδος βλάβης/συνέπειας, ακολουθείται η κατηγοριοποίηση που φαίνεται στον πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑΣ

	ΜΙΚΡΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΓΑΛΗ	ΥΨΗΛΗ
ΥΓΙΕΙΝΗ-ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	Επιπόλαια τραύματα. Α' Βοήθειες. Μικρή ανάγκη ιατρικής υποστήριξης.	Μικροτραυματισμός. Προσωρινή ανικανότητα.	Εκτεταμένα τραύματα. Μόνιμη μερική ανικανότητα.	Κίνδυνοι που οδηγούν σε Καταστάσεις Εκτάκτου Ανάγκης. Θάνατος. Μόνιμη ολική ανικανότητα. Θανάσιμες ασθένειες.
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΛΙΚΩΝ	Αμελητέα ζημιά υποδομών-υλικών, η αποκατάσταση των οποίων απαιτεί χαμηλό κόστος.	Μικρής έκτασης ζημία υποδομών-υλικών, η αποκατάσταση των οποίων απαιτεί μέτριο κόστος.	Σημαντικής έκτασης ζημία υποδομών-υλικών, η αποκατάσταση των οποίων απαιτεί υψηλό κόστος.	Ολοκληρωτική καταστροφή υποδομών-υλικών που οδηγεί σε Καταστάσεις Εκτάκτου Ανάγκης.
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	Περιορισμένη ρύπανση η οποία αποκαθίσταται πλήρως με χαμηλό κόστος.	Μέτρια ρύπανση η οποία αποκαθίσταται πλήρως με μέτριο κόστος.	Εκτεταμένη ρύπανση η οποία είτε δεν μπορεί να αποκατασταθεί πλήρως, είτε αποκαθίσταται με υψηλό κόστος.	Εκτεταμένη ρύπανση που οδηγεί σε Καταστάσεις Εκτάκτου Ανάγκης.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

<u>Παρατήρηση</u>

Εάν οι επιπτώσεις του ατυχήματος οδηγούν σε διαφορετική κατηγορία σοβαρότητας στις υποκατηγορίες ελέγχου (υγιεινή και ασφάλεια προσωπικού, ασφάλεια υποδομών και υλικών, προστασία περιβάλλοντος), για την κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας λαμβάνεται υπόψη η δυσμενέστερη κατηγορία. Η σοβαρότητα των συνεπειών δύναται να παρεκκλίνει από την κατηγοριοποίηση του πίνακα 2, εάν οι επιπτώσεις έχουν αντίκτυπο σε περισσότερα του ενός ατόμου ή σε συνδυασμό προσωπικού, υποδομών και στο περιβάλλον.

Ο προσδιορισμός της επικινδυνότητας πραγματοποιείται ως συνδυασμός της πιθανότητας πρόκλησης βλάβης από ένα επικίνδυνο γεγονός και της σοβαρότητας των συνεπειών του γεγονότος, όπως φαίνεται στον πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ↓	ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ → ΜΙΚΡΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΓΑΛΗ	ΥΨΗΛΗ
ΜΙΚΡΗ	Δ Μικρή Επικινδυνότητα	Δ Μικρή Επικινδυνότητα	Γ Μέτρια Επικινδυνότητα	Β Μεγάλη Επικινδυνότητα
ΜΕΤΡΙΑ	Δ Μικρή Επικινδυνότητα	Γ Μέτρια Επικινδυνότητα	Β Μεγάλη Επικινδυνότητα	Β Μεγάλη Επικινδυνότητα
ΜΕΓΑΛΗ	Δ Μικρή Επικινδυνότητα	Γ Μέτρια Επικινδυνότητα	Β Μεγάλη Επικινδυνότητα	Α Υψηλή Επικινδυνότητα
ΥΨΗΛΗ	Γ Μέτρια Επικινδυνότητα	Β Μεγάλη Επικινδυνότητα	Α Υψηλή Επικινδυνότητα	Α Υψηλή Επικινδυνότητα

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

9.4.4.2 Κατάταξη της επικινδυνότητας

Με την ολοκλήρωση του προσδιορισμού της επικινδυνότητας, γίνεται κατάταξη της επικινδυνότητας στα επίπεδα της αποδεκτής, ανεκτής ή μη αποδεκτής. Όπου απαιτείται μείωση της επικινδυνότητας, τα προτεινόμενα μέτρα ελέγχου έχουν σαν βάση την βέλτιστη διαχείριση των πόρων. Για τη λήψη της απόφασης αυτής, είναι απαραίτητη η εφαρμογή της αρχής ALARP (As Low As Reasonably Practicable), η οποία παρουσιάζεται στο σχήμα 3. Η αρχή ALARP επιβάλλει ότι τα μέτρα ελέγχου της επικινδυνότητας πρέπει να ακολουθούν την λογική της ελάττωσης της επικινδυνότητας σε επίπεδο «τόσο χαμηλό, όσο είναι εύλογα πρακτικό». Η μείωση δηλαδή της επικινδυνότητας πρέπει να πραγματοποιείται με τέτοιο τρόπο ώστε το κόστος (σε όρους χρόνου και καταβαλλόμενης προσπάθειας) να μην είναι δυσανάλογο της ωφέλειας από την μείωση της επικινδυνότητας.

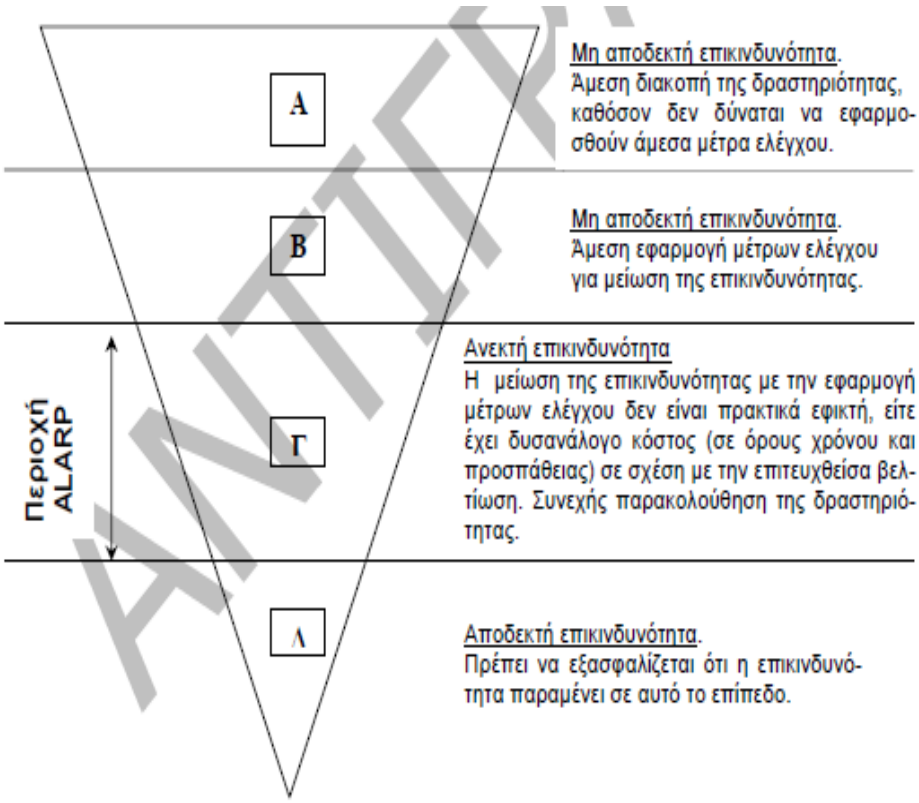

Σχήμα 3. Το τρίγωνο ALARP

Επικινδυνότητα μικρή(Δ): θεωρείται ότι είναι αποδεκτή, και επομένως δεν απαιτούνται περαιτέρω μέτρα μείωσης της επικινδυνότητας.

Επικινδυνότητα μέτρια(Γ): θεωρείται ότι είναι ανεκτή μόνο στις περιπτώσεις που δεν είναι εφικτή η εφαρμογή πρακτικών μέτρων ελέγχου, είτε το κόστος των μέτρων δεν είναι ανάλογο της ωφέλειας από την μείωση της επικινδυνότητας (αρχή ALARP). Στην περίπτωση αυτή παρακολουθείται συνεχώς η δραστηριότητα. Σε αντίθετη περίπτωση που είναι εφικτό να εφαρμοστούν πρακτικά μέτρα ελέγχου τα οποία μειώνουν την επικινδυνότητα σε χαμηλότερο επίπεδο σύμφωνα με την αρχή ALARP, η επικινδυνότητα θεωρείται αποδεκτή μόνο μετά την υλοποίηση των μέτρων αυτών.

Επικινδυνότητα μεγάλη(Β): θεωρείται ότι είναι μη αποδεκτή και απαιτείται η άμεση εφαρμογή μέτρων ελέγχου, προκειμένου να επιτευχθεί μείωση της επικινδυνότητας σε ανεκτά ή αποδεκτά επίπεδα.

Επικινδυνότητα υψηλή(Α): θεωρείται ότι είναι μη αποδεκτή και απαιτείται η άμεση διακοπή της δραστηριότητας, καθόσον δεν είναι δυνατή η άμεση εφαρμογή μέτρων ελέγχου. Αν η επικινδυνότητα είναι μη αποδεκτή, προσδιορίζονται τα τυχόν απαιτούμενα μέτρα ελέγχου, ώστε η επικινδυνότητα να ελαττωθεί σε ανεκτά ή αποδεκτά επίπεδα, σε συνδυασμό βέβαια με τα υφιστάμενα μέτρα ελέγχου ή μετά την αντικατάστασή τους. Ενδεικτικός οδηγός για τις απαιτούμενες ενέργειες για τη μείωση της επικινδυνότητας, σε συνάρτηση με το επίπεδο επικινδυνότητας, παρουσιάζεται στον πίνακα 4. Σε κάθε περίπτωση, η επικινδυνότητα μετά την εφαρμογή όλων των απαιτούμενων μέτρων ελέγχου, πρέπει να βρίσκεται τουλάχιστον σε ανεκτά επίπεδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΑΠΟΔΕΚΤΑ Ή ΑΝΕΚΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ			
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ		ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
Δ	Μικρή Επικινδυνότητα	Η επικινδυνότητα είναι αποδεκτή και πρέπει να διατηρηθεί στο υφιστάμενο επίπεδο	Δεν απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες, παρά μόνο η διατήρηση των υφιστάμενων μέτρων ελέγχου.
Γ	Μέτρια Επικινδυνότητα (περιοχή ALARP)	Η επικινδυνότητα μπορεί να θεωρηθεί ανεκτή μόνο στις περιπτώσεις που η μείωση της επικινδυνότητας είναι πρακτικά μη εφικτή είτε έχει δυσανάλογο κόστος* σε σχέση με την επιτευχθείσα βελτίωση.	Πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα για τη μείωση της επικινδυνότητας, όπου είναι δυνατό σε αποδεκτό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος* των επιπρόσθετων μέτρων μείωσης της επικινδυνότητας. Σε αντίθετη περίπτωση παρακολουθείται συνεχώς η δραστηριότητα. Στα μέτρα (έργα) μείωσης της επικινδυνότητας πρέπει να αποδίδεται μέτρια προτεραιότητα και πρέπει να υλοποιούνται σε καθορισμένο μεσομακροπρόθεσμο χρονικό διάστημα. Πρέπει να εξασφαλίζεται ότι τα μέτρα ελέγχου διατηρούνται, ιδιαίτερα όταν τα επίπεδα επικινδυνότητας συνδέονται με βλαβερές συνέπειες.
Β	Μεγάλη Επικινδυνότητα	Η επικινδυνότητα είναι μη αποδεκτή και πρέπει να μειωθεί με την εφαρμογή άμεσων μέτρων ελέγχου, ώστε να γίνει αποδεκτή ή ανεκτή.	Εφαρμογή άμεσων μέτρων ελέγχου για τη μείωση της επικινδυνότητας. Στα μέτρα (έργα) μείωσης της επικινδυνότητας πρέπει να αποδίδεται υψηλή προτεραιότητα και πρέπει να υλοποιούνται σε καθορισμένο βραχυπρόθεσμο χρονικό διάστημα. Επίσης, είναι πιθανό να απαιτηθεί ο περιορισμός της δραστηριότητας, είτε να απαιτηθεί αξιόλογη ποσότητα πόρων για την κατανομή τους στα επιπρόσθετα μέτρα ελέγχου.
Α	Υψηλή Επικινδυνότητα	Η επικινδυνότητα είναι μη αποδεκτή και απαιτείται άμεση διακοπή δραστηριοτήτων καθόσον δεν δύναται να εφαρμοσθούν άμεσα μέτρα ελέγχου	Η δραστηριότητα πρέπει να διακοπεί, μέχρι να εφαρμοστούν κατάλληλα μέτρα ελέγχου για τη μείωση της επικινδυνότητας, σε επίπεδο χαμηλότερο του μη αποδεκτού. Στα μέτρα (έργα) μείωσης της επικινδυνότητας πρέπει να αποδίδεται υψηλή προτεραιότητα.

*(σε όρους χρόνου και προσπάθειας)

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

9.4.4.3 Εκπόνηση μέτρων ελέγχου της επικινδυνότητας

Μετά την κατάταξη και τον προσδιορισμό του επιπέδου επικινδυνότητας όλων των δραστηριοτήτων της μονάδας, υλοποιούνται κατόπιν έγκρισης της διοίκησης, συγκεκριμένα μέτρα ελέγχου για τη μείωση της επικινδυνότητας σε ανεκτά ή αποδεκτά επίπεδα, σε συνδυασμό με τα υφιστάμενα μέτρα ελέγχου. Πέρα από τα διαχειριστικά μέτρα, τα περιβαλλοντολογικά μέτρα, τα μέσα ατομικής προστασίας, τα μέτρα επέμβασης στον ανθρώπινο παράγοντα και τα σχεδιαστικά/μηχανικά μέτρα που αναφέρθηκαν, στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνονται και οι ακόλουθοι τρόποι διαχείρισης της επικινδυνότητας:

α. Εξάλειψη: είναι η οριστική απομάκρυνση της πηγής ή της κατάστασης η οποία μπορεί να προκαλέσει την εκδήλωση του κινδύνου.

β. Υποκατάσταση: είναι η αντικατάσταση της πηγής ή της κατάστασης που προκαλεί κίνδυνο με αντίστοιχη χαμηλότερης επικινδυνότητας.

Για την επιλογή των μέτρων ελέγχου πρέπει λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω:

α. Εάν είναι δυνατόν, εξαλείφονται εντελώς οι επικίνδυνες καταστάσεις ή οι πηγές κινδύνου π.χ., χρησιμοποιείται μια ασφαλής ουσία αντί μιας επικίνδυνης.

β. Εάν η εξάλειψη δεν είναι δυνατή, γίνεται προσπάθεια για την ελάττωση της επικινδυνότητας π.χ., χρησιμοποιώντας μια συσκευή χαμηλότερου θορύβου.

γ. Όπου είναι δυνατόν προσαρμόζεται η εργασία στο άτομο, π.χ., λαμβάνοντας υπόψη τις ατομικές πνευματικές και σωματικές ικανότητες

δ. Αξιοποιούνται οι τεχνικές πρόοδοι για τη βελτίωση των ελέγχων.

ε. Εφαρμόζονται μέτρα που προστατεύουν όλους (προτιμώνται τα συλλογικά αντί των ατομικών).

στ. Συνήθως είναι αναγκαίο να εφαρμόζεται συνδυασμός τεχνικών και διαδικαστικών ελέγχων.

ζ. Η ανάγκη εισαγωγής συστηματικής συντήρησης στοιχείων όπως, για παράδειγμα, των προφυλακτήρων των μηχανημάτων.

η. Ο ατομικός εξοπλισμός προστασίας υιοθετείται μόνον ως έσχατη ανάγκη, εφόσον έχουν ληφθεί υπόψη όλες οι άλλες επιλογές.

θ. Πρέπει να συνταχθούν σχέδια εκτάκτου ανάγκης και εκκένωσης χώρων και να προβλεφθούν οι τυχόν ανάγκες διατάξεων/εξοπλισμού εκτάκτου ανάγκης σχετικών με τις κατά περίπτωση επικίνδυνων καταστάσεων των Μονάδων.

ι. Οι δείκτες της εκ των προτέρων μέτρησης είναι αναγκαίοι για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τους ελέγχους.

Σε κάθε περίπτωση η μείωση της επικινδυνότητας επιδιώκεται κατά σειρά προτεραιότητας όπως παρακάτω:

α. Με την πρόληψη της δημιουργίας επικίνδυνων καταστάσεων και τη συνεχή βελτίωση του συστήματος υγιεινής και ασφάλειας

β. Με την ανίχνευση και την άμεση εξάλειψη των επικίνδυνων καταστάσεων που δημιουργούνται

γ. Με την αποτροπή δημιουργίας ανεπιθύμητων γεγονότων όσο μία κατάσταση διατηρείται

δ. Με τον περιορισμό των απωλειών που τα ανεπιθύμητα γεγονότα προκαλούν.

9.4.4.4 Ανασκόπηση της επικινδυνότητας

Η εκτίμηση και ο έλεγχος της επικινδυνότητας είναι μία συνεχής διεργασία η οποία πρέπει να είναι αντικείμενο συστηματικής ανασκόπησης με σκοπό την επιβεβαίωση της εγκυρότητας της εκτίμησης και ότι τα μέτρα ελέγχου παραμένουν αποτελεσματικά και επαρκή. Όπου οι συνθήκες έχουν μεταβληθεί, πρέπει να υλοποιούνται κατάλληλες τροποποιήσεις και βελτιώσεις στην εκτίμηση επικινδυνότητας. Σε κάθε περίπτωση ανασκόπηση της επικινδυνότητας πραγματοποιείται τουλάχιστον μία φορά ετησίως. **Οι περιπτώσεις που απαιτείται ανασκόπηση της εκτίμησης της επικινδυνότητας είναι οι παρακάτω:**

α. Μετά από ατύχημα ή βλάβη υγείας προσωπικού.

β. Μετά από ανάθεση καθηκόντων τεχνικού ασφαλείας.

γ. Κάθε φορά που απαιτείται προσθήκη, απομάκρυνση ή τροποποίηση εξοπλισμού εργασίας και εγκαταστάσεων.

δ. Κάθε φορά που απαιτείται προσθήκη, απομάκρυνση ή τροποποίηση μέσων ατομικής προστασίας.

ε. Κάθε φορά που απαιτείται τροποποίηση θέσεων εργασίας ή διεργασιών παραγωγής.

στ. Κάθε φορά που απαιτείται προσθήκη, απομάκρυνση ή τροποποίηση πρώτων/βοηθητικών υλών παραγωγής.

ζ. Κάθε φορά που απαιτούνται διορθωτικές ή προληπτικές ενέργειες, λόγω των κινδύνων που εντοπίζονται, είτε κατά τους καθημερινούς ελέγχους υγιεινής και ασφάλειας, είτε κατά τις περιοδικές επιθεωρήσεις από ανώτερα κλιμάκια, είτε μετά από την επεξεργασία στατιστικών στοιχείων, είτε μετά από υποδείξεις/παράπονα του προσωπικού και των εκπροσώπων τους.

η. Σε περίπτωση μετεγκατάστασης στρατοπέδου ή υπηρεσιών σε υφιστάμενες υποδομές, πριν την έναρξη λειτουργίας αυτών.

θ. Ως αποτέλεσμα της ετήσιας ανασκόπησης από τη διοίκηση ή αιτιολογημένης απαίτησης από αυτή

ι. Μετά από μεταβολή του νομοθετικού πλαισίου υγιεινής και ασφάλειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	
ΠΗΓΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	**ΕΠΙΠΤΩΣΗ**
<u>Κτιριακές δομές και χώροι</u>	
Στατικότητα κτηρίων	Τραυματισμός
Στατικότητα δαπέδων(πατάρια κλπ)	Τραυματισμός
Ολισθηρά δάπεδα	Πτώση/Τραυματισμός
Επικίνδυνες επιφάνειες(αιχμηρές άκρες ή γωνίες ή σημεία, ανώμαλες επιφάνειες, προεξοχές)	Τραυματισμός
Κλιμακοστάσια	Τραυματισμός
Πόρτες, παράθυρα	Τραυματισμός
Μη προστατευμένοι χώροι σε ύψος	Τραυματισμός
Διάδρομοι διαφυγής	Εγκλωβισμός/Τραυματισμός
Διαστάσεις χώρου εργασίας	Εγκλωβισμός/Τραυματισμός/ Κλειστοφοβία
Έξοδοι κινδύνου	Εγκλωβισμός/Τραυματισμός
Σήμανση ασφάλειας χώρων	Εγκλωβισμός/Τραυματισμός
Πτώση αντικειμένων	Τραυματισμός
Ελεγχόμενες ζώνες υψηλής επικινδυνότητας	Τραυματισμός/Βλάβη υγείας
<u>Μηχανήματα/Μέσα/Εξοπλισμός εργασίας</u>	
Μηχανήματα ή εξοπλισμός με περιστρεφόμενα ή παραλλήλως μετακινούμενα κινητά μέρη	Τραυματισμός
Μηχανήματα ή εξοπλισμός που η λειτουργία τους εμπεριέχει ελεύθερη κίνηση υλικού, μερών ή τμήματος του	Τραυματισμός

Μηχανήματα που προκαλούν εκτίναξη αντικειμένων	Τραυματισμός
Ανυψωτικά μηχανήματα-Περονοφόρα οχήματα	Τραυματισμός
Εργαλεία χειρός	Τραυματισμός
Συσκευές συγκολλήσεις	Τραυματισμός
Οχήματα εν κινήσει στην ξηρά	Τραυματισμός
Πλωτά μέσα εν πλω	Τραυματισμός
Πτητικά μέσα εν πτήση	Τραυματισμός
Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις/Εξοπλισμός	
Ηλεκτρικοί διακόπτες και εξαρτήματα	Ηλεκτροπληξία
Ηλεκτρικά καλώδια(μονώσεις, συνδέσεις, διακλαδώσεις, διαδρομές κλπ)	Ηλεκτροπληξία
Ηλεκτρικός εξοπλισμός(έλεγχοι, μονώσεις, γειώσεις κλπ)	Ηλεκτροπληξία
Φορητά ηλεκτρικά εργαλεία	Ηλεκτροπληξία
Εναέριες ηλεκτρικές γραμμές και πυλώνες	Ηλεκτροπληξία
Υποσταθμοί ηλεκτρικού ρεύματος	Ηλεκτροπληξία
Πυρκαγιές/Εκρήξεις	
Καύσιμα	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Διαλύτες	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Λιπαντικά	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Πυρομαχικά/εκρηκτικά για στρατιωτική εφαρμογή	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Υλικά σε υψηλή θερμοκρασία	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Άλλα εύφλεκτα υλικά και ουσίες(F, F+)	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Άλλες εκρηκτικές ύλες και ουσίες	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Δοχεία υπό πίεση	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Πυρκαγιά ή έκρηξη προκαλούμενη από ηλεκτρικά μηχανήματα	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Εκρηκτικές ατμόσφαιρες	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Εκπομπή ακτινοβολίας από κινητό τηλέφωνο	Τραυματισμός/Εγκαυμα
Χημικοί παράγοντες επικίνδυνοι για την υγεία και το περιβάλλον	
Οξειδωτικές ουσίες(O)	Βλάβη υγείας
Τοξικές και πολύ τοξικές ουσίες(Τα και Τ+)	Βλάβη υγείας
Επιβλαβείς ουσίες(Xn)	Βλάβη υγείας
Διαβρωτικές ουσίες(C)	Βλάβη υγείας

Ερεθιστικές ουσίες(XI)	Βλάβη υγείας
Ευαισθητοποιητικές ουσίες	Βλάβη υγείας
Καρκινογόνες ουσίες	Βλάβη υγείας
Μεταλλαξιγόνες ουσίες	Βλάβη υγείας
Τοξικές στην αναπαραγωγή ουσίες	Βλάβη υγείας
Επικίνδυνες για το περιβάλλον ουσίες(N)	Βλάβη υγείας
Φυσικοί παράγοντες	
Θόρυβος	Βλάβη ακοής
Δονήσεις/κραδασμοί	Μυοσκελετικές παθήσεις, ναυτία, διαταραχές στην ισορροπία
Υψηλή θερμοκρασία περιβάλλοντος	Θερμοπληξία
Χαμηλή θερμοκρασία περιβάλλοντος	Κρυοπάγημα/γρίπη κλπ
Ιοντίζουσα ακτινοβολία	Καρκίνος, δερματικές παθήσεις
Μη ιοντίζουσα ακτινοβολία	Πονοκέφαλοι, καρκίνος
Περιβάλλον με υψηλή πίεση ή χαμηλή πίεση	Βλάβη υγείας
Αερισμός χώρων	Βλάβη υγείας
Φωτισμός	Παθήσεις των οφθαλμών
Κεραυνοί	Ηλεκτροπληξία
Καιρικές συνθήκες	Βλάβη υγείας, τραυματισμός
Βιολογικοί παράγοντες	
Ακατάλληλο νερό προς πόση	Βλάβη υγείας
Λύματα αποχετευτικού δικτύου	Βλάβη υγείας

Ακατάλληλα τρόφιμα	Βλάβη υγείας
Ελλιπείς συνθήκες υγιεινής μαγειρείων	Βλάβη υγείας
Ελλιπείς συνθήκες υγιεινής χώρων εστίασης	Βλάβη υγείας
Ελλιπείς συνθήκες υγιεινής χώρων αποθήκευσης τροφίμων	Βλάβη υγείας
Τουαλέτες/λουτρά	Βλάβη υγείας
Απορρίμματα	Βλάβη υγείας
Καθαριότητα/Απολύμανση	Βλάβη υγείας
Τρωκτικά	Βλάβη υγείας
Επικίνδυνα βιολογικά σκευάσματα	Βλάβη υγείας
Μολυσματικά απόβλητα(π.χ. νοσοκομεία, εργαστήρια)	Βλάβη υγείας
Άλλοι χώροι που εμπεριέχουν βιολογικούς παράγοντες	Βλάβη υγείας
Υλικά και όπλα που χρησιμοποιούνται για βιολογικό πόλεμο	Βλάβη υγείας
Άτομα/φορείς μεταδοτικών ασθενειών(ιώσεων, μικροβίων κλπ)	Βλάβη υγείας
<u>Οργάνωση της εργασίας</u>	
Παράγοντες εξαρτώμενοι από τις διαδικασίες εργασίας(π.χ. συνεχής εργασία, βάρδιες, νυχτερινή εργασία)	Τραυματισμός/βλάβη υγείας
Μέσα ατομικής προστασίας	Τραυματισμός/βλάβη υγείας
Συντήρηση του εξοπλισμού συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ασφαλείας	Τραυματισμός/βλάβη υγείας
Κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση ατυχημάτων και καταστάσεων έκτακτης ανάγκης(σχέδιο εκτάκτου ανάγκης, σχέδιο πυρασφαλείας, ασκήσεις κλπ)	Τραυματισμός/βλάβη υγείας
<u>Ψυχολογικοί παράγοντες</u>	
Δυσχέρειες της εργασίας	Ένταση, μονοτονία

Σύγχυση ή σύγκρουση ρόλων	Ένταση, δυσαρέσκεια
Συμβολή στη λήψη αποφάσεων που επηρεάζει την εργασία και τα καθήκοντα	Ένταση, δυσαρέσκεια
Υψηλές απαιτήσεις, μικρός έλεγχος της εργασίας	Ένταση, δυσαρέσκεια
Αντιδράσεις σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης	Φόβος
Εργονομικοί παράγοντες	
Χειρωνακτική διακίνηση φορτίων	Μυοσκελετικές παθήσεις
Εργασίες με άβολες κινήσεις ή στάσεις του σώματος(εργασία σε Η/Υ, χειρισμός μηχανημάτων, κλπ)	Μυοσκελετικές παθήσεις
Εργασίες που εμπεριέχουν επαναληπτικότητα	Μυοσκελετικές παθήσεις
Άλλες πηγές	
Άθληση	Τραυματισμός
Εργασία με ζώα	Τραυματισμός/Ασθένεια
Κίνδυνοι προκαλούμενοι από άλλα άτομα	Τραυματισμός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^{ο} : ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

10.1 Τεχνικός ασφαλείας

Ο τεχνικός ασφαλείας ορίζεται από τον αρμόδιο φορέα υγιεινής και ασφάλειας με καθήκοντα και υποχρεώσεις όπως αυτά καθορίζονται από την κείμενη νομοθεσία. Ειδικότερα:

α. Παρέχει στην διοίκηση συμβουλές, πληροφορίες και εισηγείται υποδείξεις γραπτά ή προφορικά, σε θέματα σχετικά με την υγιεινή και ασφάλεια και την πρόληψη των ατυχημάτων.

β. Συντάσσει σε συνεργασία με τον ιατρό εργασίας και λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις των επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας εργαζομένων, τις «γραπτές εκτιμήσεις επικινδυνότητας

γ. Καταχωρεί γραπτώς τυχόν υποδείξεις, παρατηρήσεις και μη συμμορφώσεις οι οποίες προκύπτουν και δεν έχουν συμπεριληφθεί σε επικαιροποιημένη «γραπτή εκτίμηση επικινδυνότητας», στο «βιβλίο υποδείξεων τεχνικού ασφαλείας και ιατρού εργασίας»

δ. Συνεργάζεται με τον ιατρό εργασίας για την εκτέλεση μετρήσεων βλαπτικών παραγόντων εφόσον υφίσταται τέτοια δυνατότητα ή με τον αρμόδιο φορέα που έχει αναλάβει τις μετρήσεις.

ε. Εκτελεί τακτικές επιθεωρήσεις, τουλάχιστον μία φορά κάθε εξάμηνο, στους χώρους εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης συνεργαζόμενος με τον ιατρό εργασίας και την επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων και εισηγείται πρόσθετα ή άμεσα μέτρα ελέγχου στην διοίκηση.

στ. Συμβουλεύει σε θέματα σχεδιασμού, προγραμματισμού, κατασκευής και συντήρησης των εγκαταστάσεων, εισαγωγής νέων παραγωγικών διαδικασιών, προμήθειας μέσων και εξοπλισμού, επιλογής και ελέγχου της αποτελεσματικότητας των ατομικών μέσων προστασίας, καθώς και διαμόρφωσης και διευθέτησης των θέσεων και του περιβάλλοντος εργασίας και γενικά οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας.

ζ. Ελέγχει την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και των τεχνικών μέσων, πριν από τη λειτουργία τους, καθώς και των παραγωγικών διαδικασιών και μεθόδων εργασίας πριν από την εφαρμογή τους και επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και πρόληψης των ατυχημάτων, ενημερώνοντας σχετικά τους αρμόδιους προϊσταμένους των τμημάτων ή τη διοίκηση.

η. Επιβλέπει την ορθή χρήση-επάρκεια μέσων ατομικής προστασίας.

θ. Εποπτεύει την εκτέλεση ασκήσεων πυρασφάλειας και συναγερμού για τη διαπίστωση ετοιμότητας προς αντιμετώπιση ατυχημάτων.

ι. Ερευνά τα αίτια των ατυχημάτων/συμβάντων , αναλύει και αξιολογεί τα αποτελέσματα των ερευνών του και προτείνει μέτρα για την αποτροπή παρόμοιων ατυχημάτων,

κ. Διοργανώνει την διεξαγωγή διαλέξεων και ομιλιών στα πλαίσια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του προσωπικού.

10.2 Ιατρός εργασίας

Ο ιατρός εργασίας ορίζεται από τον αρμόδιο φορέα υγιεινής και ασφάλειας με καθήκοντα και υποχρεώσεις όπως αυτά καθορίζονται από την κείμενη νομοθεσία. Ειδικότερα:

α. Παρέχει υποδείξεις και συμβουλές στη διοίκηση και στο προσωπικό, γραπτά ή προφορικά, σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για τη σωματική και ψυχική υγεία του προσωπικού και σε θέματα όπως:

i. Σχεδιασμού, προγραμματισμού, τροποποίησης της παραγωγικής διαδικασίας, κατασκευής και συντήρησης εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας.

ii. Λήψης μέτρων προστασίας, κατά την εισαγωγή και χρήση υλών και προμήθειας μέσων εξοπλισμού.

iii. Φυσιολογίας και ψυχολογίας της εργασίας, εργονομίας και υγιεινής της εργασίας, της διευθέτησης και διαμόρφωσης των θέσεων και του περιβάλλοντος της εργασίας και της οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας.

iv. Οργάνωσης υπηρεσίας παροχής πρώτων βοηθειών.

v. Αρχικής τοποθέτησης και αλλαγής θέσης εργασίας για λόγους υγείας, προσωρινά ή μόνιμα, καθώς και ένταξης ή επανένταξης μειονεκτούντων ατόμων στην παραγωγική διαδικασία, ακόμη και σε υπόδειξη αναμόρφωσης της θέσης εργασίας.

β. Προβαίνει σε ιατρικό έλεγχο του προσωπικού σχετικό με τη θέση εργασίας τους, μετά την πρόσληψή τους ή την αλλαγή θέσης εργασίας, καθώς και σε περιοδικό ιατρικό έλεγχο όπου υφίσταται ανάγκη.

γ. Συντάσσει σε συνεργασία με τον τεχνικό ασφαλείας και λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις των επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας εργαζομένων, τις «γραπτές εκτιμήσεις επικινδυνότητας»

δ. Καταχωρεί γραπτώς τυχόν υποδείξεις, παρατηρήσεις και μη συμμορφώσεις οι οποίες προκύπτουν και δεν έχουν συμπεριληφθεί σε επικαιροποιημένη «γραπτή εκτίμηση επικινδυνότητας», στο «βιβλίο υποδείξεων τεχνικού ασφαλείας και ιατρού εργασίας»

ε. Συνεργάζεται με τον τεχνικό ασφαλείας για την εκτέλεση μετρήσεων βλαπτικών παραγόντων εφόσον υφίσταται τέτοια δυνατότητα ή με τον αρμόδιο φορέα που έχει αναλάβει τις μετρήσεις.

στ. Για την παρακολούθηση και την επίβλεψη της υγείας του προσωπικού το οποίο εκτίθεται σε βλαπτικούς παράγοντες (φυσικούς, χημικούς, βιολογικούς), μεριμνά όπου απαιτείται για τον περιοδικό ιατρικό έλεγχο του προσωπικού και συμπληρώνει τα Έντυπα «ιατρικός κατάλογος προσωπικού εκτιθεμένου σε βλαπτικούς παράγοντες», «ιατρικός ατομικός φάκελος επαγγελματικού κινδύνου» και «ιατρικός κατάλογος καταγραφής επαγγελματικών ασθενειών

ζ. Εκδίδει και τηρεί βεβαίωση εκτίμησης καταλληλότητας για το προσωπικό το οποίο συμπεριλαμβάνεται στον «ιατρικό κατάλογο προσωπικού εκτιθεμένου σε

βλαπτικούς παράγοντες», σε ότι αφορά τη συγκεκριμένη εργασία που τους έχει ανατεθεί και την κοινοποιεί στη διοίκηση.

η. Εκτελεί τακτικές επιθεωρήσεις, τουλάχιστον μία φορά κάθε εξάμηνο, στους χώρους εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης του προσωπικού συνεργαζόμενος με τον τεχνικό ασφαλείας και την επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων και εισηγείται πρόσθετα ή άμεσα μέτρα ελέγχου στην διοίκηση και επιβλέπει την εφαρμογή τους.

θ. Επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων προστασίας της υγείας του προσωπικού και πρόληψης των ατυχημάτων και επεξηγεί την αναγκαιότητα της σωστής χρήσης των ατομικών μέτρων προστασίας.

ι. Ερευνά τα αίτια των ατυχημάτων/συμβάντων , αναλύει και αξιολογεί τα αποτελέσματα των ερευνών του και προτείνει μέτρα για την αποτροπή παρόμοιων ατυχημάτων,

κ. Παρέχει επείγουσα θεραπεία σε περίπτωση ατυχήματος ή αιφνίδιας νόσου.

κα. Εκτελεί προγράμματα εμβολιασμού με εντολή της αρμόδιας διεύθυνσης υγιεινής της νομαρχίας.

κβ. Διοργανώνει την διεξαγωγή διαλέξεων και ομιλιών στα πλαίσια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του προσωπικού.

κγ. Τηρεί το ιατρικό απόρρητο.

κδ. Αναγγέλλει μέσω της διοίκησης στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας, ασθένειες του προσωπικού που οφείλονται στην εργασία.

κε. Δεν επιτρέπεται ο ιατρός εργασίας να χρησιμοποιείται, για να επαληθεύει το δικαιολογημένο ή μη, λόγω νόσου, απουσίας προσωπικού.

10.3 Επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας για το πολιτικό προσωπικό

Το πολιτικό προσωπικό του υπουργείου εθνικής άμυνας, έχει δικαίωμα σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στην ισχύουσα νομοθεσία:

α. Να συστήνει επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας η οποία αποτελείται από εκλεγμένους αντιπροσώπους, εφόσον οι εργαζόμενοι είναι περισσότεροι από πενήντα.

β. Να ορίζει εκπρόσωπο για την υγιεινή και την ασφάλεια της εργασίας, εφόσον οι εργαζόμενοι είναι λιγότεροι από πενήντα. Η επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας ή ο εκπρόσωπος του πολιτικού προσωπικού για την υγιεινή και την ασφάλεια της εργασίας, συνεδριάζει με τη διοίκηση της μονάδας / υπηρεσίας ή εκπρόσωπο αυτής, μέσα στο πρώτο δεκαήμερο κάθε τριμήνου. Η επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας ή ο εκπρόσωπος είναι όργανο συμβουλευτικό και έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

α. Μελετά τις συνθήκες εργασίας, προτείνει μέτρα για την βελτίωσή τους, παρακολουθεί την τήρηση των μέτρων υγιεινής και ασφάλειας και συμβάλλει στην εφαρμογή τους από το πολιτικό προσωπικό των εργαζομένων.

β. Σε περιπτώσεις σοβαρών εργατικών ατυχημάτων ή σχετικών συμβάντων προτείνει κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή επανάληψης τους.

γ. Επισημαίνει τον επαγγελματικό κίνδυνο στους χώρους εργασίας ή θέσεις εργασίας και εισηγείται μέτρα για την πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου στον τεχνικό

ασφαλείας και στον ιατρό εργασίας, προκειμένου να ληφθούν υπόψη στην γραπτή εκτίμηση επικινδυνότητας.

δ. Ενημερώνεται από τη διοίκηση για τα στοιχεία των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών.

ε. Ενημερώνεται για την εισαγωγή νέων παραγωγικών διαδικασιών, μηχανημάτων, εργαλείων και υλικών ή για τη λειτουργία νέων εγκαταστάσεων σ' αυτή, στο μέτρο που επηρεάζουν τις συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας.

10.4 Προσωπικό μονάδων και υπηρεσιών ενόπλων δυνάμεων

Οι προϊστάμενοι των τμημάτων επιβλέπουν την εφαρμογή των καθοριζομένων στο σύστημα υγιεινής και ασφάλειας, ενώ το σύνολο του προσωπικού φροντίζει για την ασφάλεια και την υγεία του, καθώς και για την ασφάλεια και υγεία των άλλων ατόμων που επηρεάζονται από τις πράξεις ή παραλείψεις τους. Ειδικότερα:

α. Χρησιμοποιεί σωστά τις συσκευές - μηχανήματα - εργαλεία και τις επικίνδυνες ουσίες, σύμφωνα με τα καθήκοντα πού του έχουν ανατεθεί.

β. Χρησιμοποιεί τον ατομικό εξοπλισμό προστασίας που του έχει διατεθεί.

γ. Αναφέρει ιεραρχικά στους προϊσταμένους, τεχνικούς ασφαλείας, ιατρούς εργασίας και επιτροπή υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας, άμεσα τις καταστάσεις που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια και υγεία του.

δ. Δεν θέτει εκτός λειτουργίας ή μετατοπίζει αυθαίρετα τους μηχανισμούς ασφαλείας μηχανών, εργαλείων, συσκευών, εγκαταστάσεων.

ε. Παρακολουθεί τα σχετικά σεμινάρια ή άλλα επιμορφωτικά προγράμματα, πού σχετίζονται με την υγιεινή και την ασφάλεια.

στ. Ενημερώνει ιεραρχικά για τα παρ' ολίγον ατυχήματα προκειμένου να εξετάζονται αρμοδίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

11.1 Σκοπός

Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι:

α. Ο προσδιορισμός εκείνων των λειτουργιών και δραστηριοτήτων για τις οποίες, μετά την εφαρμογή της διαδικασίας εκτίμησης της επικινδυνότητας, εντοπίστηκαν κίνδυνοι μη αποδεκτής επικινδυνότητας και για τις οποίες πρέπει να καθοριστούν συγκεκριμένα κριτήρια για την υλοποίησή τους.

β. Η υλοποίηση συγκεκριμένων οδηγιών για τον καθορισμό του τρόπου εκτέλεσης των δραστηριοτήτων και λειτουργιών και των μέτρων ελέγχου της συσχετιζόμενης με αυτές επικινδυνότητας.

11.2 Ορισμοί

α. Επικίνδυνο υλικό: Ένα προϊόν, απόβλητο ή συνδυασμός υλικών το οποίο εξαιτίας της ποσότητας, της συγκέντρωσης, των φυσικών, των χημικών, των τοξικών, των ραδιολογικών ή των μολυσματικών του χαρακτηριστικών, μπορεί να προκαλέσει σημαντική, πραγματική ή δυνητική βλάβη στην ανθρώπινη υγεία και ασφάλεια, στο περιβάλλον και στην υλικοτεχνική υποδομή, όταν δεν διαχειρίζεται, μεταφέρεται, αποθηκεύεται, χρησιμοποιείται και διατίθεται με τον κατάλληλο τρόπο.

β. Δελτίο δεδομένων ασφαλείας υλικών: Είναι ένα τυπωμένο ή γραπτό έγγραφο που παρέχει πληροφορίες για την φυσικά, χημικά και βιολογικά χαρακτηριστικά ενός επικίνδυνου υλικού, τα μέτρα προστασίας, καθώς και άλλες πληροφορίες όπως τη χημική, την κοινή και την εμπορική του ονομασία, τον κατασκευαστή του και τον κατάλογο με τα συστατικά του.

11.3 Μεθοδολογία

Για κάθε προσδιορισμένο κίνδυνο, μετά την εφαρμογή της διαδικασίας «εκτίμηση επικινδυνότητας», για τον οποίο η επικινδυνότητα εκτιμάται ως μη αποδεκτή, πρέπει να εφαρμόζονται συγκεκριμένα μέτρα ελέγχου. Τα μέτρα αυτά πρέπει να συνδέονται με συγκεκριμένες διαδικασίες ή οδηγίες ελέγχου λειτουργίας, η εφαρμογή των οποίων διασφαλίζει την συνεχή παρακολούθηση των κινδύνων. Τα μέτρα ελέγχου, όπως προκύπτουν από τη διαδικασία εκτίμησης της επικινδυνότητας, υπάγονται σε δύο περιπτώσεις:

α. Σε αυτά που υλοποιούνται εφάπαξ και δεν απαιτούν περαιτέρω παρακολούθηση.

β. Σε αυτά που αφότου εγκατασταθούν, απαιτούν συνεχή ή περιοδική παρακολούθησή τους, ώστε να εξασφαλίζεται ότι δεν θα αποκλίνουν από τις καθορισμένες προδιαγραφές. Σε ότι αφορά τη δεύτερη περίπτωση, σε κάθε μονάδα των

ενόπλων δυνάμεων πρέπει να εφαρμόζονται συγκεκριμένες οδηγίες ελέγχου του τρόπου υλοποίησης των δραστηριοτήτων, λειτουργιών και εργασιών, καθώς και για τη λειτουργία και παρακολούθηση των σχετικών μέτρων ελέγχου. Οι οδηγίες αυτές εκδίδονται από την ίδια την μονάδα, εάν δεν υπάρχει αντίστοιχη διαδικασία ή οδηγία από προϊστάμενο κλιμάκιο, είτε εφαρμόζεται η αντίστοιχη οδηγία του προϊστάμενου κλιμακίου. Στις υπόψη οδηγίες πρέπει να καθορίζονται ο βλαπτικός παράγοντας, οι μέθοδοι και οι τεχνικές ελέγχου, οι παράμετροι ελέγχου, οι μονάδες μέτρησης, οι προδιαγραφές και τα επιτρεπτά όρια, οι υπεύθυνοι παρακολούθησης και η συχνότητα παρακολούθησης.

11.4 Διαχείριση επικίνδυνων υλικών

11.4.1 Γενικά

Η διαχείριση επικίνδυνων υλικών αποτελεί μια πολύ σημαντική δραστηριότητα, καθώς τα επικίνδυνα υλικά αποτελούν πηγές κινδύνου που εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων. Η διαχείριση επικίνδυνων υλικών περιλαμβάνει τις παρακάτω επιμέρους δραστηριότητες:

α. Μεταφορά επικίνδυνου υλικού: Η μεταφορά επικίνδυνων υλικών πραγματοποιείται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ισχύουσας νομοθεσίας και των αντιστοίχων διαταγών των Γενικών Επιτελείων, σε σχέση με τη συσκευασία, σήμανση, τη φόρτωση και εκφόρτωση, τη συνοδευτική τεκμηρίωση και τον τρόπο μεταφοράς.

β. Παραλαβή και αποθήκευση επικίνδυνου υλικού: Οι αρμόδιοι φορείς για την παραλαβή και την αποθήκευση επικίνδυνων υλικών πρέπει:

i. Να επιβεβαιώνουν την ύπαρξη MSDS στη συσκευασία του υλικού.

ii. Να μεριμνούν για την αποθήκευσή τους σε κατάλληλη τοποθεσία και συνθήκες.

iii. Να συνεργάζονται με τον τεχνικό ασφαλείας για την ορθή διαχείρισή τους.

iv. Να τοποθετούν τα υλικά σε χώρο όπου υπάρχει ελεγχόμενη πρόσβαση από κατάλληλο προσωπικό.

γ. Χρήση επικίνδυνου υλικού: Κατά τη χρήση ενός επικίνδυνου υλικού οι χρήστες είναι υποχρεωμένοι:

i. Να τηρούν τις οδηγίες και τα μέτρα ελέγχου.

ii. Να χρησιμοποιούν τα ΜΑΠ.

iii. Να συμβουλεύονται τα MSDS.

δ. Διάθεση επικίνδυνου υλικού: Κατά τη διάθεση επικίνδυνων υλικών οι εμπλεκόμενοι φορείς μεριμνούν για:

i. Τη διεξαγωγή των απαραίτητων δοκιμών για την μελέτη, ταυτοποίηση και κατηγοριοποίηση του επικίνδυνου υλικού.

ii. Την επιλογή κατάλληλου φορέα διάθεσης του επικίνδυνου υλικού.

iii. Την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας.

iv. Την επιλογή κατάλληλου τόπου διάθεσης.

v. Την επιλογή κατάλληλης μεθόδου διάθεσης (ανακύκλωση, καταστροφή κλπ).

11.4.2 Υπευθυνότητες τεχνικού ασφαλείας

Ο τεχνικός ασφαλείας είναι υπεύθυνος για:

α. Να επιβεβαιώνει ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι που μεταχειρίζονται και αποθηκεύουν επικίνδυνα υλικά έχουν παραλάβει τα σχετικά δελτία δεδομένων ασφαλείας υλικών και έχουν ενημερωθεί για το περιεχόμενό τους.

β. Να ανασκοπεί τα υφιστάμενα υλικά για τον εντοπισμό όσων είναι επικίνδυνα.

γ. Να εφαρμόζει τη διαδικασία «εκτίμηση επικινδυνότητας» για κάθε επικίνδυνο υλικό.

δ. Να συντάσσει γραπτές οδηγίες στις οποίες να προτείνει μέτρα ελέγχου και μέσα ατομικής προστασίας για τη διαχείριση των επικίνδυνων υλικών.

ε. Να επιβεβαιώνει ότι η συσκευασία όλων των επικίνδυνων υλικών φέρει σήμανση με την ταυτότητά τους και προειδοποιήσεις ασφαλείας για τη χρήση τους.

στ. Να προβαίνει σε ενημέρωση του προσωπικού σε σχέση με τα επικίνδυνα υλικά, τα προληπτικά μέτρα και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται προκειμένου να εξασφαλίζεται η ασφαλής χρήση του κάθε υλικού, καθώς και την κατανόηση των MSDS.

ζ. Να συντάσσει οδηγίες για την αντιμετώπιση καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης που σχετίζονται με τα συγκεκριμένα υλικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^{ο} : ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ/ΣΥΜΒΑΝΤΑ

12.1 Σκοπός

Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι να καθορισθεί η μεθοδολογία, σύμφωνα με την οποία:

α. Γίνεται η διαχείριση των ατυχημάτων, των συμβάντων και των μη συμμορφώσεων που λαμβάνουν χώρα, με σκοπό τον μετριασμό των συνεπειών τους.

β. Γίνεται η διερεύνηση των ατυχημάτων, των συμβάντων και τις μη συμμορφώσεις, με σκοπό τον ακριβή προσδιορισμό των αιτίων που τα προκάλεσαν.

γ. Λαμβάνουν χώρα οι απαραίτητες διορθωτικές και προληπτικές ενέργειες μετά από τα ατυχήματα, τα συμβάντα και τις μη συμμορφώσεις, ώστε να εξασφαλίζεται η αποκατάσταση των αιτίων που τα προκάλεσαν και η αποφυγή επανάληψής τους.

12.2 Ορισμοί

α. Μη Συμμόρφωση: Κάθε απόκλιση από πρότυπα συστημάτων διαχείρισης, πρακτικές, κανονισμούς, διαδικασίες, προδιαγεγραμμένα όρια, απαιτήσεις επίδοσης κλπ, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε άμεσο ή έμμεσο τραυματισμό, ασθένεια, καταστροφή ή βλάβη εξοπλισμού, υλικών και εγκαταστάσεων, βλάβη στο περιβάλλον, ή συνδυασμό αυτών.

β. Γεγονός: Περιστατικό ή κατάσταση, που λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο τόπο και για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

γ. Ατύχημα: Ανεπιθύμητο γεγονός το οποίο προκάλεσε τραυματισμό ή ασθένεια ή απώλεια ανθρώπινης ζωής, ζημία περιουσιακών στοιχείων, ζημία στο περιβάλλον του χώρου εργασίας ή συνδυασμό των προηγουμένων.

δ. Συμβάν: Μη προσχεδιασμένο γεγονός το οποίο είχε τη δυνατότητα να οδηγήσει σε κάποιο ατύχημα.

ε. Βασική αιτία: Η γενεσιουργός αιτία μίας μη συμμόρφωσης, ενός συμβάντος ή ενός ατυχήματος.

στ.Διορθωτική ενέργεια: Ενέργεια η οποία υλοποιείται με σκοπό την ελαχιστοποίηση ή εξάλειψη της βασικής αιτίας μίας εντοπισμένης μη συμμόρφωσης, είτε ενός εντοπισμένου συμβάντος ή ατυχήματος, ώστε να αποφευχθεί η επανάληψή του.

ζ.Προληπτική ενέργεια: Ενέργεια η οποία υλοποιείται με σκοπό την ελαχιστοποίηση ή εξάλειψη της βασικής αιτίας μίας πιθανής μη συμμόρφωσης είτε ενός πιθανού συμβάντος ή ατυχήματος, ώστε να αποφευχθεί η πρόκλησή του.

12.3 Διαχείριση ατυχημάτων/συμβάντων

Η διαχείριση των ατυχημάτων / συμβάντων κινείται σε δύο βασικούς άξονες:

α. Ανταπόκριση: Την διαχείριση των επιπτώσεων του ατυχήματος/συμβάντος, ώστε αυτές να αντιμετωπιστούν και να μετριαστούν.

β. Διερεύνηση: Την διερεύνησή του ατυχήματος/συμβάντος, ώστε να ανευρεθεί η βασική αιτία που οδήγησε σε αυτό και να λάβουν χώρα οι κατάλληλες διορθωτικές ή προληπτικές ενέργειες.

12.4 Στόχοι διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος

Οι στόχοι της διεξαγωγής διερεύνησης ενός ατυχήματος/συμβάντος, από πλευράς υγιεινής και ασφάλειας, είναι οι παρακάτω:

α. Ο προσδιορισμός και η περιγραφή της πραγματικής χρονικής σειράς των γεγονότων που οδήγησαν στο ατύχημα/συμβάν.

β. Ο προσδιορισμός των άμεσων, έμμεσων αιτιών και της βασικής αιτίας που οδήγησαν στο ατύχημα/συμβάν.

γ. Ο προσδιορισμός των μέτρων ελέγχου της επικινδυνότητας, ώστε να αποφευχθούν παρόμοια ατυχήματα/συμβάντα.

12.5 Φάσεις διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος

Οι φάσεις διερεύνησης ενός ατυχήματος/συμβάντος παρουσιάζονται στο παρακάτω σχήμα 1 και είναι:

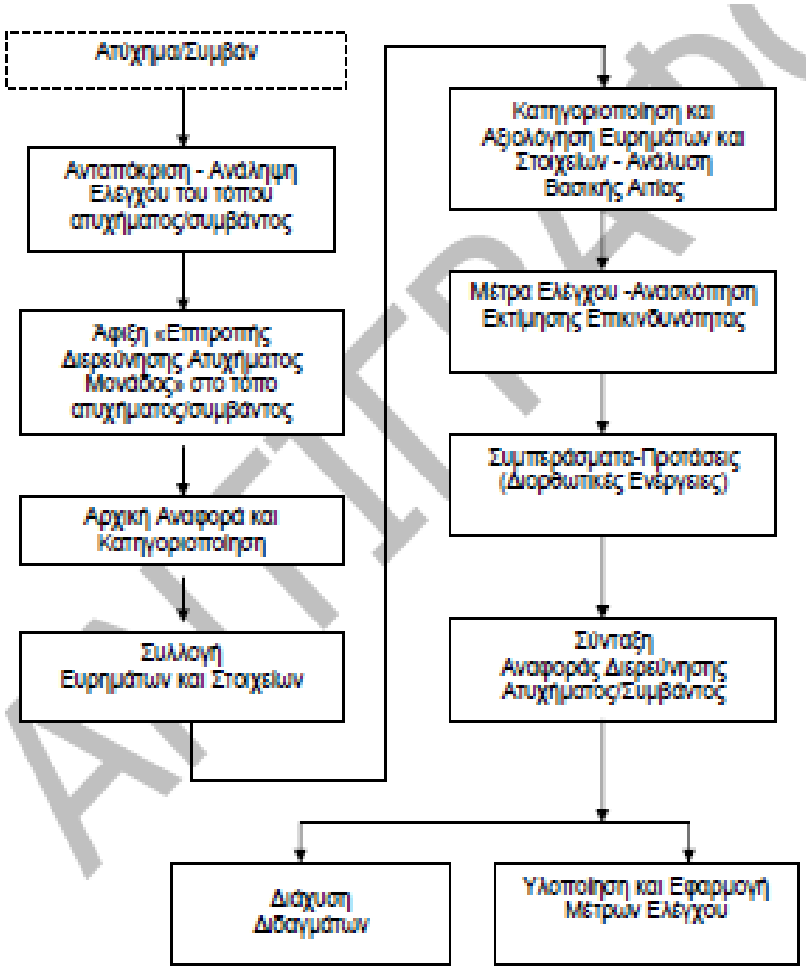

Σχήμα 1. Φάσεις Διερεύνησης Ατυχήματος/Συμβάντος

α. Ανταπόκριση - Ανάληψη ελέγχου του τόπου ατυχήματος/συμβάντος: Οι στόχοι της φάσης αυτής τόσο για τα εντός όσο και για τα εκτός μονάδας ατυχήματα, είναι:

i. Η εξάλειψη της πηγής του κινδύνου ή η απαγόρευση πρόσβασης σε αυτή, εάν αυτή εξακολουθεί να υφίσταται. Για την ικανοποίηση του στόχου αυτού λαμβάνουν χώρα ενέργειες προσωρινού χαρακτήρα που αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου, εξάλειψη ή απαγόρευση πρόσβασης προς την πηγή ή πηγές κινδύνου που είναι δυνατό να εξακολουθούν να υφίστανται και μετά το ατύχημα, καθώς και τη λήψη όλων των απαραιτήτων προληπτικών μέτρων. Τέτοιες ενέργειες μπορεί να είναι για παράδειγμα η κατάσβεση μίας πυρκαγιάς, η απαγόρευση πρόσβασης σε μία περιοχή που υφίστανται βιολογικοί κίνδυνοι, η διακοπή παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και η χρήση μέσων ατομικής προστασίας.

ii. Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων του ατυχήματος/συμβάντος. Για την ικανοποίηση του στόχου αυτού λαμβάνουν χώρα ενέργειες που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση επιπτώσεων, σε ανθρώπους, σε υποδομές και υλικά καθώς και στο περιβάλλον. Τέτοιες ενέργειες μπορεί να είναι η παροχή Α΄ Βοηθειών, η συνεργασία με φορείς της πολιτείας (αστυνομία, πυροσβεστική υπηρεσία, γενική γραμματεία πολιτικής προστασίας) και η εφαρμογή των σχεδίων εκτάκτου ανάγκης.

iii. Η διαφύλαξη του τόπου του ατυχήματος/συμβάντος και των τυχόν ευρημάτων και αποδεικτικών στοιχείων. Για την ικανοποίηση του στόχου αυτού λαμβάνουν χώρα ενέργειες που αποσκοπούν στον έλεγχο της πρόσβασης στο τόπο του ατυχήματος, ώστε να αποφευχθεί τυχόν περαιτέρω έκθεση ατόμων σε κίνδυνο, να εξασφαλιστεί ο προσδιορισμός, η φρούρηση και η ελεγχόμενη διαχείριση των ευρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων του ατυχήματος/συμβάντος, συμπεριλαμβανομένων των μαρτύρων και των εμπλεκομένων στο ατύχημα.

β. Περιφρούρηση του τόπου του ατυχήματος/συμβάντος: Η περιφρούρηση του τόπου του ατυχήματος/συμβάντος είναι καταρχήν υποχρεωτική, μέχρι την άφιξη της αρμόδιας επιτροπής διερεύνησης ατυχημάτων/συμβάντος. Η διακοπή της περιφρούρησης του τόπου του ατυχήματος γίνεται μόνο μετά από σχετική άδεια από τον πρόεδρο της επιτροπής διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος. Η περιφρούρηση πρέπει να ικανοποιεί τις παρακάτω απαιτήσεις:

i. Η ομάδα περιφρούρησης πρέπει να εξασφαλίζει την ελεγχόμενη πρόσβαση στον τόπο του ατυχήματος και μόνο εξουσιοδοτημένα άτομα να εισέρχονται σε αυτόν (επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος, αστυνομικές αρχές, ιατροί).

ii. Η ομάδα περιφρούρησης πρέπει να προβαίνει σε ένα αρχικό προσδιορισμό των ευρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων του ατυχήματος/συμβάντος. Η επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος είναι εκείνη η οποία στη συνέχεια θα προχωρήσει σε αναλυτική καταγραφή και επισήμανση αυτών.

iii. Η ομάδα περιφρούρησης πρέπει να εξασφαλίζει την ακεραιότητα των ευρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων είτε αυτά απαιτείται να παραμείνουν στον τόπο του ατυχήματος είτε να μεταφερθούν σε ασφαλή χώρο.

iv. Η μετακίνηση των ευρημάτων και στοιχείων καταρχήν δεν επιτρέπεται, μέχρι να δοθεί η σχετική άδεια από την αρμόδια επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος. Εξαίρεση αποτελούν οι περιπτώσεις όπου τα ίδια τα ευρήματα αποτελούν πηγή κινδύνου, είτε παρεμποδίζουν τη διάσωση, είτε δημιουργούν άλλο σοβαρό πρόβλημα κοινωνικού χαρακτήρα.

v. Η ομάδα περιφρούρησης επιτρέπει τη φωτογράφηση των ευρημάτων και αποδεικτικών στοιχείων μόνο στα μέλη της επιτροπής διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος.

γ. Αρχική αναφορά και κατηγοριοποίηση: Ο ιεραρχικά ανώτερος ο οποίος παρίσταται στο χώρο του ατυχήματος/συμβάντος, είναι υπεύθυνος για την ανάληψη ελέγχου της τοποθεσίας του ατυχήματος/συμβάντος. Όταν μεταβεί στο χώρο του ατυχήματος η επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος κατηγοριοποιεί το ατύχημα/συμβάν ανάλογα με την σοβαρότητά του, όπως περιγράφονται στον πίνακα 1, και η οποία βασίζεται στην κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας, όπως αυτή ορίστηκε στην εκτίμηση επικινδυνότητας. Οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας του ατυχήματος/συμβάντος είναι οι παρακάτω:

i. Άτομα ή ομάδες ατόμων που βλάφτηκαν ή επηρεάστηκαν.

ii. Τύπος βλαβών / συνεπειών (τραυματισμός, ασθένεια, καταστροφή υλικού, διακοπή δραστηριότητας, μόλυνση περιβάλλοντος, νομικές συνέπειες).

iii. Έκταση βλαβών / συνεπειών (αριθμός ατόμων που μπορούν να βλαφτούν, κόστος αποκατάστασης βλαβών σε εξοπλισμό, χρόνος διακοπής δραστηριότητας). Στην

περίπτωση που το ατύχημα/συμβάν κατηγοριοποιηθεί σε κατηγορία σοβαρότητας 1 ή 2, η επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος προβαίνει στις παρακάτω ενέργειες:

iv. Ενημερώνει την προϊστάμενη επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος, προκειμένου να αφιχθεί στον τόπο του ατυχήματος/συμβάντος εφόσον κάτι τέτοιο κριθεί απαραίτητο.

v. Εάν η προϊστάμενη επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος δεν δύναται ή δεν κρίνει απαραίτητο να παραστεί στον τόπο του ατυχήματος/συμβάντος, η αρχικά ορισθείσα επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος, προβαίνει σε όλες τις περαιτέρω διαδικασίες, μέχρι και την συλλογή των ευρημάτων και στοιχείων. Στη συνέχεια τη διαχείριση αναλαμβάνει η προϊστάμενη επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΤΥΧΗΜΑΤΟΣ/ΣΥΜΒΑΝΤΟΣ				
	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΟΣ/ΣΥΜΒΑΝΤΟΣ			
	ΚΣ-4 (ΜΙΚΡΗ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ)	ΚΣ-3 (ΜΕΤΡΙΑ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ)	ΚΣ-2 (ΜΕΓΑΛΗ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ)	ΚΣ-1 (ΥΨΗΛΗ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ)
ΥΓΕΙΕΙΝΗ-ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	Επιπόλαια τραύματα. Α' Βοήθειες. Μικρή ανάγκη ιατρικής υποστήριξης.	Μικροτραυματισμός Προσωρινή ανικανότητα.	Εκτεταμένα τραύματα. Μόνιμη μερική ανικανότητα.	Κίνδυνοι που οδηγούν σε Καταστάσεις Εκτάκτου Ανάγκης. Θάνατος. Μόνιμη ολική ανικανότητα. Θανάσιμες ασθένειες.
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΛΙΚΩΝ	Αμελητέα ζημιά υποδομών-υλικών, η αποκατάσταση των οποίων απαιτεί χαμηλό κόστος.	Μικρής έκτασης ζημία υποδομών-υλικών, η αποκατάσταση των οποίων απαιτεί μέτριο κόστος.	Σημαντικής έκτασης ζημία υποδομών-υλικών, η αποκατάσταση των οποίων απαιτεί υψηλό κόστος.	Ολοκληρωτική καταστροφή υποδομών-υλικών που οδηγεί σε Καταστάσεις Εκτάκτου Ανάγκης.
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	Περιορισμένη ρύπανση η οποία αποκαθίσταται πλήρως με χαμηλό κόστος.	Μέτρια ρύπανση η οποία αποκαθίσταται πλήρως με μέτριο κόστος.	Εκτεταμένη ρύπανση η οποία είτε δεν μπορεί να αποκατασταθεί πλήρως, είτε αποκαθίσταται με υψηλό κόστος.	Εκτεταμένη ρύπανση που οδηγεί σε Καταστάσεις Εκτάκτου Ανάγκης.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

Παρατήρηση

Σε περίπτωση που οι επιπτώσεις του ατυχήματος/συμβάντος οδηγούν σε διαφορετική κατηγορία σοβαρότητας στις υποκατηγορίες ελέγχου (υγιεινή και ασφάλεια προσωπικού, ασφάλεια υποδομών και υλικών, προστασία περιβάλλοντος), για την κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας λαμβάνεται υπόψη η δυσμενέστερη κατηγορία.

Η σοβαρότητα ενός ατυχήματος/συμβάντος δύναται να παρεκκλίνει από την κατηγοριοποίηση του Πίνακα 1, εάν οι επιπτώσεις έχουν αντίκτυπο σε περισσότερα του ενός άτομου ή σε συνδυασμό προσωπικού, υποδομών και στο περιβάλλον. Για την κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας ενός συμβάντος, λαμβάνονται υπόψη και οι επιπτώσεις που δύναται να υπάρξουν και στο παρ' ολίγον ατύχημα.

δ. Συλλογή ευρημάτων και στοιχείων: Η συλλογή τεκμηρίων, ευρημάτων και στοιχείων είναι κρίσιμη φάση της διερεύνησης του ατυχήματος και πραγματοποιείται από την αρμόδια επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος. Υπάρχουν τρεις βασικοί τύποι ευρημάτων και στοιχείων που συλλέγονται κατά τη διάρκεια της διερεύνησης, όπως περιγράφονται παρακάτω:

i. Μαρτυρίες εμπλεκομένων. Περιλαμβάνει καταγραφή του συνόλου των εμπλεκομένων στο χώρο του ατυχήματος/συμβάντος και στοιχεία που προέρχονται από

τις μαρτυρίες, παρατηρήσεις και πληροφορίες αυτοπτών μαρτύρων και λοιπών εμπλεκομένων. Σχεδιαγράμματα και χάρτες, δύναται να χρησιμοποιούνται για την διαλεύκανση των πληροφοριών.

ii. Φυσικά ευρήματα και στοιχεία. Αφορούν τα ευρήματα και στοιχεία που σχετίζονται με το ατύχημα/συμβάν, όπως εξοπλισμός, μηχανικά μέρη, συντρίμμια και περιβάλλων χώρος. Τα ευρήματα αφότου ταυτοποιηθούν και σημανθούν, φωτογραφίζονται, και εάν είναι δυνατόν, συλλέγονται αυτούσια ώστε να ακολουθήσει διεξοδική μελέτη τους. Επιπλέον, συλλέγονται στοιχεία που σχετίζονται με τις επιπτώσεις του ατυχήματος σε ανθρώπους, όπως για παράδειγμα το είδος των τραυμάτων και βλαβών υγείας. Τα πρωτογενή ευρήματα δύναται να υποστούν περαιτέρω εργαστηριακό έλεγχο, όπως χημική ή βιολογική ανάλυση και έλεγχο αστοχίας υλικού. Όλα τα δεσμευμένα τεκμήρια αποδεσμεύονται μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας διερεύνησης ή εάν ο πρόεδρος της επιτροπής διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος κρίνει σκόπιμο.

iii. Έγγραφα. Αφορούν τα ευρήματα και στοιχεία που προκύπτουν από την μελέτη αρχείων, αναφορών, διαδικασιών και εντύπων, τα οποία σχετίζονται με το ατύχημα, όπως υφιστάμενες διαδικασίες και οδηγίες, αρχεία συντήρησης, εκπαίδευσης, αναφορές ελέγχου, η γραπτή εκτίμηση επικινδυνότητας, πιστοποιητικά, χάρτες και σχέδια. Φωτοαντίγραφα όλων των εγγράφων που θεωρούνται ότι μπορούν να συνεισφέρουν στην διερεύνηση του ατυχήματος καταχωρούνται στον «φάκελο διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος».

ε. Κατηγοριοποίηση και αξιολόγηση ευρημάτων και στοιχείων: Η αρμόδια επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος μεριμνά για την καταγραφή όλων των συγκεντρωθέντων τεκμηρίων, τα οποία και περιγράφει στην αναφορά διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος. Επιπλέον, μεριμνά για την κατάστρωση του χρονοδιαγράμματος του ατυχήματος, στο οποίο περιλαμβάνεται η χρονική ακολουθία των γεγονότων από η στιγμή που ξεκίνησε η παρέκκλιση από τις κανονικές συνθήκες λειτουργίας, μέχρι την επιστροφή στις κανονικές συνθήκες.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης ενός ατυχήματος ή ενός συμβάντος έχει σκοπό τον εντοπισμό της βασικής αιτίας πρόκλησής του, η οποία θα οδηγήσει στην εισαγωγή νέων μέτρων ελέγχου ή τη βελτίωση των υφιστάμενων. Προκειμένου να εντοπιστεί η βασική αιτία του ατυχήματος ή συμβάντος, γίνεται καταγραφή της αλυσίδας πρόκλησης του ατυχήματος ή βλάβης υγείας (σχήμα 2), με βάση τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί κατά τα προηγούμενα στάδια. Η διαδικασία αυτή είναι παρόμοια με εκείνη που ακολουθείται στην εκτίμηση επικινδυνότητας, με τη διαφορά ότι εδώ το ατύχημα είναι πραγματικό και όχι υποθετικό. Έτσι και σε αυτή την περίπτωση, εφαρμόζεται μία αντίστροφη λογική, όπου από τις συνέπειες και το γεγονός του ατυχήματος και διαμέσου των άμεσων και έμμεσων αιτίων που το προκάλεσαν, εντοπίζεται η βασική αιτία που οδήγησε σε αυτό.

στ. Μέτρα Ελέγχου - Ανασκόπηση εκτίμησης επικινδυνότητας: Για την αποφυγή επανάληψης του ατυχήματος/συμβάντος, απαιτείται διορθωτική ενέργεια που αποσκοπεί είτε στη βελτίωση των υφιστάμενων μέτρων ελέγχου είτε στην υλοποίηση νέων. Σε κάθε περίπτωση τα προς υλοποίηση νέα ή τροποποιηθέντα μέτρα ελέγχου, τα οποία φορούν το συγκεκριμένο ατύχημα/συμβάν, θα πρέπει να αξιολογηθούν πριν από την τελική εφαρμογή τους, σύμφωνα με την εκτίμηση επικινδυνότητας, ώστε να

επιβεβαιωθεί ότι η επικινδυνότητα περιορίζεται σε ανεκτά ή αποδεκτά επίπεδα. Κατά τη λήψη απόφασης εισαγωγής νέων ή τροποποιημένων μέτρων ελέγχου λαμβάνονται υπόψη και τα τυχόν προγενέστερα ή παρόμοια ατυχήματα/συμβάντα που έχουν λάβει χώρα, καθώς και τα σχετικά στατιστικά στοιχεία.

ζ. Συμπεράσματα και προτάσεις (διορθωτικές ενέργειες): Με την ολοκλήρωση όλων των προηγούμενων βημάτων, η διερεύνηση καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα και προτάσεις, ώστε να αποφευχθεί η επανάληψή του. Έτσι, το βήμα αυτό ουσιαστικά αποτελεί τη σύνοψη της διερεύνησης του ατυχήματος και περιλαμβάνει τα αποτελέσματα και το πόρισμα της διερεύνησης, τις απαιτούμενες διορθωτικές ενέργειες, για τη βελτίωση των υφιστάμενων μέτρων ελέγχου, είτε την εισαγωγή νέων, καθώς και τα διδάγματα που εξήχθησαν. Τονίζεται ότι κατά την εξαγωγή των συμπερασμάτων και του πορίσματος της διερεύνησης, ο εντοπισμός τυχόν ανθρώπινου λάθους πρέπει να θεωρείται έμμεσο αίτιο για την πρόκληση ενός ατυχήματος, δηλαδή το ενδιάμεσο στάδιο που θα οδηγήσει στην εύρεση της βασικής αιτίας αυτού. Τελικός σκοπός είναι η καθιέρωση συγκεκριμένων μέτρων ελέγχου για την αποφυγή επανάληψής του, συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης του εμπλεκόμενου προσωπικού που υπέπεσε στο λάθος και της κοινοποίησης σε όλο το προσωπικό για την αποκόμιση διδαγμάτων.

η. Αναφορά διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος: Η αρμόδια επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος, μετά το πέρας της διερεύνησης συντάσσει την αναφορά διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος, στην οποία συμπεριλαμβάνονται τα παρακάτω:

i. Περιγραφή ατυχήματος/συμβάντος: Περιγράφονται αναλυτικά ο τόπος και ο χρόνος, καθώς και οι συνθήκες και τα γεγονότα, σύμφωνα με την χρονική σειρά που έλαβαν χώρα. Τα γεγονότα αποτυπώνονται, εφόσον κρίνεται απαραίτητο και σε σχετικό χρονοδιάγραμμα.

ii. Επιπτώσεις ατυχήματος/συμβάντος: Περιγράφονται οι επιπτώσεις του ατυχήματος/συμβάντος σε ανθρώπους, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και στο περιβάλλον.

iii. Κατηγοριοποίηση σοβαρότητας ατυχήματος/συμβάντος: Περιγράφεται η διαδικασία σύμφωνα με την οποία πραγματοποιήθηκε η κατηγοριοποίηση του ατυχήματος, σύμφωνα με τις κατηγορίες σοβαρότητας που φαίνονται στον πίνακα 1.

iv. Περιγραφή τεκμηρίων:

- Εμπλεκόμενοι στο ατύχημα/συμβάν: Αναγράφονται ονομαστικά οι παρόντες στον χώρο του ατυχήματος/συμβάντος και όλοι γενικά οι εμπλεκόμενοι.
- Μαρτυρίες εμπλεκομένων: Περιγράφονται όλα τα ευρήματα και στοιχεία που έχουν προκύψει από τις μαρτυρίες των εμπλεκομένων.
- Φυσικά ευρήματα και στοιχεία: Γίνεται αναφορά στα τεκμήρια που προκύπτουν από τη μελέτη όλων των φυσικών ευρημάτων και στοιχείων από τον τόπο του ατυχήματος (μηχανικά μέρη, φωτογραφίες, χημικές και βιολογικές αναλύσεις κλπ), πως έχει ήδη περιγραφεί παραπάνω.
- Εργαστηριακές αναλύσεις και έλεγχοι: Περιγράφονται οι τυχόν χρησιμοποιούμενοι έλεγχοι και αναλύσεις, όπως ο έλεγχος μηχανικών μερών, οι δοκιμές εξοπλισμού, οι χημικές και οι βιολογικές αναλύσεις.

- Έγγραφα: Γίνεται αναφορά σε όλα τα σχετικά με το ατύχημα έγγραφα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τεκμηρίωση της διερεύνησης.
- Λοιπά στοιχεία: Περιλαμβάνει οποιοδήποτε άλλο στοιχείο κρίνεται ότι συμβάλει στην τεκμηρίωση της διερεύνησης.

v. Ανάλυση ατυχήματος/συμβάντος

- Πιθανότερο σενάριο: Επιλέγεται και περιγράφεται με βάση τα ευρήματα και τα στοιχεία, το πιθανότερο από ένα σύνολο εναλλακτικών σεναρίων, για το πώς προκλήθηκε το ατύχημα/συμβάν, αξιολογώντας τα άμεσα και έμμεσα αίτια και τη βασική αιτία αυτού.
- Ανάλυση βασικής αιτίας: Για το πιθανότερο σενάριο γίνεται αποτύπωση των άμεσων και έμμεσων αιτίων καθώς και της βασικής αιτίας πρόκλησης του ατυχήματος, σύμφωνα με τη τεχνική της ανάλυση βασικής αιτίας που περιγράφηκε παραπάνω. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν και άλλες παρόμοιες τεχνικές για τη διευκόλυνση της ανάλυσης του ατυχήματος.

vi. Πόρισμα διερεύνησης

- Συμπεράσματα Διερεύνησης: Περιλαμβάνει τα συμπεράσματα και το πόρισμα της διερεύνησης ως λογικό αποτέλεσμα του πιθανότερου σεναρίου που έχει προκύψει από την ανάλυση βασικής αιτίας. Εφόσον προκύψουν ανάλογα στοιχεία, η Επιτροπή Διερεύνησης Ατυχήματος δύναται να προτείνει επέκταση της διερεύνησης σε παρελθόντα παρόμοια ατυχήματα στον ίδιο ή σε άλλο χώρο.
- Προτάσεις-Διορθωτικές/προληπτικές ενέργειες-μέτρα ελέγχου: Αφορά τον καθορισμό των άμεσων και των μεσομακροπρόθεσμων διορθωτικών/προληπτικών ενεργειών και μέτρων ελέγχου, καθώς και του χρόνου υλοποίησής αυτών, για την εξάλειψη ή ελαχιστοποίηση των άμεσων, των έμμεσων αιτίων και της βασικής αιτίας του ατυχήματος/συμβάντος και την αποφυγή επανάληψής του.
- Διδάγματα: Είναι η συνοπτική αναφορά των διδαγμάτων που προέκυψαν από το ατύχημα/συμβάν, τα οποία στη συνέχεια θα διαχυθούν σε όλα τα κλιμάκια διοίκησης των ενόπλων δυνάμεων, ενέργεια που θα συμβάλλει στην αποφυγή επανάληψης παρόμοιου ατυχήματος.

vii. Προσαρτημένα

Στα προσαρτημένα παρατίθενται κατά χρονολογική σειρά, όλα τα στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πληροφοριακό υλικό αναφοράς και τεκμηρίωσης.
Παραδείγματα τέτοιου υλικού μπορεί να είναι:

- Φωτογραφίες
- Μαρτυρίες εμπλεκομένων
- Έγγραφα και αρχεία ελέγχου και δοκιμών

- Δοκιμές εξοπλισμού
- Πιστοποιητικά χημικών και βιολογικών αναλύσεων
- Προδιαγραφές.

θ. Υλοποίηση και εφαρμογή των νέων ή βελτιωμένων μέτρων ελέγχου: Μετά τη σύνταξη της αναφοράς διερεύνησης ατυχήματος/συμβάντος, από την επιτροπή διερεύνησης ατυχήματος δρομολογείται η υλοποίηση και εφαρμογή των νέων ή βελτιωμένων μέτρων ελέγχου. Για την υλοποίηση των εγκεκριμένων ενεργειών από την διοίκηση, τα αρμόδια γραφεία υγιεινής και ασφάλειας καθορίζουν τα απαιτούμενα έργα, και διαβιβάζουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία στους αρμόδιους φορείς για έγκριση και υλοποίηση (Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος, (2007)).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ο κόσμος της εργασίας μεταβάλλεται συνεχώς καθώς οι τεχνικές και επιστημονικές εξελίξεις δημιουργούν νέες διαδικασίες. Το παραπάνω σε συνδυασμό με το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται νέα υλικά θα έχει ως αποτέλεσμα η εργασία να οργανώνεται με νέους τρόπους. Η εφαρμογή αυτών των νέων τεχνολογιών και των νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας ενδέχεται να περιορίσει τους παλαιούς κινδύνους αλλά επίσης να δημιουργήσει και νέους. Γι' αυτό λοιπόν προκειμένου να αντιμετωπιστούν τόσο οι νέοι κίνδυνοι όσο και οι νέες ειδικές καταστάσεις είναι επιτακτική ανάγκη η συνεχή βελτίωση της νομοθεσίας έτσι ώστε πρώτα και πάνω από όλα να υπάρχει νομοθετική κάλυψη.

Στο ίδιο πλαίσιο θα πρέπει να δράσουν και οι ένοπλες δυνάμεις προκειμένου να διασφαλίζουν εις το διηνεκές τη σωματική και ψυχική ευεξία του συνόλου του προσωπικού που διαβιώνει, εργάζεται και εκπαιδεύεται στο πολυσύνθετο στρατιωτικό εργασιακό περιβάλλον. Στην προσπάθεια αυτή πρωταγωνιστικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει το ανθρώπινο δυναμικό των ενόπλων δυνάμεων το οποίο θα πρέπει να υιοθετήσει ατομικές συμπεριφορές και στάσεις που προλαμβάνουν τους κινδύνους και προστατεύουν την υγεία και το περιβάλλον. Σήμερα υφίσταται περισσότερο ίσως από ποτέ η νομική και ηθική υποχρέωση απέναντι στην κοινωνία για τη διασφάλιση ενός υγιούς και ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης, απαλλαγμένο από κινδύνους, για όλο το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων τόσο το στρατιωτικό όσο και το πολιτικό. Προτεραιότητα της πολιτικής θα πρέπει να είναι ο άνθρωπος, το στέλεχος που υπηρετεί, ο νέος που στρατεύεται, το πολιτικό προσωπικό του υπουργείου εθνικής άμυνας.

Η προτεραιότητα αυτή θα πρέπει να εστιάζεται ανάμεσα στα άλλα κυρίως στην αντιμετώπιση ή πρόληψη του εργασιακού στρες το οποίο επηρεάζει κάθε στέλεχος με διαφορετικό τρόπο δεδομένου ότι κάποιοι παρουσιάζουν έντονες αντιδράσεις ενώ σε άλλους τα συμπτώματα μπορεί να εμφανιστούν αργότερα και να υπάρξει σύγχυση ως προς τα αίτια που προκάλεσαν άλλα προβλήματα σωματικής υγείας. Το εργασιακό στρες είναι δυνατό να εντοπιστεί από προβλήματα στη συμπεριφορά, ακόμη και από σωματικές, πνευματικές και συναισθηματικές ενδείξεις. Είναι πολύ σημαντικό να μην περιμένουν οι διοικήσεις την εμφάνιση συμπτωμάτων του στρες, για να πάρουν μέτρα, αλλά να εφαρμόσουν προληπτικά μέτρα, σε επίπεδο μονάδας για την εξάλειψη των κινδύνων που ελλοχεύουν. Ο στόχος δεν είναι να αποβάλλουμε την πίεση, αλλά να μάθουμε να τη διαχειριζόμαστε προκειμένου να την χρησιμοποιήσουμε για να μας βοηθήσει. Η ανεπαρκής πίεση ενεργεί πολλές φορές σαν κατευναστικό και μπορεί να μας αφήσει να αισθανόμαστε βαριεστημένοι ή βολεμένοι. Από την άλλη μεριά η υπερβολική πίεση μπορεί να μας κάνει να νιώθουμε ΄΄κουμπωμένοι΄΄ ή ΄΄χαμένοι. Αυτό που πρέπει να πετύχουμε, είναι να εντοπίσουμε τη χρυσή τομή, δηλαδή το βέλτιστο επίπεδο πίεσης το οποίο θα μας παρακινήσει και θα μας ωθήσει τελικά να μην δουλεύουμε πολύ αλλά να δουλεύουμε έξυπνα.

Απαιτείται λοιπόν μια συνεχής εγρήγορση από το σύνολο του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων δεδομένου ότι είναι τέτοια η φύση των δύο αγαθών, της ασφάλειας και της υγείας, η αξία της ανθρώπινης ζωής που αυτές προστατεύουν, ώστε να μην

εφησυχάζουν οι όποιες δράσεις και τα όποια αποτελέσματα, αλλά αντίθετα να υπαγορεύουν ακόμη πιο συντονισμένες δράσεις. Σήμερα γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι έχουν γίνει πολλά και μεγάλα βήματα στον τομέα της υγείας και ασφάλειας των στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Ωστόσο απαιτείται η εφαρμογή μιας αρχής η οποία αποτέλεσε απόσταγμα διεργασιών και διαδικασιών και η οποία συνίσταται σε μια συνεχή αναθεώρηση των απαραίτητων θεσμικών και τεχνικών δικλείδων ασφαλείας αφενός και αφετέρου στην ύπαρξη μιας ευαισθητοποίησης και υπευθυνότητας τα οποία με τη σειρά τους αποτελούν βασικά σημεία για την όποια περαιτέρω παρέμβαση και δράση. Μια τέτοια αρχή πρεσβεύουν και καλλιεργούν το υπουργείο εθνικής άμυνας και οι ένοπλες δυνάμεις ως ανθρωποκεντρικός οργανισμός, που σέβεται και φροντίζει το προσωπικό του.

Με τις παρεμβάσεις αυτές αλλά και όσες θα εφαρμοστούν στο μέλλον αναπροσαρμόζοντας, σύμφωνα με την εμπειρία που αποκτάται, τη συγκεκριμένη πολιτική που ακολουθείται, ο χώρος των ενόπλων δυνάμεων καθίσταται υπόδειγμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και προστασίας της ανθρώπινης ζωής, δίνοντας ουσιαστικές και επιστημονικά τεκμηριωμένες λύσεις, με τελικό σκοπό την ελαχιστοποίηση των ατυχημάτων και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας του προσωπικού.

Πυλώνες στη διαδικασία που βρίσκεται εν διαρκή εξελίξει, συνιστούν αφενός η επιθεώρηση με επιστημονικό τρόπο όλων των στρατοπέδων της χώρας, ο εντοπισμός των κινδύνων, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων αντιμετώπισης των κινδύνων αυτών και αφετέρου η διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου συστήματος υγιεινής και ασφαλείας, κατά τα διεθνή πρότυπα, ώστε οι ένοπλες δυνάμεις να αποτελούν πρότυπο στο θέμα προστασίας της υγείας και της ασφάλειας.

Πρέπει **ν**α αντιληφθούμε όλοι μας, ότι η προαγωγή της υγείας και ασφάλειας της εργασίας και η βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος, αποτελούν προϋποθέσεις εξανθρωπισμού της εργασίας. Πρέπει να γίνει κοινή συνείδηση όλων, ότι οι καλές συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας, δεν ανήκουν στη σφαίρα της πολυτέλειας, αλλά της ανάγκης για παραγωγική και κατά το δυνατόν ευχάριστη εργασία, συμβάλλοντας στη δημιουργία και συντήρηση ομαλών εργασιακών σχέσεων, γεγονός που αποβαίνει προς το συμφέρον όλων.

Όλοι είμαστε συνυπεύθυνοι για την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία. Η γνώση θα μας οδηγήσει στην απόκτηση εργασιακής κουλτούρας η οποία με την σειρά της θα μας οδηγήσει σε ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από εργασιακούς κινδύνους. Η ζωή είναι πολύτιμη και η οικογένεια και η πατρίδα μάς χρειάζονται υγιείς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΒΙΒΛΙΟ

Ανδρεάδης, Π. , Παπαϊωάννου, Γ. (1997), Ασφάλεια Εργαζομένων

Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος, (2007), Σύστημα Υγιεινής και Ασφάλειας

Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος, (2011), Οδηγίες περί των επιπτώσεων του εργασιακού στρες στην ψυχική και σωματική υγεία των στελεχών των ενόπλων δυνάμεων

Ξηροτύρη - Κουφίδου, Σ. (2010), Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων

Τζιώνας, Ι. (2012), Εισαγωγή στο Εργατικό Δίκαιο, Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων

2. ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Wikipedia, the free encyclopedia, ΄΄ Occupational safety and health ΄΄
Wikipedia, the free encyclopedia, October 19 2012
Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/Occupational_safety_and_health (22 Οκτωβρίου 2012)

Καμενόπουλος Σωτήρης, ΄΄ Η κουλτούρα της Υγιεινής και Ασφάλειας στους χώρους εργασίας ΄΄, 25 Μαΐου 2007
Available at: http://e-rooster.gr/05/2007/473 (22 Οκτωβρίου 2012)

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ΄΄ Το ανθρώπινο Δυναμικό των Ενόπλων Δυνάμεων ΄΄, 14 Οκτωβρίου 2012
Available at: http://www.mod.mil.gr/el/ypourgeio/dnsis-ypoyrgeioy/644-anthropino dynamiko.html (22 Οκτωβρίου 2012)

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ΄΄ Υγιεινή και Ασφάλεια ΄΄,14 Οκτωβρίου 2012
Available at: http://www.mod.mil.gr/el/home/648-ugieini-kai-asfaleia.html (22 Οκτωβρίου 2012)

Το Βήμα του Ασκληπιού, ΄΄ Η υγιεινή και ασφάλεια, μετρήσιμος στόχος βελτίωσης της απόδοσης και μέτρο επιτυχίας στο νοσοκομείο ΄΄
Το Βήμα του Ασκληπιού, Ιανουάριος – Μάρτιος 2011
Availableat:http://www.vimaasklipiou.gr/volumes/2011/VOLUME%2001_11/VA_ISSUE_10_01_11.pdf (22 Οκτωβρίου 2012)